MUKIRYANI
ESTABLISHMENT FOR RESEARCH & PUBLICATION

دەزگای توێژینەوەو بڵاوکردنەوەی موکریانی

بۆ خوێندنەوە و داگرتنی سەرجەم کتێبەکانی دەزگای

موکریانی سەردانی ماڵپەڕی دەزگای موکریانی بکە...

www.mukiryani.com

بۆ پەیوەندی..

info@mukiryani.com

ئەفسانەی ئەسپی ئاشق

لە گەنجینەی حیکایەتی تورکییەوە

ئەفسانەی ئەسپی ئاشق

لە گەنجینەی حیکایەتی تورکییەوە

وەرگێڕانی لە فارسییەوە

حەمە کەریم عارف

هەولێر - ٢٠٠٨

ئەم کتێبە وەرگێڕانی ئەمەی خوارەوەیە:
داستانها وأفسانەهای ترکیە
مترجم: شهین دخت رئیس زادە
چاپ سوم: ١٣٨٢

دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی

- **ئەفسانەی ئەسپی ئاشق**
- وەرگێڕانی لە فارسییەوە: حەمە کەریم عارف
- نەخشەسازی ناوەوە: طـە حسین
- بەرگ: مراد بەهرامیان
- ژمارەی سپاردن: (٩٦٧)
- نرخ: (٢٠٠٠) دینار
- چاپی یەکەم : ٢٠٠٨
- تیراژ: ٧٥٠ دانە
- چاپخانە: چاپخانەی خانی (دهۆك)

زنجیرەی کتێب (٢٥٣)

هەموو مافێکی بۆ دەزگای موکریانی پارێزراوە

ماڵپەڕ: www.mukiryani.com
ئیمەیل: info@mukiryani.com

پێرست

١- حیکایەتی سێ هاوڕێ ١
٢- حیکایەتی بازرگان و سێ لیرەکەی ٧
٣- چی بووم، چیم، دەبم بە چی ١١
٤- پوورە ئایشێ ١٧
٥- نیعمەتی خوایی ٢٣
٦- سەر بوری ژنێکی باشی هەژار ٣١
٧- ئەی دۆست ٣٥
٨- شازادە و کیژی نارنج و ترنج ٤١
٩- مرواری کەسك ٥٥
١٠- سەربوری دار هەناری چاو بە گریان و
دار بەهێی دەم بە پێکەنین ٦١
١١- بزنی زێڕین ٧٣
١٢- بلوور ٨٣
١٣- ڕێوی و گۆزە ٩٧
١٤- بە خەیاڵی راو ١٠١
١٥- سەری گورگ ١٠٣
١٦- چۆلەکەی زانا ١٠٥
١٧- بستەباڵاو سەگەکەی ١٠٧
١٨- بێ ئەقڵ و ئاقڵ و قەلەڕەش ١١١
١٩- چەقەڵ و لەق لەق ١١٥
٢٠- کۆشکی دێوان ١١٩
٢١- ئەسپی دەریایی ١٢٣
٢٢- قەلەڕەش و ڕێوی ١٢٩
٢٣- حەیوانێکی سەیر ١٣٣
٢٤- دەوڵەمەندی پیسکەو مار ١٣٧
٢٥- کێ گەورەترە؟ ١٤١
٢٦- چەقەڵ و ڕێوی ١٤٣
٢٧- مشکی چاوچنۆك ١٤٥
٢٨- ڕێوی ناو بیر ١٤٧
٢٩- ماری چل سەر ١٥١
٣٠- میوەی جادو ئامێز و وەزیری دلڕەش ١٥٣
٣١- گۆزەی ڕۆن ١٥٧
٣٢- گوڵنار ١٦١

حیکایەتی سێ هاوڕێ

یەکێ بوو یەکێ نەبوو، جگە لە خوا کەس نەبوو. سێ هاوڕێ هەبوون کە هەرسێکیان بەدڵ عاشقی بێقەراری کیژە تاقانەکەی پاشا بوون کە کیژێکی بە راستی زۆر جوان بوو. لێ هیچ کامیان ئەم نهێنییەی بەوی دی نەگوتبوو و لە دڵی خۆیدا پاراستبووی. تا ڕۆژێك ئەم سێ هاوڕێیە پێکەوە دادەنیشن و بەدەم قسەوە لە هەموو ئاوازێك دەدەن. کە باس هاتە سەر زەماوەند گێڕان و ژن هێنان هەر سێکیان گوتیان کاتی ئەوە هاتووە زەماوەند بکەن و هاوسەری خۆ هەڵبژێرن، بەڵام دەبێ جارێ پارە کۆبکەنەوە و پاشان بچنە خوازبێنی. بۆیە هەر سێ هاوڕێکە بۆ ئەوەی پارەیەك بە دەستبێنن و دەوڵەمەند بن، لێبڕان هەر کەسەو بە دووی بەختو ناوچەوانی خۆیدا روو بکاتە شوێنێك. قەولو قەراریان کرد کە پاش دوو ساڵ جارێکی دی لە هەمان شوێندا یەکدی ببینن. ئیدی هەر کەسەو باروبنەی سەفەری ئامادە کرد و بەرێی خۆیدا ڕۆیی. دوو ساڵ بووری و هاوڕێی یەکەم کە لەم ماوەیەدا توانی بووی دوو سەد لیرە کۆبکاتەوە، لەم کاتەدا بڕیاریدا کە بۆ شارەکەی خۆیان بگەڕێتەوە و بچێتە ئەو شوێنەی کە قەول و قەراریان دابوو یەکتری لێ ببینن. بەڵام لە کاتێکا کە بۆ شارەکەی خۆیان دەگەڕایەوە، ڕۆژێ لەرێگەدا گەیبە شارێك گوێی لێبوو کابرایەکی بازرگان هاوار دەکات:

– ئاوێنەیەك بۆ فرۆشتن، ئاوێنەیەك بە دوو سەد لیرە. کوڕە کە گوێی لەو بانگەوازە بوو، بەرەو دەنگەکە ڕۆیی و لە کابرای فرۆشیاری پرسی:

– بۆچی نرخی ئەم ئاوێنەیە ئەوەندە گرانە؟

وەڵامی دایەوە:

– چونکە ئاوێنەیەکی ئاسایی نییە و هەر کاتێ بڕوانیتە ئەم ئاوێنەیە هەر شتێکت بوێ یەکسەر دەردەکەوێ، لەبەر ئەمە ئەم ئاوێنەیە ئەوەندە گرانە: کە کوڕەی لاو گوێی لەو قسەیە بوو، یەکسەر شازادە خانمی خۆشەویستی وەبیرهاتەوە و ئاوێنە سیحراوییەکەی کڕی و دیسان کەوتەوە ڕێ.

ئێستا با بێینە لای هاوڕێی دووەم: ئەویش کە لە ماوەی ئەم دوو ساڵەدا دوو سەد و بیست لیرەی کۆکردبووەوە، کە دوو ساڵەکە تەواو بوو بچێ بۆ قەرارگاکەیان. ئیدی کەوتەڕێ. لە ڕێگە گەیبە بازاڕێك، کە چووە بازاڕەکەوە گوێی لێ بوو بازرگانێك هاوار دەکات:

– ئەم قاڵییە بە دوو سەدو بیست لیرە... ئەم قالییە.. کوڕەی لاو کە زۆری پێ سەیر بوو، چووە لای بازرگانەکەو پرسی:

– هاپۆ، ئەم قالییە بۆ ئەوەندە گرانە؟

بازرگانەکە وەڵامی دایەوە:

– چونکە قالییەکی ئاسایی نییە. هەر کاتێ لەسەر ئەم قالییە دابنیشی، یەکسەر بە ئاسماندا دەچێ‌و وەکو باڵندەیەکی تیژباڵ بۆ هەر شوێنێکی دنیات بوێ دەتبات! لەبەر ئەمەیە نرخی ئەم قالییە گرانە. ئیدی هاوڕێی دووەمیش پارەکەی لە کیسە دەرهێنا و قالییە باڵدارەکەی کڕی و کەوتەوە ڕێ.

هاوڕێی سێیەمیش کە لە ماوەی ئەم دوو ساڵەدا دوو سەد لیرەی کۆکردبووەوە، بەرەو شارەکەی خۆی وەڕێکەوت... لە ڕێگەدا تووشی کابرایەك بوو کە تاقە لیمۆیەکی لەبەردەم خۆیدا دانا بوو و داوای نرخێکی زۆری لێدەکرد. کوڕەی لاو کە زۆری پێ سەیر بوو، هۆی ئەم گرانییەی لە کابرا پرسی، کابرا وەڵامی دایەوە:

– کوڕم ئەمە لیمۆیەکی ئاسایی نییە، بەڵکو لیمۆیەکی جادووییە. هەرکەسێك ئەم لیمۆیە قاژ بکات پاشان بۆنی بکات، تا کۆتایی تەمەنی نەخۆش ناکەوێ.

بەمجۆرە هاوڕێی سێیەمیش هەموو پارەکەی داو لیمۆ جادوییەکەی کڕی.

سەرەنجام کاتێ ئەم سێ هاوڕێیە لە وەختی خۆیدا گەییشتنەوە قەرارگاکەیان بە خۆشحاڵییەوە لە دەوری یەکدی دانیشتن. هاوڕێی یەکەم گوتی:

ئەێ هاوڕێیان با بزانین هەر یەکێکمان چی لەگەڵ خۆیدا هێناوەتەوە. من دوو سەد لیرەم هەبوو، بەڵام لە ڕێگەدا دام بەم ئاوێنە جادووییە و خەسێتی ئەم ئاوێنەیە ئەوەیە کە هەر کاتێ تێی بڕوانم ئارەزووی دیتنی هەر کەسێك بکەم یەکسەر لە ئاوێنەکەدا دەیبینم.

هاوڕێی دووەم گوتی:

— من دوو سەد و بیست لیرەم هەبوو، بەڵام لە ڕێگەدا لام دایە بازاڕێكو هەرچی پارەم هەبوو دام بەم قالییە باڵدارە. خەسێتی ئەم قالییە ئەمەیە کە هەر کاتێ لەسەری دانیشم و ئارەزووی هەر شوێنێ بکەم، وەکو باڵدار دەفڕێ و بۆ ئەو شوێنەم دەبات و لە هەر کوێم بوێ لەوێندەر دەنیشێتەوە.

ئەنجام هاوڕێی سێیەم گوتی:

— منیش لەم دوو ساڵەدا توانیم دوو سەد لیرە کۆبکەمەوە. بەڵام هەر هەموویم دا بەم لیمۆیە کە میوەیەکی جادووییە، خەسێتەکەشی ئەمەیە کە هەر نەخۆشێك بۆنی بکات یەکسەر چاك دەبێتەوە و عەمری درێژ دەبێت.

پاش ئەوەی ماوەیەك دانیشتن و باسی سەربور و بەسەرهاتی خۆیان کرد. هاوڕێیانی دووەمو سێیەم بە هاوڕێی یەکەمیان گوت:

— باشە ئێستا ئاوێنەکەت بێنە پێشەوە، تا بزانین هەر یەکەمان چی تێدا دەبینێ.

بەڵام کاتێ هەر سێکیان لە دڵی خۆدا ئارەزووی دیتنی خۆشەویستەکەیان، واتە شازادە خانم، کردبوو لە پڕ وێنەی شازادە خانم کە لەسەر تەختە خەوەکەی خەوتبوو، دەرکەوت. بەڵام زۆر سەیر بوو وا دەهاتە بەرچاو کە شازادە خانم زۆر نەخۆشە و مەرگی نزیکە. لەم کاتەدا کە لێکدی حاڵی و بە ڕازی دڵی یەکتریان زانی، لە کاتێکا یەك لە یەك خەمبار تر بوو بوون. بە پەلە بەرەو قالییە باڵدارەکە چوونو گوتیان:

— ئێستا دەبێ داوا لەم قالییە بکەین کە بمانبات بۆ کۆشکی پاشا، بۆ لای شازادە خانم!

بەم جۆرە کاتێ هەرسێکیان لەسەر قالییەکە دانیشتن، قالییەکە بە پەلەو بە نەرمی باڵندەیەك لە ئەرز بەرز بووەوە و لە ماوەیەکی کورتدا گەییە کۆشکی پاشاو هاتە خوارەوە. کاتێ چوونە ناو کۆشکەکەوە سەیریان کرد ئاوێنەکە درۆی لەگەڵ نەکردوونو شازادە خانمی خۆشەویستیان بەڕاستی نەخۆشە و لە نێو جێگەدا کەوتووە و نزیکەی مەرگە. لەم کاتەدا دوو هاوڕێی یەکەم بە هاوڕێی سێیەمیان گوت:

— دەی، ئێستا نۆرەی لیمۆ جادووییەکەی تۆیە. خێراکە و لیمۆکە قاژ بکە تا شازادە خانم بۆنی بکات، بەڵکو بتوانین زیندووی بکەینەوە.

هاوڕێی سێیەم دەمودەست لیمۆ جادووییەکەی لە ناوەڕاستەوە شەق کرد و لەبەر لووتی شازادە خانمدا ڕایگرت. چەند چرکەیەکی نەبرد کە لە پڕ بە حوکمی کاری جادوویی ئەم لیمۆیە، شازادە خانم-ی نەخۆش چاوی کردەوە و حاڵی هاتەوە جێ.

بەڵام کاتێ ئەم سێ هاوڕێیە دیتیان کە حاڵی شازادە خانم باش بووە و لە سەلامەتی ئەو دڵنیا بوون، چونکە هەرسێکیان ئاشقی بێقەراری شازادە خانم بوون، هەر کەسەو دەیویست شازادە خانم ببێ بە هاوسەری ئەو، لەسەر ئەمە لێیان بوو بە شەڕو هەڵڵا. شازادە خانمیش واقی وڕما بوو و نەیدەزانی کامیان هەڵبژێرێ.

هاوڕێی یەکەم دەیگوت:

— ئەگەر ئاوێنە جادووییەکەی من نەبووایە چۆن دەتانزانی شازادە خانم نەخۆشە؟

دووەم دەیگوت:

— ئەگەر قالییە باڵدارەکەی من نەبوایە ئێوە چۆن دەتانتوانی بەو خێراییە خۆتان بگەیەننە ئێرە و لە ئەنجامدا نەجاتی بدەن.

سێیەم دەیگوت:

— بەڵام بەبێ لیمۆ جادووییەکەی من، ئێوە هەرگیز نەتاندەتوانی شازادە خانم زیندوو بکەنەوە بەڵام پاش ماوەیەك شەڕ و هەڵڵا کە هەر سێ هاوڕێ نەگەیشتنە

هیچ ئەنجامێك و نەیاندەزانی کێیان بۆ هاوسەری شازادە خانم لە پێشترن، چوونە لای قازیو هاوڕێی یەکەم گوتی:

– ئەم ئاوێنە جادووییەی من بوو کە شازادە خانمی نیشاندا، کەواتە دەبێ شازادە خانم بۆ من بێ!

دووەم گوتی:

– بە هۆی قالییە باڵدارەکەی منەوە بوو کە بەو خێراییە گەیشتینە ئەوێندەر، کەواتە هەقە شازادە خانم بۆ من بێ!

سێیەم گوتی:

– بەڵام ئەگەر لیمۆ جادووییەکەی من نەبووایە، ئێستا شازادە خانم لە ژێر خاکدا دەبوو.

بە هەر حاڵ هەر یەکەیان دەیویست ئەوە بسەلمێنێ کە شازادە خانم دەبێ هی ئەو بێ. لەم کاتەدا قازی رووی کردە هاوڕێی یەکەم و گوتی:

– کوڕم چەندت پارە بەم ئاوێنەیە داوە؟

وەڵامی دایەوە:

– دوو سەد لیرە.

قازی دوو سەد لیرەی بە کوڕی یەکەمدا و ئەوجا رووی کردە هاوڕێی دووەم:

– کوڕم تۆ چەندت بەم قالییە داوە؟

کوڕە وەڵامی دایەوە:

– دوو سەدو بیست لیرە قوربان.

قازی دەستووری داو دوو سەدو بیست لیرەیان بە خودان قالییەکە دا.

بەڵام کە نۆرەی هاوڕێی سێیەم هات، قازی رووی تێکرد و گوتی:

– کوڕم شازادە خانم دەبێ بەهی تۆ، چونکە لە دوانەکەی دی فیداکارتری، لیمۆ جادووییەکەت شەق کرد و ئیدی ئەو جۆرە لیمۆیەت دەست ناکەوێتەوە!

بەم پێیە شازادە خانم بوو بە هاوسەری هاوڕێی سێیەم و سەرئەنجام هاوڕێی سێیەم بەو ئاواتە گەیی کە شایانی بوو.

حیکایەتی بازرگان و سێ لیرەکەی

هەبوو نەبوو بازرگانێکی زۆر زەنگین هەبوو، لێ رۆژێك هات ئەم بازرگانە دەوڵەمەندە بە تەواوی نابووت بوو، لە دارای دنیادا تەنیا سێ لیرەی بۆ مایەوە. خولاسە هێندە هەژار و بێنەواو بەدبەخت بوو بوو، بیری دەکردەوە دەبێ بەو سێ لیرەیە چ بکات. هێندەی لە توانادا بوو قەناعەتی دەکرد نە هیچی دەخوارد و نە هیچی دەخواردەوە، لێ لەگەڵ ئەمەشدا ئەو وەزعو حاڵەی خۆی لەبەر گران بوو، هەستی بە خەم و پەژارە دەکرد و شەرمی دەکرد و قسە و قسەلۆکی خەڵکی لەبەر گران بوو، تا رۆژێ بڕیاریدا کە ژن و منداڵەکانی بە تەمای خودا بەجێ بهێڵێو لە شاری هەڵێ، پاش ئەو بڕیارە سێ لیرەکەی لەبەڕکی ناو لە ماڵ و لە شار هاتە دەرێ.

ئیدی ملی رێگەی گرتو بە خۆیشی نەیدەزانی کێوە دەچێت، تا شەوی بەسەردا هاتو گەییە بێشەیەك. ئەم بێشەیە زۆر تاریك و سامناك بوو، بازرگانەکە لە دڵی خۆیدا کەمێك ترسا، بەڵام لەم کاتەدا چاوی بە قەلەندەرێك کەوت کە لە قەراخ بێشەکەدا دانیشتبوو. بازرگانەکە سڵاوی لە کابرای قەلەندەر کرد. قەلەندەر لێی پرسی:

– کوڕم بەم شەوە، لەم بێشەیەدا، لە چ دەگەڕێی؟

بازرگان وەڵامی دایەوە:

– باوکە: من عەودالی چارەنووسێکی باشترم و هەر بەونیازەش گەییومەتە ئێرە.

پاشان بیری کردەوە کە حەقیقەتی مەسەلەکە بە کابرای قەلەندەر بڵێ باشترە، بۆیە گوتی:

- من رۆژێ لە رۆژان بازرگانێکی زۆر دەوڵەمەند و بەختەوەر بووم، بەڵام ئێستا بەخت و یەغباڵ پشتی تێکردووم و لەو هەموو سەروەت و سامانە تەنیا سێ لیرەم بۆ ماتەوە.

قەلەندەر گوتی:

- باشە، پێویست ناکات لەوەی پتر خەمی رابردووان بخۆی، تۆ ئەگەر ئەو سێ لیرەیە بدەیتە من، لەجیاتی ئەوە سێ پەندت فێر دەکەم.

بازرگانەکە بۆ چەند ساتێك لە فکران راچوو، لە دڵی خۆیدا گوتی ئەگەر ئەم سەودایە لەگەڵ کابرای قەلەندەردا بکات رەنگە ترسەکەی هەندێ برەوێتەوە، بۆیە لیرەکانی لەبەڕکی دەرهێناو دای بە کابرای قەلەندەر.

کابرای قەلەندەر کە هەموو لیرەکانی لێوەرگرت گوتی:

– کوڕی خۆم، باش گوێ بگرە و ئەم سێ پەندە لەبەر بکە:

– ترس برای مەرگە.

– ماشوقە دەبێ لە چاوی ئاشقەوە سەیر بکرێ.

– لە داوەریدا نابێ پەلە بکرێ..

کە کابرای قەلەندەر قسەکانی تەواو کرد، لەپڕ ون بوو و بازرگانەکەی بە تەنیا جێهێشت. کە رۆژ بووەوە کابرای بازرگان دووبارە کەوتەوە رێ و بەدەم رێکردنەوە گەییە سێڕیانێك. لە دڵی خۆیدا بیری کردەوە کە بە کامە رێگەدا بڕوات... ئەنجام بە خۆی گوت پیاو لە هەر کارێکدا رێگەی ناوەڕاست بگرێ باشترە. بەمجۆرە خۆی بە رێگەی ناوەڕاستدا کرد و رۆیی. ئەم رێگەیە دەگەییە بناری چیایەکی زۆر بەرز، کاتێ کابرای بازرگان گەییە چیایەکە سەیری کرد ئەشکەوتێکی تاریكو بچکۆلە لە بنی چیایەکەدا هەیە.. کابرای بازرگان کە زۆر ترسا بوو نەیدەزانی چ بکات ئایا بچێتە ناو ئەشکەوتەکە یان نا، لە پڕ ئەو پەندەی کابرای قەلەندەری بیرکەوتەوە کە گوتبووی: "ترس برای مەرگە"و خۆی بە ئەشکەوتەکەدا کرد.

ئەشکەوتەکە زۆر تاریك و ترسناك بوو، کابرای بازرگان بەرپێی خۆی نەدەبینی. لە کاتێکا بە کوێرە کوێر و لەپەکوتێ دەچووە پێشێ، لەپڕ چاوی بە کلاوڕۆژنەیەك کەوت کە رووناکی لێوە دەهاتە ژوورێ، بۆیە بەرەو رووناکییەکە رۆیی، کە گەییە ئەوێندەر دەرگایەکی بینی کە بەسەر باخێکدا دەکرایەوە. ئەم باخە زۆر جوانو سەوزو دڵگیر بوو، تەیروتوو لەوێندەر سەرگەرمی نەغمەخوانی بوون. بەمجۆرە کابرای بازرگان خۆی وەباخەکەدا کرد. چونکە زۆر شەکەت بوو، لە قەراخی روبارێکدا کە ئاوێکی فێنك و زولاڵی پێدا دەرۆیی، دانیشت. لێ کە ئاوڕی دایەوە لەوبەری رووبارەکەوە چاوی بە جانەوەرێکی سەیری زۆر ناحەز و سامناك کەوت کە بەرزی باڵای بە ئەندازەی باڵای مرۆڤێك بوو، کابرای بازرگان زۆر ترسا و بەسەرسامی دەیڕوانییە ئەم گووراوە سەیرە، لێ لەم کاتەدا کچۆڵەیەکی زۆر جوان کە جلێکی سپی وەکو جلکی بووکانی لەبەربوو، لە نزیکی ئەو شوێنەوە کە کابرای بازرگانی لێ دانیشتبوو بە دیارکەوتو لێی پرسی:

– بە دڵی تۆ کێمان جوانترین، ئەو قورباقە دزێوەی کە لەوێ دانیشتووە یان من؟

بازرگانەکە هەڵوەستەیەکی کرد، دیسان قسەی کابرای قەلەندەری بیرکەوتەوەو گوتی:

– ماشوقە دەبێ لە چاوی ئاشقەوە سەیر بکرێ.

لەم کاتەدا لە پڕ دەنگێکی سامناکی هەورە تریشقە ئاسای هاتە گوێ و بازرگانەکە بەسەرسامییەوە بینی کە ئەو جانەوەرە سامناکە ون بوو و رێك لە هەمان شوێندا کە پێشتر کچۆڵەکەی لێ وەستا بوو بارێك زێڕ و تەڵا دانراوە، بازرگانەکە یەکسەر حاڵی بوو کە ئەو رستەیەی گوتوویەتی، تەلیسمێك بووە و بووەتە مایەی ئەم رووداوە. ئیدی بەسەرسامی و خۆشحاڵییەوە تا توانی لەو بارە زێڕەی هەڵگرتو بەرەو شارەکەی خۆی وەڕێکەوت. لێ بەدەم رێوە لە دوورەوە چاوی بە سوارێك کەوت کە بە چوارناڵە بەرەو لای ئەو دەهات.

کابرای بازرگان ترسی لێ نیشتبوو و نەیدەزانی چ بکاتو پێی وابوو هەبێ و نەبێ ئەو کابرایە رێگرە، لێ کاتێ کە سوارەکە لێی نزیك بووەوە بۆی دەرکەوت کە

ترسەکەی نابەجێ بووە و ئەو سوارە کوڕی هاوسێکەیان بوو، بۆیە کابرای بازرگان بە خۆشحاڵییەوە هەواڵی ژن و مناڵەکانی، کە ماوەیەك بوو لێیان بێ خەبەر بوو، پرسی، سوارەکە وەڵامی دایەوە:

– ئاه چما نازانی؟ ماوەیەکی زۆرە ژنەکەت تۆی فەرامۆش کردووە و شووی بە پیاوێکی دیکە کردووەتەوە و مناڵەکانتی بەرەڵلا کردووە و ئیدی گەڕانەوەی تۆ بۆ شار بێفایدەیە!

کابرای بازرگان کە گوێی لەم خەبەرە بوو راچەڵەکیو زۆر خەمبار بوو، لێ ئەمجارەش سێیەمین پەندی کابرای قەلەندەری بیر کەوتەوە کە گوتبووی: "لە داوەریدا نابێ پەلە بکرێ...".

بۆیە بێ ئەوەی نائومێد بێ، بە خێرایی بەرەو شار وەڕێ کەوت. کە گەیشتەوە شار لە پێشا چوو بۆ ماڵی خوشکەکەی تا دڵنیا ببێ کە ئاخۆ قسەی کابرای سوار دروستە یان نا؟

لێ کاتێ ئەو باسەی لەگەڵ خوشکەکەیدا کردەوە، خوشکەکەی بە ناڕەحەتی گوتی:

– ئاه... ئەم قسانە راست نین، هاوسەری داماو و وەفاداری تۆ کە تۆ بە کۆشێ مناڵەوە بەجێت هێشت مەجبوور بوو بە دارو چیلکە و جل شۆری ماڵان، مناڵەکانت بەخێو بکات. بەڵام کوڕی هاوسێکەتان کە زۆری دڵ بەوەوە بوو ئەو بخوازێ، بۆیە ئەو درۆیەی هەڵبەستووە کە شووی بە پیاوێکی دی کردووەتەوە!

بازرگانەکە بە بیستنی ئەم قسەیە زۆر خۆشحاڵ بوو، چووەوە بۆ لای هاوسەرە میهرەبانەکەی و کە گەیشتەوە ماڵێ هەموو ئەو شتانەی بۆ ژنەکەی گێڕایەوە کە بەسەری هاتبوون و پاشان بەو زێڕانەی کە دەستی کەوتبوو، دەستی بە ژیانێکی ئاسوودە کرد و بەمجۆرە بەدبەختییەکانیان تەواو بوو و ساڵانێکی دوور و درێژ بە خۆشی ژیان.

چی بووم، چیم، دەبم بە چی؟

یەکێ بوو یەکێ نەبوو، جگە لە خوا کەس نەبوو. پاشایەك هەبوو کە ساڵانێك بوو بە عەزرەتی فەرزەندێکەوە بوو تا ئاقیبەت ڕۆژێ ژنەکەی کیژێکی بوو و پاشا بوو بە خاوەنی ئەولادو خەم و خەفەتی فەرامۆش کرد و ئەم کیژە چکۆلەیەی زۆر خۆش دەویست. لێ زۆری نەبرد کە کەیف و شادی پاشا و شابانۆ بوو بە خەم و پەژارە، چونکە ئەم کیژە تا گەورە و گەورەتر دەبوو برین و زامی قوول دەکەوتنە بەدەنی. بۆیە شاو شابانۆ کە ئەم وەزع و حاڵەیان بینی، خەریك بوو لە داخانا دیق بکەن و هەرچی حەکیم و لوقمانی وڵات هەبوو هێنایاننە سەر کیژە، بەڵام هەر چییان دەکرد نەیاندەتوانی برینەکانی شازادەخانم سارێژ بکەنەوە، خولاسە لە هەر دەر و دیوارێکیان دەدا هیچ دەرمانێك بۆ دەردی شازادەخانم نەدەدۆزرایەوە. ئیدی شای داما و کە لە چارەسەری برینەکانی شازادەخانمی شەنگوڵ نائومێد بوو بوو فەرمانی دابوو کە هەمیشە جلو بەرگی زێڕ بافو جەواهیر نیشانی لەبەر بکرێ تا کەس بەدەنی گرۆی و زامەکانی نەبینێ. بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا هەموو خەڵکی شار بە حاڵی بێ حاڵی شازادەخانمیان دەزانیو زۆری بۆ بە پەرۆش بوون.

ساڵان تێپەڕی، تا ڕۆژێك ژنێکی جادووبازی حیلەباز هاتبووە ئەم شارە، کە سەربووری شازادەخانمی ژنەوتبوو، کیسەیەکی هەڵگرت بوو و پڕی کردبوو لە شتی بێ کەڵكو چوو بوو بۆ دەوروبەری کۆشکی شا کە نزیك بوو بووەوە کەوتبووە بانگو های هاو: - هەتوان، هەتوانی دەردانم پێیە، هەتوانی چارەی نەخۆشیم پێیە. کە ئەم

بانگو هاوارە گەییە گوێی شازادەخانم، دەستووری دا ژنەیان هێنایە ژوورێ و ئەوجا لەگەڵ خۆیدا بردی بۆ لای بابی، یانی بۆ لای پاشا، پاشا کە بە مەسەلەکەی زانی، بە ژنەی گوت: - ئەگەر بتوانی برینی کیژەکەم چاك بکەیتەوە، ئەوا خەڵاتێکی چاکت دەدەمێ: - لێ ژنەی جادووباز وەڵامی دایەوە: بە مەرجێ رازیم ئەم کارە بکەم کە هەر کارێکم داوا کرد ئەنجامبدرێ و هیچ جۆرە پرسیارێکم لێنەکەن: کە پاشا ئەم مەرجەی قەبووڵکرد، ئەوسا ژنە گوتی: - یەکێك لە ژوورەکانی کۆشك بۆ منو شازادەخانم ئامادە بکەن کە جگە لەم دوو کەسە کەس هەقی ئەوەی نەبێ بێتە ژوورەوە. من لە زەرفی دوو ڕۆژاندا بە زەبری دەرمانی تایبەتی زامەکانی بەدەنی شازادەخانم سارێژ دەکەم و لە ڕۆژی سێیەمدا هیچ شوێنەوارێکی زام بە لەشییەوە نامێنێ! ئیدی پاشا بە خۆشحاڵییەوە دەستووری دا کە یەکسەر ژوورێك بۆ ژنەی جادووبازو شازادەخانم ئامادە بکەن. لێ کاتێ ژنەی جادووباز و شازادەخانم بە تەنیا مانەوە، هەموو شەوێك کە شازادەخانم دەخەوت، ژنەی فێڵباز مقەستێکی لە کیسەکەی دەردێناو دەستی دەکرد بە بڕینی جلەکانی شازادەخانم کە یەك پارچە زێڕو جەواهێرات بوون و ئەوجا پارچەکانی لە تورەکەکەیدا دەشاردەوە. ئەنجام کاتێ دوو ڕۆژەکە تەواو بوو بەر لەوەی ڕۆژ ببێتەوە، ژنەی جادووباز شازادەخانمی بێچارەی لە پەنجەرەی ژوورەکەوە فڕێدایە خوارەوە و ئەوجا بەلەز لەوێندەر هەڵهات. کە ڕۆژ بووەوە و هەموو خزمەتچییانی کۆشك لە خەو رابوون، بەوپەڕی سەرسامییەوە تەماشایان کرد دەرگای ژوورەکەی شازادەخانم، کە کەس بۆی نەبوو لێی وەژوور کەوێ، نیوە کراوەیە.. کە وەژوور کەوتن سەیریان کرد چ هەواڵێك لە ژنەی جادووباز و شازادەخانم نییە! کەوتنە گەڕان و سۆراخ بەڵکو شازاداخانم بدۆزنەوە، بەڵام چەند گەڕان هیچیان لەمەڕ شازادەخانم دەستگیر نەبوو. لەو لاشەوە کاتێ کە جادووبازی حیلەکار شازادەخانمی لە پەنجەرەکەوە بەردایەوە و شازادەخانم کەوتە سەر زەوی بە هەزار زەحمەت هەستایە سەر پێیان و کەوتە گەڕان بە دەوری کۆشکەکەی بابیدا، چەند گەڕاو ئەملا و ئەولای کرد دەروازەی کۆشکەکەی بابی بۆ نەدۆزرایەوە و نەیدەزانی

دەبێ چ بکاتو بۆ کوێ بڕوات، ئیدی ئەم شازادەخانمەی کە لە ناز و نیعمەتدا گەورە بوو بوو و هیچ شوێنێ بەڵەد نەبوو بە ناچاری ملی ڕێگەیەکی گرت و هەر ڕۆیی و ڕۆیی تا لەگەڵ خۆرئاوادا گەیشتە سەر کانیو سەرچاوەیەك. پاش ئەوەی قومێکی لە ئاوی کانییەکە خواردەوە ویستی دەم و چاویشی لە ئاوی کانییەکە بشوات، لێ کە ئەم کارەی کرد لە ناکاودا بینی کە زامەکانی دەستی سارێژ بوونە و هیچ شوێنەوارێکیان نەماوە! بۆیە بە خۆشحاڵییەوە دەستبەجێ لەشی لە ئاوی کانییەکە شت و دیسان سەیری کرد کەهەموو زامەکانی لەشی کەوتنە چاك بوونەوە. لەم کاتەدا بوو کە زانی گەییوەتە (کانی ئاوی ژیان) ! ئەوجا کەوتە ڕێ و پاش ماوەیەك گەییە مەزرایەك کە پیرەمێردێك لە وێندەر بوو و سەرقاڵی کار بوو. شازادەخانم چووە لای پیرەمێرد و گوتی: - باوکە گیان. من چ کەسێکم نییە ئاگاداریم لێبکات و پەنامبدات، دەکرێ بە کیژی خۆتم قبووڵ بکەی و لە ماڵی خۆتدا پەنام بدەی؟ کابرای وەرزێر کە دڵی بە حاڵی جوانی گەنجی شازادەخانم سووتا بوو، ئەوی بە کیژی خۆی قبووڵکرد و بۆ ماڵی بردەوە. کاتێ هاوسەری وەرزێرە پیرە چاوی بە شازادە خانم کەوتو مێردەکەی حیکایەتەکەی بۆ گێڕایەوە، ژنی میهرەبان بە ڕووخۆشییەوە شازادەخانمی بەخێرهاتن کرد و لە ماڵی خۆیدا پەنایدا. بە ڕێکەوت ئەم پیاوو ژنە، کوڕێکیان هەبوو زۆریان حەز دەکرد کیژێکی باشی بۆ بخوازن. بۆیە بە هاتنی شازادەخانم زۆر خۆشحاڵ بوون و لێبران بۆ کوڕەکەیانی بخوازن. بە کورتییەکەی شازادەخانمیان لە کوڕەکەیان مارەکرد و شازادەخانم لە ماڵی ئەواندا مایەوەو دەستی بە ژیان کرد.

ساڵێك بەسەر ئەم سەربووردا ڕۆیی تا شازادەخانم مناڵێکی بوو، کاتێ ویستیان ناو لە مناڵەکەیان بنێن، شازادەخانم تکای کرد کە حەز دەکات خۆی ناوێکی بۆ هەڵبژێرێ، ئەوانیش قایلبوون و شازادەخانم ناوی منداڵەکەی نا (چی بووم) پاش ماوەیەك کاتێ منداڵی دووەم هاتە دنیایەوە، دیسان شازادە خانم ناوی منداڵەکەی نا (چیم؟)و سەرەنجام کاتێ دوای چەند ساڵێك کوڕی سێیەم هاتە دنیاوە، شازادەخانم

ناوی نا (دەبم بە چی؟)! دیسانەوە دوای چەندین ساڵ، ڕۆژێك، کە ئەم سێ کوڕە پارچەڵە بوون، لەگەڵ بابو باپیریاندا لە مەزراکەیاندا خەریکی کار بوون و دایکیان: واتە شازادەخانم لە قەراغی مەزراکەدا سەرقاڵی چێشت لێنان بوو، دوو ڕێبواری غەریب لە مەزراکە نزیك بوونەوە، شازادەخانم کە بە ڕووخۆشی بەخێرهێنانی دەکردن خولکی کردن کە نیوەڕۆژەیان لەگەڵ بخۆن.

کە ئەوان لە ئەسپەکانیان دابەزینو گەیینە نزیکی شازادەخانم. لەپڕ شازادەخانم بەوپەڕی سەرسامی بابیو کۆنە هاودەمەکەی بابی ناسییەوە، بەڵام لەم کاتەدا خۆی لە گێلیدا و بە هەمان میهرەبانی و ڕووخۆشییەوە بەردەوام بوو لەسەر پێشوازی کردنیان. پاش ئەوەی فراڤین خورا، شازادەخانم ڕووی کردە نۆبەرەکەی (چی بووم)و گوتی: - ڕۆڵە (چی بووم) ئەم چایە بۆ میوانەکان ببە. پاش ماوەیەك کوڕی دووەمی واتە (چیم!)ی گاز کرد و گوتی: - ڕۆڵە (چیم) وەرە ئەم پیاڵانە کۆبکەرەوە. ئەنجام دیسان دوای ماوەیەك، کوڕی سێیەمی (دەبم بە چی) کە سەرقاڵی میوە کردنەوە بوو لە درەختان، گاز کرد و گوتی: - ڕۆڵە (دەبم بە چی) قەرتاڵەیەك میوە بۆ میوانەکانیش بێنە! وەختێ کوڕەکە میوەکانی بۆ پاشا هێنا، پاشاکە زۆر سەری سووڕما بوو گوتی: (زۆر سەیرە! بە درێژایی ماوەی حوکمڕانی خۆم ناوی وەکو ئەمانە سەیرم نەژنەوتووە!) بۆیە ڕووی کردە کابرای وەرزێر و گوتی: - باوکە، ئەم منداڵانە نەوەی تۆنو دەکرێ پێم بڵێی کێ ئەم ناوە سەیرانەی لێناون؟ پیرەمێرد کە گوێی لەو پرسیارە بوو کەوتە گێڕانەوەی بەسەرهاتی بووکەکەیو ئەنجام گوتی: - بەڵێ... کاتێ کە ئەم مناڵانە هاتنە دنیاوە، ئەو بە خۆی ناوی لێنان لەم کاتەدا پاشا کە زۆر تامەزرۆ بوو بوو، ڕووی کردە دایکی مناڵەکان، واتە شازادەخانم و پرسی کە بۆچی ئەم ناوە سەیرانەی لە مناڵەکانی ناوە؟ شازادەخانم لە وەڵامی باوکیدا کەوتە گێڕانەوەی هەموو بەسەرهاتەکانی خۆی و کە لە قسەکانی بووەوە، پاشا تێگەیشت کە ئەم ژنە هەمان کچۆڵە گوم بووەکەی خۆیەتی کە دەستی قەدەر دووبارە بە یەکی گەیاندوونەتەوە. بەدەم گریانی خۆشحاڵییەوە شازادەخانمی لە هەمێز گرتوو رایمووسی.

ئەوسا هەموویانی بۆ کۆشکەکەی خۆی بردەوە و ئەوانیش لە شاراو لە کۆشکە جوانەکەی پاشای پیردا ژیانێکی خۆشیان دەست پێکرد....

پوورە ئایشێ

هەبوو نەبوو کەس لە خوا گەورەتر نەبوو، پیاوێك هەبوو کە زۆر خواناس و ئەهلی نوێژ و دوعا و وێرد بوو، کچێکی هەبوو بە نێوی فاتیمە کە تاقە یاوەرو هاودەمی بوو. فاتیمە هەر بە منداڵی دایکی لە دەست دابوو و ئێستا بە تەنێ لەگەڵ بابیدا لە ماڵێکا دەژیان.

بابی فاتیمە هەموو ساڵێك بۆ چەند رۆژێکی دیاریکراو فاتیمەی بە جێدەهێشت و دەچوو بۆ زیارەتی مەککە. رۆژێك کە دەیویست سەفەری ماڵی خوا بکات، بارگەی پێچایەوە و ئەوجا کیژەکەی گاز کرد و گوتی:

– کچەکەم تا من لە سەفەر دەگەڕێمەوە تۆ نابێ لە ماڵ بچیتە دەرێ، بە تایبەتی ئاگات لەوەبێ کە دەرگا لە کەس نەکەیەوە!

پاش ئەم راسپاردەیە، خوا حافیزی لە کیژەکەی کرد و کەوتە رێ، فاتیمە بە تاقی تەنیا لە ماڵ مایەوە. رۆژێك کە فاتیمە بۆ ئاو دەرهێنان لە بیرەکە هاتبووە نێو حەوشە، سەتڵەکەی هەڵگرت و بەردێکی گەورەی پێوەبەست و هەڵیداشتە نێوە بیرەکە. بەڵام کە سەتڵەکە پڕ بوو دەستی بە هەڵکێشانەوەی کرد، بەردەکە ترازا و کەوت بە دیواری بیرەکەدا. لە پڕ کونێکی گەورە بووە دیواری بیرەکە، کە فاتیمە دانەوییەوە و سەیری ناو کونەکەی کرد، لەو دیو کونەکەوە دیمەنێکی سەیری بینی. باخێکی یەجگار جوان لەو دیو کونەکەوە دەهاتە بەرچاو... ئەوجا باخ چ باخێ... هێندە خۆش بوو لە تۆ وایە بەهەشتە. لقو پۆپی درەختان لەبەر بەری درشتو ئاودار

هەموو شۆڕ بوو بوونەوە، زەمینی باخەکە یەکپارچە چیمەنو گوڵی وردی رەنگاو رەنگ بوو، جووکە و جریوەی مەلانی خۆشئاواز کە لەم چڵ بۆ ئەو چڵ دەفڕین، هەموو باخەکەی پڕ کردبوو. جگە لە هەموو ئەمانە، لە ناوەندی باخەکەدا حەوزێکی گەورە هەبوو کە شازادە و شازادەخانمێکی لاوی یەکجار جوان لە قەراخیا دانیشتبوون، بەڵام سەیر ئەمە بوو کە ئەم دووە نەك هەر قسەیان نەدەکرد بەڵکو هەریەکەیان بە تووڕەییەوە چاویان بڕی بووە گۆشەیەك. لەم کاتەدا، غوڵامێك بە سینییەك شەربەتەوە هاتو سەرو پەرداخی لەبەردەم دانا، بەڵام کاتێ شازادە فڕێکی لەم شەربەتە خوارد لە پڕ بوورایەوە و کەوت. شازادەخانم سەرسامو حەیران دەستی بە یەکادا و داوای کۆمەکی کرد کە فریای دەزگیرانەکەی بکەون، بەڵام جگە لە باخەوانێکی پیر کەسی دی لەو ناوە نەبوو، باخەوانەکە بە دەنگییەوە چوو. لێ بە رێکەوت ئەم باخەوانە پیرە دیمەنێکی زۆر پێکەنیناوی هەبوو، سمێڵێکی زۆر پان و درێژ و خەندەداری هەبوو. شازادەخانم کە چاوی بە دیمەنی ئەم باخەوانە کەوت، بە تەواوەتی دەزگیرانەکەی بیر چووەوە و دەستی بە قاقای پێکەنین کرد، پێکەنین بۆ ئێستا نەبێ بۆ کەی باشە. فاتیمە بەسەرسامی دەیڕوانییە ئەم دیمەنە. لەم کاتەدا زۆر رقی لە بێ موبالاتی شازادەخانم هەستا، بەهێیەکی گەورەی لە درەختێکی ناو حەوشەکەیان کردەوە و خێواندییە شازادەخانم. بەهێیەکە راستەوخۆ بەر سەری شازادەخانم کەوت، کە هەر خەریکی پێکەنین بوو، ئەم بەهێیە ئەوەندە قورس بوو کە شازادە خانمی بەناز پەروەردە لە تاو ئازار هاوارێکی کرد و دەستی خستە سەر نێوچەوانی. ئەنجام وەختێ شازادە بەهۆش هاتەوە و شازادەخانم حیکایەتی ئەم بەهێیەی بۆ گێڕایەوە، شازادە بەتووڕەییەوە بەهێیەکەی لەزەوی هەڵگرت و دەستووریدا کە برۆن تاقیب بکەن و بزانن ئەم بەهێیە لە درەختی کام ماڵە کراوەتەوە، تا خاوەنەکەی سزا بدەن.

خوڵامانی شازادە یەکسەر دەستوورەکەیان ئەنجامدا، لێ لە هەر کەسێکیان دەپرسی، دەیگوت ئەم بەهێیە هی ماڵی بابی فاتیمەیە. وەختێ شازادە کە زانی

خاوەنی چاو قایمی ئەم بەهێیە کێیە، لێبڕا سزای بدات. بۆیە خۆی گۆڕی و خۆی کردە پیرەژنێکی چەرچیو چوو بۆ ماڵی فاتیمە، پاش ئەوەی لە دەرکەیدا وەستا. لەم کاتەدا فاتیمە هاتە پشت دەرگاکەو بێ ئەوەی دەرگاکە بکاتەوە پرسی:

— کێیە؟

شازادە بە دەنگێکی ناسك وەڵامی دایەوە:

— منم، ئەی نازدارەکەم من! من پوورە ئایشێتم کە دۆستێکی کۆنی دایکت بووم، ناتەوێ دەرگا بکەیەوە؟

ئیدی فاتیمە کە گوێی لەو قسانە بوو بە خۆشحاڵییەوە دەرگای کردەوە و گوتی:

— ئۆو پووریێ ئازیزم، تا ئێستا لە کوێ بووی، بۆچی من پێشتر تۆم نەدیوە. تکایە وەرە ژوورەوە. تۆ نازانی من چەند تەنیام، خوا خوامە هاودەمێکم هەبێ!

چونکە فاتیمە زۆر تەنیاو بێ تاقەت بوو، بۆیە بە میهرەبانییەوە شازادەی بردە ژوورەوەو ماوەیەك قسەوباسیان کرد و ئەوجا فاتیمە لە پڕ هاوارێکی کرد و گوتی:

— وەی پوریێ گیان، دەزانی من چیم کردووە!

ئەوجا حیکایەتەکەی ئەو شازادەیەی کە بورابووەوە و هەروەها حیکایەتی ئەو بەهێیەی کە خێواندبوویە شازادەخانم، هەمووی بۆ پوورە ئایشێ گێڕایەوە. کاتێ شازادە ئەم حیکایەتەی گوێ لێ بوو، گوتی:

— زۆر باشت کرد کیژم، دیارە ئەم شازادەخانمە کیژێکی زۆر نارەسەن بووە!

ئەوجا خوا حافیزی لە فاتیمە کردو ڕۆیی. ئیدی لەو ڕۆژە بە دواوە شازادە هەموو ڕۆژێك خۆی دەکرد بە پوورە ئایشێ و دەچووە دیدەنی فاتیمە و تاوێکی باش بۆ خۆ قسانیان دەکرد و حیکایەتێ لێرەو حیکایەتێ لەوێ. بەڵام کە هاتنەوەی بابی فاتیمە لە سەفەر نزیك بووەوە، وا دەهاتە بەرچاو کە پوور ئایشێ زۆر پەلەی هاتنەوەی ئەو بێ. بە هەر حاڵ ڕۆژێك بابی فاتیمە لە سەفەر گەڕایەوە. بەڵام کە گەییە ناو شار، لە ڕێگە لایدایە قاوەخانەیەك و لەوێ بیستی کە شازادە ناردوویەتی بە شوێنیا. پیرەمێرد کە سەری لەمە سوڕمابوو و نەیدەزانی مەسەلە چییە، چوو بۆ کۆشکی

شازادە. شازادە کە پیرەمێردی بینی بە میهرو سۆزەوە لەلای خۆیەوە داینا، ئەوجا پێی گوت گەر خوا بیکا حەزی لێیە خوازبێنی کێژەکەی بکات. بابی فاتیمە کە ئەمەی بیست، بە خۆشحاڵییەوە بەرەو ماڵ دایکێشا و ئەم هەواڵەی بە فاتیمەدا و فاتیمە بە خۆشحاڵییەوە هاواریکرد:

— ئای باوکە، تۆ نازانی چەند خۆشحاڵم. لێ من دەخوازم ئەم مژدەیە بە پوورە ئایشێ بدەم و ئەو ڕێم پێ نیشاندەدات کە چ کارێك بکەم. ئاخر ئەو لە جێی دایکمە!

ڕێك لەم کاتەدا، دیسانەوە شا زادە لە شێوەی پوورە ئایشێداخۆی بە ماڵی ئەواندا کرد، کیژێ بە خۆشحاڵییو ساویلکەییەوە بەرەو پیری چوو و پاش ئەوەی ئەم خەبەرە سەیرەی بۆ گێڕایەوە لێی پرسی ئایا ئەم شووە بە باش دەزانیێ یان نا؟

شازادە، کە کە دەیویست پێکەنینەکەی وەشێرێ بەرسڤی دایەوە:

— نازدارەکەم تۆ دەبێ یەکسەر داواکەی شازادە قەبووڵ بکەی و کەم و زۆر ماتەڵ نەبی!

بەم پێیە بابی فاتیمە، یەکێکی نارد بۆ لای شازادە و هەواڵی دایێ کە فاتیمە ڕازییە شووی پێبکات. ئیدی یەکسەر تەدارەکی شاییو ئاهەنگێکی بەشکۆ بینراو هەموو بە خۆشحاڵییەوە چاوەڕوانی ڕۆژی زەماوەند بوون. کاتێ ڕۆژی زەماوەند هات، فاتیمە کە زۆر دڵبەندی پوورە ئایشێی ئازیز! بوو، پێی گوت کە حەز دەکات لە هەموو ئاهەنگەکەدا لەگەڵی بێ. لێ پوورە ئایشێ ئەم داوایەی قبووڵ نەکرد و کە فاتیمە هەر دەستبەردار نەبوو. پوورە ئایشێ خۆی بە ئاشخانەکەدا کرد و وا خۆی نیشاندا کە خەریکی چێشت لێنانە... بەڵام لە پڕ هاواری کرد کە قامکی بڕیوە. لەم کاتەدا فاتیمە بە نارەحەتی چوو بۆ لای و بە دەستەسڕە ئاوریشمەکەی خۆی پەنجەی بەست. بەڵام بەم فێڵەشەوە کە پوورە ئایشێ کردی، کیژێ هەر قابیل نەبوو کە پوورە ئایشێ لێی دوور بکەوێتەوە.

ئەنجام دوای ماوەیەك، کاتێ شەو هات، فاتیمە کە لە ژوورەوە چاوەنۆڕی هاتنی زاوا بوو، پوورە ئایشێ چووە ژووری بووکێ و لە پڕ جلە ژنانەکانی داکەند و فاتیمە

بەوپەڕی سەرسامی بینی شازادە کە خودی زاوا بوو لەوێ وەستاوە و.... پوورە ئایشێی خۆشەویستی بۆ هەمیشە لەو ناوە نەما.... ئەنجام کە فاتیمە زانی مەسەلەی پوورە ئایشێ تەنیا گەمەیەك بووە، زۆر بەم گەمەیە خۆشحاڵ بوو و هەردووکیان تا ماوەیەکی زۆر پێکەنین. چونکە ئەم گەمەیە ئاقیبەتێکی خۆشی هەبوو، بووە باعیسی ئەوەی دوو دڵدار بە یەکتر بگەن، ئیدی لەوەدوا ساڵانی ساڵ ئەم دوو هاوسەرە بە خۆشیو شادییەوە ڕۆژگارێکی شیرینیان پێکەوە قەتاند.

نیعمەتی خوایی

هەبوو نەبوو لە عەیام و رۆژگاری کۆندا، پاشایەك هەبوو کە سێ کیژی هەبوو. رۆژێك پاشا کە بنیادەمێکی زۆر لە خۆبایی و لە خۆڕازی بوو، کیژە گەورەکەی گازکردو پێیگوت:

– کیژم دەمەوێ پرسیارێکت لێبکەم و دەبێ راستیم پێ بڵێی، ئایا نیعمەتی خوایی بە بایەخترە یا پایە و مەقامی پاشایی؟

کیژەکە بەبێ هەڵوەستە وەڵامی دایەوە:

– باوکی خۆشەویستم، شتێکی بەڵگە نەویستە کە مەقامی پاشایەتی لە هەموو نیعمەتەکانی خوا بایەخدارترە.

پاشا کە زۆر دڵی بە وەڵامی کیژەکەی خۆش بوو بوو، بە ئاسوودەییەوە گوتی:

– کچە ئازیزەکەم مادامێکی تۆ کیژێکی ئەوەندە ئاقڵ‌و زرنگی، ئەوا مۆڵەت دەدەم کە مێرد بە کوڕە لاوەکەی وەزیری دەستە راستم بکەی!.

ماوەیەك بووری، پاشا ئەمجارەیان کیژی دووەمی گازکرد و گوتی:

– کیژم دەمەوێ پرسیارێکت لێبکەم بزانم ئایا نیعمەتی خوایی یا پایەی پاشایەتی باشترە؟

ئەمجارەشیان کیژی دووەم بێ دوو دڵی و بیرکردنەوە وەڵامی دایەوە:

– ئەی بابی خاوەن تاج، گومانی تێدا نییە کە پایەی پاشایەتی باشترە

پاشا کە بە وەڵامی کیژەکەی زۆر خۆشحاڵ بوو بوو گوتی:

– ئەها، تۆش وەڵامەکەت راستە، بۆیە رێگە دەدەم کە شوو بە کوڕە وەزیری دەستە راستم بکەیت!

پاشان پاشا رۆژێکی تر کچە بچووکەکەی گاز کرد و هەمان پرسیاری لێکرد. بەڵام ئەمجارە کیژێ بە پێچەوانەی خوشکەکانییەوە، ماوەیەك تێفکری‌و سەرەنجام گوتی:

– ئەی باوکی خاوەن تاجم، گومانی تێدا نییە کە مەقامی تۆ زۆر بایەخدارو گەورەیە، لێ ئەو نیعمەتانەی کە خوا بە خەڵکی داوە، گەورەترین بەهاو بایەخیان هەیە!

پاشای خۆپەسند کە چاوەڕوانی ئەم وەڵامە نەبوو، زۆر لە خۆسەری کیژەکەی تورە بوو و گوتی:

– کیژۆڵەی بێ حەیا، خێرا لەبەر چاوم ونبە، چۆن زات دەکەی قسەی وەها بکەی، ئێستا دەبینین کە خوا چ نیعمەتێك بە تۆ دەدات.

ئیدی پاشای لە خۆڕازی دەستووریدا کە کیژۆڵەی داماو لە کۆشك‌و لەو شارە وەدەرنێن.

بەمجۆرە شازادەخانمی داماو بەدەم ئەشکڕشتن‌و خەمبارییەوە لە کۆشك دەرکراو ئەو شارەی بەجێهێشت‌و بە پێیان‌و بێ ئەوەی بزانێ بۆ کوێ بڕوات بەرەو کێوان وەڕێکەوت. چەندین رۆژی یەك لە دووی یەك، شازادەخانم، ئەو کیژۆڵەیەی کە لە ناز و نیعمەتدا گەورە بوو بوو، وێڵ‌و سەرگەردان نەیدەزانی روو لە کێ بکات، تا سەرەنجام چاوی بە شوانکارەیەك، کە سەرقاڵی پەز لەوەڕاندن بوو، کەوت، بە خۆشحاڵییەوە بەرەو ئەو چوو و گوتی:

– ئەی شوانی میهرەبان، من هیچ شوێنێکم نییە تیای بحەوێمەوە و کەسیش لەم دنیایەدا ناناسم کە پەنای وەبەر بەرم، ئایا دەتوانی بمکەیت بە کیژی خۆت‌و لە کوختەکەتدا بژیم؟

شوانەکە کە دڵی بە حاڵی کیژۆڵەکە سووتا بوو، ڕازی بوو. کە شەو داهات پێکەوە بەرەو کوختەکەی شوانەکە وەڕێکەوتن.

بەمجۆرە شازادەخانم بوو بە کیژی شوانەی پیر و لەگەڵ ژنی شوانەدا کە ژنێکی یەجگار میهرەبان بوو، لەگەڵ کوڕی شوانەدا لەو کوختەدا دەژیان. کاتێ شوانە و کوڕەکەی بە ڕۆژەوە دەچوونە دەرێ، شازادەخانم سەرگەرمی گسکدانو پاك کردنەوەی ماڵەکە دەبوو، بە کورتی لە کاروباری ماڵەوەدا کۆمەکی ژنی شوانەی دەکرد.

ماوەیەك بووری تا ڕۆژێك شوانە شازادەخانمی گاز کرد و پێی گوت:

— ئەرێ ئەگەر ڕەزای خوای لەسەر بێ، من دەخوازم بە کوڕەکەمت بخوازم، ئایا تۆ بەم کارە قاییلی؟

شازادەخانم کە بەم کارە قاییل بوو، سەرگەرمی تەدارەکی ئاهەنگێکی هەژارانەی نیشانکردن بوو بۆ خۆیو کوڕی شوانە. بەڵام ماوەیەکی زۆر بەسەر زەماوەندەکەیاندا نەبووری بوو کە ڕۆژێك شوانەی پیر نەخۆش کەوتو کاتێ هەستیکرد مەرگی نزیك بووەتەوە کوڕەکەی گازکرد و گوتی:

— کوڕم من مەرگم زۆر نزیك بووەتەوە و تۆ دەبێ لە دوای من هەموو کاروباری ماڵەکە و لەوەڕاندنی پەزەکان لە ئەستۆ بگری. ئەنجام پاش ئەوەی قسەکانی تەواو بوون، کیژۆڵەکەی، واتە شازادەخانمی بەو سپارد و مرد.

بەڵام کوڕەی لاو، دوای مردنی بابی، کاروبارەکانی ئەوەندە زۆر بوو، پێڕا نەدەگەیی، ئیدی ڕۆژێ بە شازادەخانمی گوت کە لێبڕاوە بۆ دۆزینەوەی کارێکی باشتر ڕوو لە شارانی دی بکات.

بەمجۆرە پاش خوا حافیزی لە شازادەخانم و دایکی لەگەڵ سێ برادەری دیکەی خۆیدا سەفەری کرد هەر ڕۆییشتن ڕۆییشتن تا گەیینە شارێك ئەم شارە، شارێکی زۆر سەیر بوو، هەموو خەڵکەکەی خەریك بوو لە تینوواندا دەمردن، چونکە تەنیا یەك بیری گەورە لەم شارەدا هەبوو کە لەمێژ بوو وشکی کردبوو، خەڵکی شار قراریان دابوو هەر کەسێك بچێتە ناو بیرەکەوە و ئاویان بۆ دەربێنێ سەد سکەی زێڕی بدەنێ.

کاتێ شوانەی لاو، کە تازە گەیی بووە ئەو شارە و بەمەی زانی، یەکسەر ملی پێوەناو بە بیرەکەدا داگەڕا. لێ کە گەییە بنی بیرەکە شتێکی زۆر سەیری بینی، بە سەرسامییەوە چاوی بە پیرە دێڵە دێوێك کەوت کە کوڕ و کچێکی گەنجی جوانی بە زنجیر بەستبووەوە و بە خۆی چاودێری دەکردن، کاتێ پیرە چاوی بە شوانەی لاو کەوت، بە دەنگێکی سەیر گوتی:

— وەرە بەرەوە ئەی ئادەمیزاد، دەمەوێ پرسیارێکت لێبکەم! بەڕای تۆ لەم سییانە کاممان جوانترین!

شوانە یەکسەر وەڵامی دایەوە:

— ئەو شتە جوانە کە دڵ پێی جوان بێ.

لێ پیرە دێو پرسیارەکەی دووبارە کردەوە و شوانەش هەمان وەڵامی دایەوە، بەکورتی کە سێ جار هەمان پرسیاری دووبارە کردەوە و هەمان وەڵام درایەوە، پیرە دێو کە زۆر بە وەڵامی شوانە خۆشحاڵ بوو بوو گوتی:

— زۆر چاکە، تۆ کوڕێکی زۆر چاکی، هەرچی ئارەزوویەکت هەیە لە منی داوا بکە.

شوانەی لاو هەندێ تێفکریو گوتی:

— یەکەمین ئارەزووی من سەلامەتی تۆیە، و دووەمین ئارەزووم ئەمەیە کە خەڵکی شار لە تینویەتی ڕزگار بن.

پیرە دێو وەڵامی دایەوە:

— زۆر چاکە، ئەوا ئەم دوو ئارەزووەت هاتنە دی.

پاش ئەم قسەیە، سێ هەناریشی دایێ، شوانە پاش ئەوەی سوپاسی کرد، بە بیرەکەدا سەرکەوتەوە، هەر کە لە بیرەکە وەدەرکەوت بارانێکی زۆر دایکردو هەموو خەڵکی شار لە خۆشیاندا پێیان بە عاردی نەدەکەوت. زۆر سوپاسیان کرد و سەد سکە زێڕەکەیان دایێ. شوانە پاش ئەوەی پارەکەی وەرگرت، لەگەڵ ئەو سێ هەنارەدا کە پیرە دێوەکە دابوویێ، هەموویدا بە یەکێك لە برادەرەکانیو داوای لێکرد بۆی

بەرێتە ماڵەوە و بیدات بە ژنەکەی، ئەوجا ئەو شارەی بەجێ هێشت و روویکردە شارانی دی.

کاتێ برادەرەکەی شوانە گەییەوە جێ‌و پارە و هەنارەکانی دا بە هاوسەرەکەی، شازادەخانم کە تا ئەو کاتە هەناری ئەوەندە گەورەی نەبینی بوو نەوس گرتی‌و ئارەزووی خواردنی یەکێ لە هەنارەکانی کرد.... بەڵام کە یەکێك لە هەنارەکانی شەق کرد، بینی لە جیاتی دەنکە هەنار پڕە لە دانە ئەڵماسی درشتو زۆر گرانبەها، شازادەخانم کە بێئەندازە خۆشحاڵ بوو بوو، یەکسەر چووە لای خەسووی‌و پاش ئەوەی پارچەیەك لەو ئەڵماسانەی دایێ، گوتی یەکسەر بچێتە لای جەواهێر فرۆشی شارو بیفرۆشێت.

کاتێ پیرەژن چووە لای جەواهێرفرۆش و ئەڵماسەکەی نیشاندا، لە کاتێکا کە کابرای جەواهێر فرۆش بەسەر سامییەوە دەیڕوانییە ئەم ئەڵماسە درشتو گرانبەهایە، و تا ئێستا ئەڵماسی وا چاك و گرانبەهای نەدی بوو، پیرەژن گوتی:

– من دەمەوێ ئەم ئەڵماسە بە دوو بار زێڕ بفرۆشم!

بەڵام کابرای جەواهێر فرۆش کە ئەو پارە زۆرەی نەبوو، بە پیرەژنی گوت کە بچێ بۆ لای جەواهێر فرۆشەکانی دیکەی شار. بەڵام هیچ یەکێك لە جەواهێر فرۆشانی شار ئەو پارەیەیان نەبوو. ئەنجام وەختێ پیرەژن چووە لای دوا جەواهێر فرۆش، بەو نرخەی کە پیرەژن داوای دەکرد ئەڵماسەکەی کڕی. پیرەژن پاش ئەوەی دووبار زێڕی قورسی لە دوو وشتران نا، گەڕایەوە بۆ کوختەکەی خۆیان‌و دای بە شازادەخانم. شازادەخانم کە ئیدی زۆر دەوڵەمەند بوو بوون، دەستووریدا کە کۆشکێکی بەشکۆیان لە نزیکی کۆشکەکەی بابی بۆ دروستبکەن. ئەم کۆشکە هێندە بەشکۆ و رازاوە بوو کۆشکەکەی پاشا لە چاویا لە کولانە مریشکێکی پەڕپووت دەچوو. پاش ئەم کارە ئیدی شازادەخانم زۆر بە دڵاوایی خوڵامەکانی راسپارد کە هەر رێبوارێك بەوێدا رەت بوو پێشوازی بکەن نان‌و خواردن و پارەی بدەنێ. بەمجۆرە زۆری نەبرد کە ئەفسانەی ئەم کۆشکە جوانە و چیرۆکی دڵاوایی خاوەنەکەی کەوتە سەر زاران و خەڵکی باسیان دەکرد.

چەند ساڵێك بووری، رۆژێك خانمی کۆشك، واتە شازادەخانم بە خەمباری لەبەر پەنجەرەی ژوورەکەیدا دانیشتبوو، چونکە لەم چەند ساڵەدا هیچ هەواڵێکی لەمەڕ مێردەکەی نەدەزانی‌و نەیدەزانی چی بەسەر هاتووە، لە نکاو چاوی بە پیاوێك کەوت کە لە هەمان شوێنی جارانی کوختەکەیان دانیشتووە و بە کوڵ دەگری. کاتێ جوان دیقەتی دا بۆی دەرکەوت کە ئەم پیاوە خەمگینە مێردەکەی خۆیەتی. بۆیە بە خۆشحاڵییەوە دەستووری بەخوڵامەکانی دا کە بچنە دەرێ‌و ئەو پیاوە بەبێ ئەوەی ئەزیەتی بدەن و بیترسێنن بێننە ژوورەوە و خواردنی بدەنێ بەڵام نەیەڵن لە کۆشکەکە وەدەربکەوێ. کاتێ ئەم کارانە ئەنجام دران و پیاوەیان کە سەرسام و کەمێك ترسا بوو، هێنایە لای شازادەخانم لە پڕ هاوسەرەکەی خۆی ناسییەوە. لە کاتێکا کە جلی زێڕتاڵ و گرانبەهای لەبەردا بوو، لەسەر تەختێك دانیشتبوو چەند هاودەم و کارەکەرێك بەدیارییەوە وەستا بوون... لەم دەمەدا پیاوە بەوپەڕی خۆشحاڵییەوە بەرەو لای هاوسەرەکەی غاریدا و پاش ئەوەی یەکیان لە هەمێز کرد، کابرای لاو بە سەرسامی پرسی کە ئەم کۆشکە جوانە چۆن پەیدا بووە. ئەوجا هاوسەرەکەی و دایکی لە نوکەوە حیکایەتی سێ هەنارە ئەفسوناوییەکەیان بۆ گێڕایەوە، ئیدی پاش ئەوەی شازادەخانم هیچ خەمێکی لە دڵ نەما، لەگەڵ مێردەکەیدا ژیانێکی خۆشیان دەست پێکرد.

گوتمان کە ئەفسانەی ئەم کۆشکە و خانمی دڵاوای کۆشك گەییە پاشاش، بیستبووی کە دەرگای ئەم کۆشکە لە هەموو کەسێك کراوەیە... رۆژێك پاشا کە ئەم کۆشکەی لێ بوو بوو بە مەراق و حەزی دەکرد لە نزیکەوە بیدینێ‌و پەی بە نهێنی ئەم کۆشکە بەرێ، جلی دەروێشی لەبەر کرد و لەگەڵ یەکێك لە خوڵامەکانیدا بەرەو کۆشکی شازادەخانم وەڕێکەوت. لێ وەختێ پاشاو خوڵامەکەی گەیینە کۆشکی شازادەخانم، شازادەخانم غوڵامەکەی بابی ناسیبووەوە، یەکسەر دڵی خەبەریدا کە هەبێ‌و نەبێ ئەو دەروێشەش بابیتی، یانی پاشایە. یەکسەر خوڵامەکانی گازکرد و دەستووریدا کە مێزێکی گەورە بڕازێننەوە و هەموو جۆرە خواردنێکی نایابی لەسەر

دابنێن. پاشا وەختێ هاتە ناو کۆشکەوە زۆری پێ سەیر بوو کە زیافەتێکی گەورەی بۆ بەرپا کراوە، وەك بڵێی خانمی کۆشك پێشتر چاوەڕوانی ئەو بووە! بە کورتی ئەمەی زۆر بەلاوە سەیر بوو و نەیدەزانی چۆن بیر لەم کارە بکاتەوە. ئەنجام پاش ئەوەی کە نانەکەیان خوارد هێشتا پاشا حاڵی نەبوو بوو کە خاوەنی ئەم کۆشکە جوانە کێیە.

لەم کاتەدا هەستاو ویستی خوا حافیزی بکات، لێ خاوەنی ماڵ، واتە هەمان شوانەی جاران، رایکردە بەرەوە و گوتی:

– ئا ئەی پیاوی پیرۆز، هاوسەرەکەم ماوەیەکە نەخۆشە، دەکرێ بچیتە دیاریو دوعایەکی بۆ بکەی!

وەختێ پاشا خۆی بە ژوورەکەی شازادەخانم دا کرد، شازادەخانم کە لەسەر تەختێکی جوان خەوتبوو، لە جێی خۆی هەستاو گوتی:

– باوکی پیرۆز، رێم دەدەی دەستت ماچبکەم؟

لێ وەختێ پاشا چاوی بە شازادەخانم کەوت، یەکسەر حاڵی بوو کە هەمان کیژەکەی خۆیەتی کە بەوپەڕی دڵڕەقییەوە شار بە دەری کردبوو، بۆیە شەرمەزار و پەشیمان لەو کارەی کە دەرهەق بەو کردبووی، سەری داخست. شازادەخانم لەم دەمەدا گوتی:

– ئێ بابی ئازیزم، ئێستا پێم بڵێ کە ئایا نیعمەتی خوا باشترە یا مەقامی پاشایەتی؟

پاشا وەڵامی دایەوە:

– هەق بە تۆیە کیژم. نیعمەتی خوا لەسەرووی هەر نیعمەتێکەوەیە

بە کورتی پاش ئەوەی کە شازادەخانم لە بابی خۆش بوو، پاشا کابرای شوانی بە جێنشینی خۆی هەڵبژارد و تاجی پاشایەتییەکەی لەسەر ئەو ناو بەمجۆرە شوانی لاو بوو بە پاشای ئەو مەملەکەتە. پاش ئەوە هەموو بە خۆشی و شادی ژیان.

سەربوری ژنێکی باشی هەژار

هەبوو نەبوو کەس لە خوا گەورەتر نەبوو، ژنێکی هەژار هەبوو کە ژنێکی گەلەك باش‌و میهرەبان بوو. بەڵام لەو دنیایەدا هیچ قەوم و قیلەیەکی نەبوو جگە لە دوو کوڕە چکۆلەکەی. بە کورتی بەتاقی تەنیا چەرخی ژیانی خۆی دەگێڕا. بۆیە کە هاوین دادەهات، برێ سەوزە و شتی لە زەوییە چکۆلەکەیدا دەڕواند تا بیانفرۆشێ و ژیانی خۆی بەڕێوەبەرێ. کە زستان دادەهات هەندێ لەو سەوزە و خواردەمەنیانەی دەبردە بازاڕ و دەیفرۆشت و بەمجۆرە سکی خۆی و منالەکانی تێر دەکرد و ژیانێکی بژی و مەمریان دەقەتاند.

تا ڕۆژێکی زستان، لە کاتێکا یەکێك لە منداڵەکانی لە خورجینەکە نابوو و ئەویتریانی لە باوەش کردبوو، بۆ فرۆشتنی بەروبوومەکەی بەرەو بازاڕ بەڕێکەوت. کە گەییە بازاڕ و پاش ئەوەی بە هەزار زەحمەت گەنم و جۆیەکەی فرۆشت، باروبنەی پێچایەوەو دووبارە یەکێك لە منالەکانی لە پیرە خورجین ناو ئەویتریانی لە هەمێز کرد و بەرەو ماڵ کەوتە ڕێ. بەدەم ڕێوە گەییە پردێکی زۆر باریك، دەبووایە بەسەریدا بپەڕێتەوە، لێ ئەم ژنە داماوە چۆن دەیتوانی بەو بارە قورسەوە بەسەریدا بپەڕێتەوە. ناچار خورجینەکەی لە عاردی داناو پاش ئەوەی یەکێك لە منالەکانی لەگەڵ خۆیدا بردە ئەو بەرو گەڕایەوە تا منالی دووەمیشی بپەڕێنێتەوە. بەڵام کاتێ هات منالی دووەمی ببات بەوپەڕی سەرسامی بینی کە شێرێك منالەکەی بەدەمەوە گرتووە و دەیەوێ بیبات. ژنەی داماو کە بینی ئەم منالەی لە دەس چووە، بە ناڕەحەتی غاریدا

بۆ ئەو دیوی پردەکە تا بەلای کەمەوە منالەکەی دیکەشی لە دەست نەچێت.. کە گەییشتەوە ئەوبەر سەیریکرد منالەکەی دیکەشی بەدەم گورگێکەوەیە خەریکە دەیڕفێنێ. ژنەی بەستەزمان تیامابوو نەیدەزانی دوای شێرەکە بکەوێ یان دوای گورگەکە.... یەکەم جار دووی شێرەکە کەوت، بەڵام کە بۆی دەرکەوت مەحاڵە بەشێرەکەدا بگات، کەوتە دووی گورگەکە. بەڵام هەرچی کرد نەگەیی بە گورگەکەشدا، ئیدی دایکەی داماو کە هەردوو منالەکەی لە دەست دابوو، بەدەم گریان‌و روندك رشتنەوە، ناچار بوو بە تاقی تەنێ بۆ ماڵ بگەڕێتەوە.

بابێینە سەر باسی شێرەکە، شێرەکە کە زۆر بەو نێچیرەی پەیدای کردبوو، خۆشحاڵ بوو بەرەو لانەکەی کەوتە رێ بەڵام غافڵ بوو لەوەی کە راوچییەکی لێزان و کارامە تەڵەیەکی لە قەراخ لانەکەیدا بۆ ناوەتەوە. کاتێ شێرەکە منالەکەی بە دەمەوە گرتبوو و گەییە لانەکەی خۆی، بە تەڵەکەوە بوو، بەڵام کە کابرای راوچی نزیك بووەوە زۆری پێ سەیر بوو کە منالێکی چکۆلەش بە تەڵەکەوە بووە، ئیدی زۆری بەزەیی بە منالە چکۆلەکەدا هاتەوە. هەڵگیرت و بردییەوە بۆ ماڵەوە. ئیدی وەکو منداڵی خۆی کەوتە بەخێوکردن‌و پەروەردەی.

کوڕی دووەمیش، بە هۆی راوچییەکەوە کە گورگەکەی کوشتبوو لە مەرگ رزگار بوو بوو. ئەم راوچییەش کە پیاوێکی میهرەبان بوو منالەکەی بردبووە ماڵەوە و دەستی بە بەخێوکردنی ئەم منالە شیرە خۆرەیە کردبوو. ساڵانێك بەسەر ئەم رووداوەدا بوری و ئەو منالە بچووکانە لەلای ئەو راوچییانە مابوونەوە و گەورەبوو بوون و دوو لاوی بەهێز و توانایان لێ دەرچوو بوو. رۆژێ ئەم دوو راوچییە زڕ کوڕەکانیان گاز کردبوو و پێیان گوتبوون کە لە ئێستا بە دواوە دەبێ بۆ خۆیان کارێك بدۆزنەوە و خۆیان بژێنن. ئیدی ماڵئاوایی لە زڕ بابەکانیان دەکەن‌و خۆ دەدەنە دەم چارەنووسەوە و لە کار دەگەڕێن.

کوڕی یەکەم سواری کەشتییەك دەبێ کە بەرەو بەغدا دەڕۆیی، کز و خەمبار لە سوچێکی کەشتییەکەدا دادەنیشێت و بیر لە ژیانی رابروو و ئایندەی خۆی دەکاتەوە.

ئەزقەزا برای دووەمیش کاتێ شار بە جێ دێلێ، سواری هەمان کەشتی دەبێ کە براکەی تێدا دەبێ، ئەویش خۆی دابووە دەست قەدەرو چارەنووس. بەڵام لە کاتێکدا کە بە حەوشەی کەشتییەکەدا دەهات و دەچوو، چاوی بەو پیاوە دەکەوێ کە لە سووچێکی کەشتییەکەدا غەمگینو مەلول کزۆڵەی کردبوو، لێی نزیك دەبێتەوە و هۆی خەم و پەژارەکەی دەپرسێت:

بە کورتی لە کاتێکا ئەم جووتە برایە کە بە هیچ جۆرێ نەیاندەزانی برای یەکترن، کەوتنە قسانو دەردە دڵ. بەڵام بە هۆی خوێنی برایەتییەوە، لە ماوەیەکی کەمدا خۆشییان بە یەکدا چوو و قسەو باسیان لەگەڵ یەکدیدا گەرم بوو. هەر کەسە و کەوتە باسی ژیان و بەسەر هاتی خۆی، کاتێ کە هەستیان کرد هەردووکیان دووی چارەنووس کەوتوون، لێبڕالن لەوەودوا هەمیشە بە یەکەوە بن. بۆیە کە گەیینە جێ پێکەوە لە کەشتییەکە دابەزین و بەناو شار کەوتن، کاتێ گەیینە بازاڕ، پاش ئەوەی کە ماوەیەك ئێرەو ئەوێ بۆ کار گەڕان، سەرەنجام بوون بە شاگردی کابرایەکی حەماڵو شانیان دایە بەرکار. کە شەو هات و شوێنی خەویان نەبوو، ناچار بوون شوێنێ بۆ خۆیان پەیدا بکەن، بۆیە تکایان لە حەماڵەکە کرد کە شوێنێکی خەوتنیان پێ نیشانبدات. کە کابرای حەماڵ زانی شوێنی خەوتنیان نییە گوتی:

— ئا، پیرەژنێك لەم نزیکانەیە کە بێگومان دالْدەتان دەدات. ئەم پیرەژنە داماوە، ساڵانێك لەمەوبەر کە هەردوو کوڕەکەی لەدەستدەدات، شارەکەی خۆیان جێدێڵێو دێتە ئێرەو دەبێتە کارەکەری ماڵێك. بێگومان ئەو دەتوانێ شوێنێکی خەوتنتان بداتێ.

ئیدی ئەم جووتە دۆستە لەسەر قسەی کابرای حەماڵ دەڕۆن و لە دەرکە دەدەن. پیرەژنێك دەرگا دەکاتەوە و لێیان دەپرسێت کە چیان دەوێ. دوو کوڕە لاوەکە تکایان لێکرد کە شوێنێکیان بۆ خەوتن بداتێ. پیرەژن بە میهرەبانی گوتی:

— من لە یەك هۆدە زیاترم نییە. بەڵام ئێوە دەتوانن پەردەیەك لە ناوەڕاستی ژوورەکە هەڵواسن کە نیوەی بۆ ئێوە و نیوەکەی تری بۆ من بێ! دوو دۆستەکە کە زۆر

خۆشحاڵ بوو بوون رازی بوون و چوونە ماڵی پیرەژن. لێ کاتێ کە دوو لاوەکە لەو سەری هۆدەکە جێگیر بوون دیسان دەستیان بە قسان کردەوە، قسەیە لێرەو قسەیەك لەوێ، پریاسکەی دڵیان بۆ یەکدی کردەوە و هەر کەسە و کەوتە گێڕانەوەی سەربورو بەسەرهاتی خۆی بۆ ئەوی دیکە. پیرەژن کە لەو دیوی پەردەکەوە دانیشتبوو، کەوتە گوێ گرتن لە قسەی ئەم دوو لاوە غەریبە. کە ئەوان کەوتنە گێڕانەوەی چیرۆکی ژیانیان، ئەو زیاتر گوێی هەڵخست و ئەنجام بۆی بە دیار کەوت کە ئەم دوو لاوە لە راستیا هەردوو مناڵە گوم بووەکەی ئەون. پیرەژنی داماو کە خەریك بوو لە خۆشیان دڵی بوەستێ، پەردەکەی لادایە لاوەو هاواریکرد:

— کوڕە ئازیزەکانم، تکاتان لێدەکەم جارێکی دی ئەو حیکایەتەم بۆ بگێڕنەوە کە ئێستا گوێم لێبوو....

ئیدی هەردوو کوڕە لاوەکە جارێکی دی سەربوری خۆیان بۆ گێڕایەوە. کە پیرەژنەکە بە تەواوی دڵنیا بوو کەئەو دووانە کوڕەکانی ئەون، بە دەم هەڵڕشتنی فرمێسکی خۆشحاڵییەوە گوتی:

— ئا، خودایە، هیچ گومانی تیا نییە کە ئێوە جووتە کوڕە گومبووەکەی منن!

ئەوسا حیکایەتی ونبوونەکەیانی بۆ گێڕانەوە. لەم کاتەدا جووتە برای لاو لە کاتێکا دایکیان لە هەمێز گرتبوو، لە خۆشیا پێیان بەعاردی نەدەکەوت، چونکە لەلایەکەوە دایکە پیر و فیداکارەکەیان دۆزیبووەوە و لەلایەکەی ترەوە بۆیان دەرکەوتبوو کە برای یەکترن!

ئیدی پێکەوە و لەگەڵ دایکیاندا دەستیان بە ژیان کرد و ساڵانی ساڵ بە خۆشی و شادییەوە رۆژگاریان بەسەر برد.

ئەی دۆست!

پیاوێکی قەلەندەر هەبوو کە هەمیشە لە ژیان و وەزع و حاڵی خۆی ناڕازی و خەمبار بوو، چونکە هەرگیز ڕێنەدەکەوت کە بتوانێ ژەمە خواردنێك تێر بەسکی خۆی بخوات و دەستە جلێکی نوێ و باش لەبەر بکات. ڕۆژێك لە سوچی چایخانەیەکدا پاڵی دابووەوەو وەنەوزی دەدا، لە پڕ هەوەسی چوونە گەرماوی کەوتە سەر و ئەوجا بەرەو گەرماوی شار وەڕێکەوت. بەڵام ئەوەندە هەژار و بێنەوا بوو حەزی نەدەکرد چاوی بە چاوی خەڵکی بکەوێ، ئەنجام گەیییە گەرماوەکەو خۆی بە ژووردا کرد. پاش ئەوەی خۆی خزاندە سوچێکی چۆڵەوە دەستی بەداکەندنی جلەکانی کرد، لەم کاتەدا، لە یەکێك لە ژوورەکانی گەرماوەکەدا چاوی بە پیاوێك کەوت کە دانیشتبوو و خەریك بوو ئیسراحەتی دەکرد. هەر هەمووان ڕێز و حورمەتیان دەگرت و دەلاکانی گەرماوەکە بەردەوام لە هاتوچۆدا بوون و چای و شەربەتیان بۆ دێنا تا ماندوویەتی بحەسێتەوە. ئیدی کابرای هەژار کاتێ ئەم وەزع و حاڵەی بینی و ئەو پیاوەی لەگەڵ خۆیدا بەراورد کرد زۆر خەمبار بوو و لە فکران ڕاچوو.

جا بە ڕێکەوت ئەم پیاوە هەژارە زۆر لەو پیاوە دەوڵەمەندە دەچوو، بۆیە کابرای هەژار کاتێ بەمەی زانی بیرێکی بە مێشکدا هاتو لێبڕا کە کابرای دەوڵەمەند بخاتە خەزینەی گەرماوەکەوەو پاشان خۆی بخاتە شوێنەکەی ئەو. بەم جۆرە کاتێ کە کابرای دەلاك، ئەو دەلاکەی کە ماموری پێشوازی کردنی کابرای دەوڵەمەند بوو، بە کارێك ڕۆیی و کابرا بە تەنیا مایەوە، کابرای هەژار یەکسەر قورتمی کابرای دەوڵەمەندی

گرت و پەشتەماڵەکەی کردەوە و ئەوجا بە پەلە فڕێی دایە ناو خەزێنەی گەرماوەکەوە و ئیدی پەشتەماڵەکەی ئەوی لە دەوری کەمەری خۆی بەست و لە شوێنەکەی ئەو دانیشت و بەمجۆرە خۆی کرد بەو، لەم کاتەدا کە دەلاکەکە گەڕایەوە، هەرگیز هەستی بەم شتە نەکرد و ڕێز و حورمەتێکی زۆری کابرای هەژاری گرت و بەپەلە کەوتە خزمەتکردنو شۆردنیو پاش ئەوەی کە کابرای هەژار بە سابونی بۆنخۆشو بۆندار خۆی پاك شۆرد، خاولی ئاوریشمینیان تێوە ئاڵاند و ئەوجا بردیان بۆ ئەو ژوورەی کە دەستەیەك خزمەتکار لەوێ چاوەڕوانی هاتنە دەرەوەیان دەکرد. لەوێ خزمەتکاران خێرا هاتنە پیرییەوە و جل و بەرگی گرانبەها و ئاوریشمینیان لە بەری کابرای هەژار کردو ئەوجا ئەو کیسە پارەیەیان بۆ هێنا کە وەکو بەخشیش بیدات بە دەلاك و ناترەکانی گەرماوەکە. ئەویش بە سەخاوەتەوە سێ لیرەیدا بە خاوەن گەرماوەکە و سەر و لیرەشیدا بە هەر خزمەتکارێکو پاش ئەم کارە خزمەتکارەکان تا بەر دەرگای گەرماوەکە بەڕێیان کرد و لەوێندەر ئەسپێك بەزین و ڕەختی جوانەوە چاوەڕوانی دەکرد. خزمەتکارەکانی کڕنۆشیان بۆ برد و بەوپەڕی ئەدەب و حورمەتەوە پرسییان:

- ببورە جەناب، بێ ئەدەبی نەبێ مەیلتان لێیە سواری ئەسپ بن؟

کابرای هەژار واقی وڕمابوو، زاتی نەدەکرد کە ئەم پێشنیازە ڕەت بکاتەوە، بەم پێیە سواری ئەسپەکە بوو و ئەسپەکە کە ڕێگە شارەزا بوو، کەوتە ڕێ، پاش ماوەیەك دوای ئەوەی بە چەند شەقامێکدا ڕەت بوون، سەرەنجام ئەسپەکە لەبەر کۆشکێکی ڕازاوەدا وەستا. خزمەتکارەکان هەموو هاتنە بەرەوەو پاش ئەوەی کڕنۆشیان بۆ بردو یارمەتییاندا و لە ئەسپەکە دابەزی و بردیانە ناو کۆشکەکە. لێ کابرای هەژار کە لە تەمەنیدا خانوو و کۆشکی وا جوانی نەدی بوو، لەسەرسامیدا زاری بەش بوو بووەوە، خزمەتکارەکان لێیان پرسی:

- مەیلی جەنابتان ئەوەیە بچنە ژووری خۆتان یان بچنە حەرەم سەرا؟

کابرای هەژار بە دەنگێکی هەندێ لەرزۆکەوە گوتی:

- دەمەوێ بچمە ژوورەکەی خۆم.

بەڵام پاش ئەوەی بردیانە ژوورەکەی خۆی، پاش ماوەیەك هاتنەوە و پرسیان:

— جەناب مەیلتان لێیە لێرە نانی ئێوارە بخۆن یان لە حەرەمسەرا؟

کابرای هەژار وەڵامی دایەوە کە مەیلی لێیە لە ژوورەکەی خۆیدا نان بخوات، ئەوجا لە چاو تروکانێکدا، یەك سینی پڕ لە خواردنی چاك و بەلەزتیان بۆ هێنا. پاش ئەوەی کابرای هەژار شیوی خوارد. خزمەتکارێکی لاوی لێ وەژوور کەوتو پرسی:

— ئەزبەنی حەزتان لێ نییە ئەمشەویش وەکو شەوانی دی سەرێکی حەرەم سەرا بدەن؟

کابرا نەیدەزانی چ وەڵامێك بداتەوە، چونکە نەیدەزانی حەرەمسەرا مانای چییە، بەڵام قیروسیای کردو وەڵامی دایەوە:

— زۆر چاکە، هەر ئێستا دەچم!

ئەوجا خزمەتکارە لاوەکە کڕنۆشێکی بۆ بردوو چووە دەرەوە.

کابرای هەژار کە نەیدەزانی بۆ کوێ بڕوات و چی بکات، بە سەرگەردانی کەوتە گەڕان بە یەك بە یەکی ژوورەکاندا و سەرەنجام کە گەییە دوا ژوور، خۆی پێدا کرد و ئەوجا لە دەرگایەکی ترەوە چووە حەرەمسەرای ئەم ماڵەوە. شاژنی ئەم حەرەمسەرایە کە ژنێکی جوانو نازدار بوو، هەر کە بینی مێردەکەی بۆ لای ئەو هاتووە، بە خۆشحاڵییەوە لە جێی خۆی هەستا و پیاوەی لای خۆیەوە دانیشاند، لێ کابرای هەژار کە زۆر ترسا بوو، نەیدەزانی ئەم ژنە جوانە کێیە و دەبێ چی پێ بڵێ. ئەنجام ژنە کە تۆزێك گومانی پەیدا کردبوو، گوتی:

— ئۆ ئازیزەکەم، دوێنێ یەکێك لە دۆستەکانم ناوی تۆی لێ پرسیم، رەنگە باوەڕ نەکەی کەمن چەند رۆژێکە ناوی تۆم لە بیر چووە، تکایە ناوی خۆتم پێ بڵێ، لەوە دەچێ من توشی نەخۆشی بیرچوونەوە و فەرامۆشی بووبم.

لێ کابرای هەژار کاتێ ئەم قسەیەی ژنەوت، نەیدەزانی چ وەڵامێکی بداتەوە، بەڵام زوو بیرۆکەیەکی بە مێشکدا هاتو وا خۆی نواند کە لە ژنەکەی زویرە، وەڵامی دایەوە:

— خۆشەویستەکەم، بە هیچ جۆرێ چاوەڕوانی ئەمە نەبووم لە تۆ، چۆن دەشێت پاش ئەم هەموو ساڵە ناوی منت فەرامۆش کردبێ!

لێ ژنەکە دەستبەردار نەبوو، کابراش کە زانی تێکەوتووە و هیچ چارێکی دیکەی نییە، هەر ناوێکی بە بیردا دەهات گوتی، بەڵام بۆ نەگبەتی هیچ یەکێك لەو ناوانە دروست دەرنەچوو، بۆیە کابرای هەژار ناچار بوو کە ئیعتراف بە کارەکەی خۆی بکاتو پاشان بە شەرمەزارییەوە گوتی:

— خانمەکەم تکایە ببوورە!

ژنەکە گوێی لەو قسەیە بوو گوتی:

— زۆر چاکە، من دەتبەخشم! بەڵام دەبێ ئەوە بزانی کە مێردەکەی من نەقڵبێژی پاشا بوو، ئەگەر غولامەکانی بە دووتا بنێرێ کە بچی نەقڵێ بۆ بگێڕیتەوە چ دەکەی؟

بە رێکەوت لە هەمان کاتدا کە ژنە خەریکی قسە کردن بوو، پەیامیان بۆ کابرای هەژار هێنا کە پاشا دەیەوێ بیدینێ. کاتێ کابرای داماو ئەمەی ژنەوت، بە ترسو لەرزەوە بە ژنەی گوت:

— ئێستا چ بکەم. بێگومان پاشا دەستوور بە جەلادەکانی دەدات کە لەسەرم بدەن. کابرا هێندە خەمگین و داماو هاتە بەرچاو، کە ژنە دڵی بە حاڵی سووتاو گوتی:

— من ئێستا فێرت دەکەم کە چ بکەی.. کاتێ چوویتە لای پاشا، دوو مێزی لە بەردەمدایە کە یەکێکیان گەردانەیەکی مرواری و ئەویتریان دارێکی زێڕین-ی لەسەرە، تۆ دەبێ گەردانەکە لە مل بکەی و دارەکە بگریتە دەستەوە و پاشان بچیتە لای پاشاو لەسەر عاردی دابنیشیت و دەست بە گێڕانەوەی نەقڵەکەت بکەی، بەڵام لە بیرت نەچێ کە دەبێ بەم رستەیە نەقڵەکەت دەست پێبکەی: "هەبوو نەبوو کەس لە خوا گەورەتر نەبوو" پاش ئەوە دەست بە گێڕانەوەی حیکایەتەکەت بکەی!

پاش ئەوەی کە قسەکانی ژنە تەواو بوو، کابرا لەگەڵ خولامانی پاشادا سواری گالیسکە بوو و بەرەو کۆشکی پاشا وەڕێکەوتن، کاتێ گەیینە ئەوێندەر، کابرایان

کە زۆر ترسا بوو بردە لای پاشا، ئەویش وەکو چۆن ژنە فێری کردبوو، گەردانەکەی لە مل کرد و دارە زێڕینەکەی گرتە دەست و ئەوجا چوارمشقی لە بەردەم پاشادا دانیشت و گوتی:

"هەبوو نەبوو کەس لە خوا گەورەتر نەبوو....!"

لەپڕ.... کابرای هەژار لە خەو راپەڕی ئاه.... چ شتێ قەوماوە، تومەز هەموو ئەم رووداوانە خەون بووە! ئەوجا کابرای هەژار کە بینی هێشتا هەمان جلو بەرگی کۆن و شڕی لەبەرە و لە سووچی هەمان چاخانەی پەرپووتدا دانیشتووە، ئیدی دڵنیا بوو کە هەموو ئەم شتانەی لە خەودا دیتووە و زۆر خۆشحاڵ بوو و بە دەم بزەیەکەوە هەناسەیەکی ئۆخەی هەڵکێشا و دووبارە دەستی بە وەنەوزدان کردەوە.

حیکایەتی شازادە و کیژی نارنج و ترنج

هەبوو نەبوو کەس لە خوا گەورەتر نەبوو لە سەردەمانی کۆندا پاشایەك هەبوو کە لە ڕادەبەدەر دەوڵەمەند بوو، ماڵ و دەوڵەتەکەی لە حیسابا نەبوو. یەکێك لە داب و نەریتەکانی زەمانی حوکمڕانی ئەم پاشا دەوڵەمەندو بەخشندەیە ئەمە بوو کە دەستووری دەدا ساڵانە لە ڕۆژێکی دیاریکراودا، لە جیاتی ئاو، ڕۆن و هەنگوین بە فوارە زۆر و زەبەندەکانی بەردەم کۆشکەکەیدا بڕوات.

ڕۆژێك پیرەژنێکی گەدا و داما و کە خەریك بوو بە بەر کۆشکەکەی پاشادا ڕەت دەبوو، گۆزەکەی دانایە سەر زەوی، لیَ گاڤیَ ویستی لە ڕۆن و هەنگوینی پڕ بکات، کوڕی پاشا کە لەبەر هەیوانی کۆشکدا وێستا بوو، هاواری کرد:

– ئەهای کوڕینە وەرن با تۆزێ ئەم پیرەژنە ئەزیەت بدەینو رابوێرین! ئەوجا تیرێکی لە کەوان ناو گرتییە گۆزەکەی پیرەژن و گۆزەکە لە ناوەندەوە لەت بوو و شکا. پیرەژەنی کلۆڵ کە بە شکانی گۆزەکەی زۆر ناڕەحەت بوو بوو، بە خەیاڵی نیگەران و دڵی شکاوەوە ڕوویکردە کوڕی پاشاو گوتی:

– کوڕەکەم، من چیم کردووە کە گۆزەکەت شکاندم؟ ڕاستە تۆ کوڕی پاشای، بەڵام بڕۆ ئیلاهی ئاشقی کیژی نارنج و ترنج ببی!

دوای ئەو قسە سەیرە لەو ناوە دوور کەوتەوە. کوڕی پاشا کە سەیری بەم قسەیە هاتبوو، قاقایەکی لێداو بەبێ خەمی لەگەڵ دۆستەکانیدا کەوتە گەمەو رابواردن.

شازادە، لەو ڕۆژە بە دواوە ئیدی ئەو لاوە ڕووخۆش و گەشەی جاران نەما. بەرە بەرە لاواز و بیَ ڕەنگ دەبوو، پاشا کە هۆی نیگەرانیو ناڕەحەتی کوڕەکەی نەدەزانی، کە بەو حاڵەوە دەیبینی زۆری لەبەر گران بوو، ئەوە بوو ڕۆژێك لێی پرسی:

– کوڕەکەم، ئەوە تۆ چیتە، شتێك هەیە ناڕەحەتت بکات؟

شازادە لە وەڵامی بابیدا تەنیا ئەوەندەی گوت کە بە دڵێك نا بە سەد دڵ ئاشقی کیژی نارنجو ترنج بووە و دەبیَ تا زووە بچێتە تاقیبو سۆراخی... ئیدی ئەم کیژە هەر کێیەك دەبیَ با ببیَ! ئەنجام ڕۆژێك شازادەی لاو مۆڵەتی لە باوکی وەرگرت و پاش خوا حافیزی لە داكو بابی کە زۆر نیگەران بوون، کرد و ڕێگەی سەفەری گرتەبەر بۆ دۆزینەوەی کیژی نارنجو ترنج. چەندین ڕۆژی پێچوو، شازادەی لاوە وێڵ و سەرگەردان هەر دەڕۆیی و نەیدەزانی ڕوو بکاتە چ لایەك، ئەنجام ڕۆژێك کە زۆر ماندوو بوو بوو تووشی دەروێشێکی پیر بوو، کابرای دەروێش کە ئەم لاوە خەمبارەی بینی پرسی:

– کوڕەکەم زۆر خەمبار دیاری، دەتوانی پێم بڵێی لەبەرچی ئەوەندە خەمباری؟

شازادە لە وەڵامی دەروێشدا گوتی کە شێت و شەیدای کیژی نارنج و ترنج بووە، قەرارو ئۆقرەی لەبەر بڕاوە، بەڵام نازانیَ کە ئەم کیژە کێیە و لە کویَ دەژیو بە کورتییەکەی دەبیَ لە کویَ بۆی بگەڕیَ. کابرای دەروێش ماوەیەك لە فکران چوو سەرەنجام گوتی:

– ڕەنگە کیژێك بەو ناونیشانە هەبیَ، ئێستا شوێنێکت نیشاندەدەم کە لەوەیە بتوانی لەوێندەر بیدۆزیتەوە... لەودیو ئەو کێوە بەرزانەوە باخێکی گوڵان هەیە کە هەموو باخەکە بە پەرژینی دڕك دەورە گیراوە. تۆ دەبیَ بچیتە ناو ئەم باخەوە و یەکەم کارێك کە بیکەیت ئەمەیە کە لقە گوڵە باخێك بکەیتەوەو بۆنی پێوە بکەیو بە دەنگی بەرز بڵێی: "چ گوڵستانێکی جوانە"و پاش ئەوەی ئەم کارەت کرد، کەمیَ دەچیتە سەرووترو تووشی ڕوبارێك دەبیت، کە گەییشتیە ئەوێندەر بە دەنگی بەرز بڵێی: "بەهبەه چ ئاوێکی زوڵاڵ و سازگارە". دیسانەوە کەمیَ لەولاترەوە تووشی

سەگێکو ئەسپێك دەبیت، کە مشتێ جۆ لەبەر سەگەکەیەو کۆمەڵێك ئێسقان لەبەر ئەسپەکەیە، ئەوەی لەسەرتە بیکەی ئەوەیە کە جێی ئەم دووە بگۆڕی، واتە جۆیەکە بکەیە بەر ئەسپەکەو ئێسقانەکان بکەیە بەر سەگەکە. لەو بەولاوە دوو دەروازە دێتە رێت، یەکێکیان کراوەتەوەو ئەویتریان داخراوە. تۆ دەبێ کراوەکەیان دابخەیتو داخراوەکەیان بکەیتەوەو ئەوجا لێوەی وەژوور بکەوی، لەوێوە دەچییە ناو باخێکی گەورەی دیکەوە کە ئەم باخە هی دێوێکە. لەم باخەدا درەختێکی نارنجو ترنج هەیە کە تەنیا سێ نارنج و ترنجی پێوەیە تۆ دەبێ لە لقەکەیان بکەیەوە و ئەوجا بە پەلە لە باخەکە وەدەر بکەوی، ئەوجا دەگەیە روبارێك، ئیدی لەوێ دەتوانی نارنجەکان لەت بکەی، کە ئەمەت کرد ئیدی لە هەر یەکێکیانەوە کیژێك دێتە دەرێ کە هاوار دەکات: "ئاو ئاو"و ئەگەر نەیگەیەنیتە ئاوەکە، دەم و دەست دەمرێ!.

شازادە کە ئەم حیکایەتەی ژنەفت ئاخیری رێگەی درەختی نارنج و ترنجی دۆزییەوە، زۆر سوپاسی کابرای دەروێشی میهرەبانی کرد و دەستەکانی ماچکرد و ئەوجا بەرەو ئەو ئاقارەی کە دەروێش نیشانی دابوو کەوتە رێ، پاش ماوەیەك کە هەر رۆیی و رۆیی و بە هەوراز و نشێواندا هەڵگەڕاو داگەڕا، گەییە باخێکی گوڵەباخان، لەم کاتەدا هەروەکو دەروێشەکە گوتبووی، گوڵە باخێکی بە چڵەکەیەوە لە نێو درڕکو دالآندا کردەوە و بەدەم بۆنکردنیەوە گوتی:

— چەند گوڵستانێکی جوانە!

پاشان کەوتە رێ و لەولاترەوە گەییە روبارێك و وەکو چۆن دەروێشەکە فێری کردبوو چۆڕێکی لە ئاوەکە خواردەوە و گوتی:

— بەهبەه چ ئاوێکی زوڵاڵو سازگارە!

دیسان بەرەو پێشێ رۆیی تا گەییە سەگێك و ئەسپێك و بە گوێرەی قسەکەی دەروێش پاش ئەوەی جۆیەکەی کردە بەر ئەسپەکە و ئێسقانەکانی لەبەر سەگەکە دانا، درێژەی بە رێگەداو لەم کاتەدا گەییە دوو دەروازە کە یەکێکیان داخرابوو و ئەویتریان کرا بووەوە، وەکو چۆن دەروێش گوتبووی، دەرگا کراوەکەی داخست و

ئەویتری کردەوە و وەناو باخێکی گەورە کەوت... ئیدی بە پەلە بەرەو دار نارنجەکە رۆییو سێ نارنجی کردەوە، بەڵام رێك لەو دەمەدا کە دەیویست لە باخەکە وەدەرکەوێ دێوی خاوەن باخ کە ئەوی دیتبوو تێی خوڕی:

— بیگرە، دەروازە بیگرە!

لەم کاتەدا دەروازەی یەکەم وەڵامیدایەوە:

— من نایگرم، من ساڵانێك بوو کراوە بوومو کەس داینەدەخستمو هەر ئەم بەهانامەوە هاتوو گرتمی، من نایگرم!

دەروازەی دووەمیش وەڵامی دایەوە:

— من ساڵانی ساڵ بوو کە داخرابووم، ئەدی تۆ قەولت نەدا بوو کە رۆژێ لە رۆژان بمکەیتەوە، بەڵام ئەو کردمیەوە، بۆیە من هەرگیز نایگرم!

ئەوجا دێوەکە بە توڕەیی رووی کردە سەگو ئەسپەکە و هاواریکرد:

— بیگرن، ئەو زەلامە بگرن!

ئەسپەکە وەڵامی دایەوە:

— ئەو جۆیەکەی کردە بەرم و لە برسیەتی رزگاری کردم، بۆیە من هەرگیز ئەو ناگرم!

سەگەکە گوتی:

— من نایگرم، چونکە خواردنی دامێو لە برسییەتی رزگاری کردم!

دێوەکە زۆر توڕە بوو و بە روبارەکەی گوت:

— ئەی رووبار غەرقی بکە، ئەو زەلامە غەرق بکە.

رووبارەکە وەڵامی دایەوە:

— من غەرقی ناکەم، چونکە ئەو ئاوی لێخواردمەوە و گوتی: چ ئاوێکی زوڵاڵو سازگارم هەیە، بەڵام تۆ تا ئێستا هەرگیز قسەیەکی وات نەکردووە، هەمیشە دەتگوت ئاوێکی لێخنم هەیە، من هەرگیز ئەو غەرق ناکەم!.

ئەنجام دێوەکە پەنای وەبەر دوا شانسی خۆی برد و لە کاتێکا لە تووڕەییدا ئاور لە چاوانییە دەردەپەڕی بە باخی گوڵانی گوت:

— بیگرە!

بەڵام باخەکە وەڵامی دایەوە:

— ئەو لە دڕو پەرژینی من نەترساو گوڵێکی کردمەوە و بۆنی کرد، کەواتە دڵنیابە من هەرگیز نایگرم!

لەم کاتەدا دێوەکە کە خەریك بوو لە تووڕەییدا دەتەقی کەوتە غاردان بە دووی شازادەدا، لێ کاتێ گەییە رووبارەکە، روبار گرتیو غەرقی کرد و بەمجۆرە شازادەی لاو لە دەستی دێوی ناڕەسەن رزگاری بوو. کاتێ شازادە بەوپەڕی خۆشحاڵییەوە لە باخەکە وەدەرکەوت، هێشتا زۆر لەوێ دوور نەکەوتبووەوە کە کەڵکەڵەی ئەوەی کەوتە سەر کە یەکێك لە نارنجەکان بشکێنێ.

ئیدی یەکێك لە نارنجەکانی دەرهێناو لە ناوەڕاستەوە شەقی کرد، لە پڕ کیژۆڵەیەك لە ناوەندی نارنجەکەوە هاتە دەرێ و هاواری کرد:

— ئاو، ئاو

بەڵام شازادە هەر چەند ئەملاو ئەولای کرد، ئاوی لەو ئاقارەدا بەدی نەکرد تا کیژۆڵەکە بگەیەنێتە ئاو، کیژۆڵەی داماو وەکو گوڵێك سیس بوو و خێرا مرد، شازادە ئەم رووداوەی زۆر لەبەر گران بوو و لێبڕا تا نەگاتە سەرچاوەیەك ئەم کارە دووبارە نەکاتەوە، بەڵام پاش ماوەیەك رێکردن دووبارە کەڵکەڵەی کەوتەوە سەر و بە خۆی گوت:

— چۆنە بزانم کە ئاخۆ ئەم دووەی تر هیچیان تێدایە یان نا؟ دیسان یەکێك لە نارنجەکانی شەق کردو هەمدیس کچۆڵەیەکی لێهاتە دەرێ بەڵام ئەویش وەکو کیژۆڵەی یەکەم پاش ماوەیەکی کورت هەڵوەری و مرد.

شازادە زۆری گلەیی لە خۆ کرد و بڕیاریدا تا نەگاتە سەرچاوەیەکی ئاو دوا نارنج شەق نەکات. ئەنجام بەدەم رێکردنەوە گەییە سەرچاوەیەکی پڕ ئاو لەوێ و لە پاڵ

سەرچاوەکەدا دانیشت و دوا نارنجی شەق کرد، لەم کاتەدا کچۆڵەیەك لە نارنجەکەوە هاتە دەرێ و شازادە خێرا لە ئاوەکەی نا، کچۆڵەکە پاش ماوەیەك مەلە و ئاو خواردنەوە لە ئاوەکە هاتە دەرێ و لە پاڵ شازادەدا دانیشت... کیژۆڵەیەکی زۆر جوان بوو وەکو مانگی چواردە دەدرەوشایەوە... ئازادەی لاو کە زۆر ئەفسوونی جوانی ئەم کیژۆڵە خشکۆکە بوو بوو، هەستیدەکرد، ئێستا سەد هێندەی جاران شەیداو ئاشقی بووە. لە خۆشی ئەوەی کە کیژی نارنج و ترنجی دۆزی بووەوە لە پێستی خۆی نەدەهێوری لەم کاتەدا بە کیژێی گوت:

— رێگە دەدەی کە من بۆ کۆشکەکەی خۆم بگەڕێمەوە و سەربازەکانم بۆ ئێرە بێنم، تا ئەوان تا کۆشکەکەی بابم لەگەڵتابنو پاشان لەوێ بە رەزامەندی بابم زەماوەند بکەین.

کیژۆڵەکە وەڵامی دایەوە:

— هەڵبەتە رێگەت دەدەم، بەڵام دەبێ شتێکت لە بیر بێ، ئەویش ئەوەیە کە گەییتە کۆشك رێگە بە هیچ کەس نەدەی نێوچەوانت ماچ بکات، چونکە ئەوسا من لە بیر دەکەیو ئیدی هەرگیز من نابینییەوە.

شازادە قەولی دایێو ئەوجا بە پەلە بەرەو شار و کۆشکەکەی بابی وەڕێکەوت، کاتێ شازادە گەییە کۆشکی بابی، دایك و بابی کە زۆریان غەریبی کردبوو، هێندە بە دیتنی خۆشحاڵ بوون کە بەغار هاتنە پێشوازی و لە هەمێزیان گرت و ئەویش بۆ دەمێك ئەوەی لەبیر کرد کە چ بەڵێنێکی بە کچۆڵەکە دابوو، لەم کاتەدا وەختێ بابی نێوچەوانی ماچکرد، لە پڕ شازادە هەموو سەربوری کیژی نارنج و ترنج و ئەشقی خۆی سەبارەت بەو فەرامۆشکرد... لەوە بەولاوە، کیژۆڵەکە کە لە قەراخ سەرچاوەکە چاوەڕوانی گەڕانەوەی شازادەی دەکرد، هەر چەندی چاوەڕوان کرد هیچ هەواڵێك لە شازادەوە نەبوو، ئیدی بەدەم خەم و پەژارەیەکی زۆرەوە چووە ژێر درەختێكو پێی گوت:

— ئەی درەخت، لقەکانت شۆڕبکەوە تا من بتوانم لەسەر تۆ دانیشم!

درەختەکەش کە دڵی بە حاڵی کیژۆڵەکە سوتا بوو، خۆی دانەواندەوە و کچەکە

سەرکەوتە سەر درەختەکەو لەسەر یەکێك لە لقەکان بە دەم چاوەڕوانی شازادەوە دانیشت. لە کاتێکا بەسەر دارەکەوە بوو وێنەکەی لە ئاوەکەدا عەکس بوو بووەوە.

ماڵێك لەو دەوروبەرانە بوو، کەنیزەکێکی زنجییان هەبوو، رۆژێ کە کەنیزەکەکە بۆ ئاو بردن هاتبووە سەر کانییەکە، دەبینێ کە وێنەی کیژێکی یەجگار جوان لە ئاوەکەدایە. بەوپەڕی سەرسامی بە خۆی دەڵێت:

ئاه، من ئەوەندە جوان بووم و بە خۆم نەزانیبوە. کەواتە ئەگەر من ئەوەندە قشتم، بۆچی خانم هەمیشە بۆ ئاو بۆ ئەم شوێنە دوورەم دەنێرێ و ئەوەندە ئەزیەتم دەدات. من ئیدی نابێ کار بکەم! ئیدی گۆزەکەیدا بە زەویدا و شکاندی و بەرە و ماڵ گەڕایەوە!

کاتێ خانمی کەنیزەکەکە ئەم قسەیەی گوێ لێبوو، بە تەوسەوە گوتی:

— جوان، قسەی قۆڕ، بچۆوە لای کانییەکە و ئەمجارە بە وردی سەیری خۆت بکە!

کەنیزەکە کە دیسان چووەوە بۆ سەر کانییەکە، لێ ئەمجارە کاتێ سەری هەڵبڕی لە پڕ چاوی بە کیژێکی یەجگار جوان کەوت بەسەر درەختەکەوە، هەمان کیژی نارنج و ترنج بوو و بۆی دەرکەوت کە تومەز ئەمە وێنەی ئەوە لە ئاوەکەدا، ئەوجا چووە ژێر درەختەکە و گوتی:

— ئاه، خانمی نازدار تۆ چۆن چوویتەتە ئەو سەرە، رێم دەدەی منیش بێمە لات.

کیژی نارنج و ترنج کە لە چاوەڕوانی شازادە بێتاقەت بوو بوو و لە تەنیایی وەڕز بوو بوو، خۆشحاڵ بوو کە دەیتوانی لەو تەنیاییەدا هاودەمێکی وەکو ئەم کەنیزەکەی لەگەڵدا بێ، بۆیە بە درەختەکەی گوت:

— ئەی درەخت لقەکانت شۆڕ بکەوە

ئیدی کەنیزەکە کە سەرکەوتە سەر درەختەکەو لەگەڵ کیژی نارنجو ترنجدا کەوتە قسانو کاتێ کیژی نارنجو ترنج هەموو بەسەرهاتی خۆی بۆ کەنیزەکە کە باس کرد و ئەنجام گوتی کە چاوەڕوانی هاتنی شازادەیە، کە نیزەکە کە لێی پرسی:

— راز و نهێنی بوونی تۆ لە چیدایە؟ نیشانەی تەلسمی تۆ چییە؟ کیژی نارنج و ترنج وەڵامی دایەوە:

— ئەم تەلیسمە لەو تەوقەیەدایە کە لە قژم داوە هەر کاتێ ئەم تەوقەیە لەسەرم بکەوێ، من یەکسەر دەبم بە باڵندەیەك. کەنیزە رەشەکە کە گوێی لەم قسەیە بوو، لە پڕ بیرێکی خراپ بە مێشکیدا هاتو بەنیاز خراپییەوە گوتی:

— ئەی خانمی نەشمیل، رێم دەدەی تەنیا یەکجار، یەکجار جلە جوانەکانی تۆ لەبەر بکەم و خشل و زیوەکانت بە خۆمدا بکەم، پێت وا نییە ئەگەر منیش ئەم جلانە لەبەر بکەم وەکو تۆ جوان ببم؟.

کاتێ کیژی نارنج و ترنج، کە کیژێکی زۆر دڵپاکو سادە بوو، گوێی لە تکاکەی کەنیزەکە کە بوو، خێرا جلە ئاوریشمە گرانبەهاکانی داکەند و کردییە بەر کەنیزەکەکە و پاشان گەردانەکەی خۆی لە ملی ئەو کرد، پاش ئەوەی کەنیزەکەکە جلەکانی لەبەر کرد بە کیژەی گوت:

— سەرت دابنەوێنە دەمەوێ قژت شانە بکەم!

ئەوجا کیژی نارنج و ترنج سەری دانەواندو کەنیزەکەی حیلەباز کەوتە شانەکردنی قژی. بەڵام لەو کاتەدا کە کەنیزەکی نارەسەن بە جۆرێ کە کیژی نارنج و ترنج هەستنەکات، تەوقە ئەفسووناوییەکەی لەسەری کردەوە و لە پڕێکاو کیژەی جوان و نەشمیل بوو بە باڵندەیەکی بچووکی جوان و کەوتە فڕین بە ئاسمانداو لە چاو ون بوو. ئیدی کەنیزەکی حیلەباز بە جلەکانی کیژی نارنج و ترنجەوە، لەسەر درەختەکە چاوەڕوانی شازادەی دەکرد.

دوای چەند رۆژێك شازادە لە پڕ هەموو بەسەرهاتی کیژی نارنج و ترنجی بیرکەوتەوە و لەگەڵ سەربازان و دەست و پێوەندەکانیدا چوون بە شوێنی کیژێدا، کاتێ کەنیزەکەکە بەسەر دارەکەوە گوێی لە دەنگی تەپڵو شەیپوران بوو، بە خۆشحاڵییەوە دەستیدا بەیەکداو گوتی:

— ئەها! ئەوانە هاتوون کە من لەگەڵ خۆدا ببەن!

لێ کاتێ شازادە کە گەییە کانییەکە و ژێر ئەو درەختەی کە کەنیزەکەکەی بەسەرەوە بوو، چەند دەمێك بەسەرسامی روانییە کەنیزەکە رەشەکە و ئەنجام گوتی:

– ئازیزەکەی دڵم چی روویداوە کە ئەوەندە گۆڕاوی! کەنیزەکەکە بە زیرەکی وەڵامی دایەوە:

– هەتاو رەشی کردووم و با رەنگ و رووی بردووم! من دەترسام کە تۆ منت لە بیر کردبێ‌و ئیدی هەرگیز بۆ لای من نەگەڕێیتەوە بۆیە ئەوەندە گریاوم چاوانم تاریك و لێڵ بوونە!

شازادە کە باوەڕی بە چیرۆك و بەسەر هاتی کەنیزەکە رەشەکە کردبوو، لە دارەکەی هێنایە خوارێ‌و هەڵدایە تەرکی ئەسپەکەی خۆی‌و بەرەو کۆشکەکەی بابی وەڕێکەوتن. لێ کاتێ گەیینە ئەوێندەر و داك و بابی شازادە چاویان بەو قەرەواشە ناشیرینە کەوت هاواریان کرد:

– ئەی خودا، ئەمە ئەو کچەیە کە تۆ ئاشقی بوویت! بەڵام چ دەکرا... سەرەنجام ئاهەنگێکی گەورە بەرپا کراو کەنیزەکە رەشە بوو بەژنی شازادە.

ئێستا با بێینەوە سەر کیژی نارنج و ترنج، بۆ سبەینێ‌و رۆژانی دی، هەموو رۆژێك کۆترێکی بچکۆلەی سپی کە کیژی نارنج و ترنجی داماو بوو، دەهاتە باخی کۆشك و لەسەر درەختێك دەنیشتەوە و دەستی بە خوێندن دەکرد و بە باخەوانەکەی دەگوت:

– ئەی باخەوانی میهرەبان، ئەگەر شازادە خەوتووە، ئیلاهی خەوی خۆش و شیرین بێ، بەڵام ئەگەر کەنیزەکە رەشە خەوتووە ئیلاهی خەوی مەرگی بێ!..

لێ کاتێ باڵندەی نێوبراو لەو قسانە دەبووەوە و لە شەقەی باڵی دەدا و لەو ناوە دوور دەکەوتەوە، لەپڕ ئەو لقەی باڵندە جوانەکەی لەسەر نیشتبووەوە وشك دەبوو و هەموو گەڵاکانی دەرژایە سەر زەوی. تا رۆژێك شازادە کە لە نێو باخەکەدا خەریکی گەڕان بوو، لە پڕ چاوی بە درەختێك کەوت کە هەموو لقەکانی وشك بوو بوون، باخەوانەکەی گاز کردو بە تووڕەیی لێی پرسی:

– بۆ ئاگاداری ئەم درەختە ناکەیت، هەموو لقەکانی وشك بووە.

باخەوانەکە کە زۆر ترسا بوو چیرۆك و حیکایەتی باڵندە چکۆلەکەی لە نووکەوە بۆ شازادە باسکرد و گوتی: هەموو رۆژێك باڵندەیەکی چکۆلە دێتە باخەکەوە لەسەر لقەکانی ئەم درەختە دەنیشێتەوە.

شازادە کە ئەمەی بیست زۆری سەیر لێهات و دەستووری دا کە هەموو لقەکانی ئەم درەختە قیروزفت بکەن تا بتوانن ئەم باڵندەیە بگرن و سەر لەکاری دەربێنن.

بۆ سبەینێ باخەوانەکە بە گوێرەی دەستووری شازادە، هەموو لقەکانی درەختی گۆڕینی بەقیروزفت سواغ داو چاوەڕوانی هاتنی باڵندە چکۆلەکە بوو، باڵندەکە وەکو جاران سورێك بەسەر باخەکەدا خولایەوەو هات لەسەر هەمان درەخت نیشتەوە و دەستی بە خوێندن کرد...

بەڵام کاتێ لە خوێندن بووەوەو ویستی هەڵفڕێ، لاقەکانی لە قیر و زفتەکە چەقی بوون، باخەوانەکە چوو گرتی و بۆ لای شازادەی برد، شازادە کە تەواو دڵبەند و شەیدای ئاوازو قسە جوانەکانی ئەم باڵندە جوانە چکۆڵەیە بوو بوو، دەستووریدا قەفەزێکی زێڕ بۆ ئەم باڵندەیە دروست بکەن و لە ژوورەکەی ئەو هەڵیواسن، کاتێ باڵندە چکۆلەکە ئەم قسەیەی ژنەفت بە خۆشحاڵییەوە باڵەکانی بە یەکدا داو کەوتە نەغمەخوانی.

بەمجۆرە ئەم باڵندە جوانە لە قەفەزێك نراو قەفەزەیان لە ژووری شازادە هەڵواسی.

بەڵام کاتێ کەنیزەکی فێڵباز چاوی بە باڵندەکە کەوت، زۆر حەسوودی پێبرد و هەردوو پێی کردە تاکێ کەوشەوە و دەستووریدا کە ئەم باڵندەیە سەر ببڕن و گۆشتەکەی بۆ ببرژێنن. لێ شازادە کە بەمە غەمبار بوو بوو گوتی:

– تۆ نابێ ئەم کارە بکەی، خۆ ئەگەر هەر سووری لەسەر ئەمە، ئەوا من دەستوور دەدەم کە باڵندەیەکی دیکەت بۆ بگرن.

لێ ئەم قسەیە بە گوێی کەنیزەکەکەدا نەچوو گوتی:

– نا، من دەمەوێ گۆشتی ئەم باڵندەیە بخۆم.

ئەنجام شازادە کە گەلەك خەمگین بوو بوو، دەستووریدا ئەم باڵندەیە بەرن و سەری ببڕن.

بەڵام پاش چەند ڕۆژێك، ڕێك لەو شوێنەداکە چەند دڵۆپە خوێنێکی ئەم باڵندە سپییەی بەسەردا ڕژابوو، دار سەروویەك ڕووا، کە زۆر زوو گەشەی کرد و بوو بە درەختێکی زەلام.

ئەمجارەش کاتێ کەنیزەکەکە چاوی بەم درەختە کەوت، هاواری کرد کە دەبێ ئەم دارە ببڕێتەوە و بێشکەیەکی بۆ ساواکەی لێ دروستبکەن. دیسان شازادە دەستووریدا کە دارەکە ببڕنەوە و لانکەیەکی لێ دروستبکەن. خزمەتکارانی پاشا بە گوێرەی دەستوورەکەی ئەو دارکەیان بڕییەوە و پارچە پارچەیان کرد تا بێشکەیەکی لێدروستبکەن.

لەم کاتەدا پیرەژنێکی هەژار کە خەریك بوو بە بەر کۆشکەکەی پاشادا ڕەتدەبوو، تکای کرد کە چەند پارچەیەکی لەو دارانە بدەنێ و گوتی:

– ئەرێ دەکرێ چەند پارچەیەکم لەو چیلکەو دارانە بدەنێ بۆ خۆم ئاگری پێدەکەمەوە؟

شازادە بە سەخاوەتەوە دەستووریدا کە هەندێ لەو دارانەی بدەنێ. پیرەژن دارەکانی هێنایە ماڵەوە و لە ئاشخانەی ماڵەکەیدا داینا و ئەوجا دەرکەی ماڵەکەی داخست و بۆ بازاڕ ڕۆیی. بەڵام وەختێ پیرەژن لە ماڵ وەدەرکەوت، لە پڕ کیژی نارنج و ترنج لە نێو پارچە دارەکانەوە هاتە دەرێ و کەوتە گسك دان و خاوێن کردنەوەی ماڵەکەی پیرەژن و پاش ئەوەی خواردنێکی بەتام و لەزەتی لەسەر وەجاخەکە دروست کرد، جارێکی دی چووەوە ناو پارچە دارەکان، وەختێ پیرەژن بۆ ماڵ گەڕایەوە لەسەرسامیدا هاواری لێهەستاو نەیدەتوانی باوەڕ بە خۆی بکات کە ئەمە هەمان ماڵەکەی خۆیەتی... ماڵەکە لە تەمیزیدا دەبریقایەوە، هەموو شوێنێکی پاك و ڕێكوپێك بوو. خودایە چی ڕوویداوە؟ خولاسە پیرەژن چەندی بیرکردەوە ئەقڵی بە هیچ کوێ ڕا نەگەیی.

سەرەنجام وەختێ هاتە ئاشخانەکەوە و بینی مەنجەڵی خواردنەکەی قوڵپە قوڵپ دەکوڵێ، خەریك بوو شێت دەبوو و گوتی:

– تۆ هەر کەسێك هەی بە خوا سوێندت دەدەم کە خۆتم نیشانبدەی ئایا تۆ جنی یا ئادەمیزادی؟

لەم دەمەدا لەپڕ کیژی نارنج و ترنج لەنێو چیلکەو دارەکانەوە هاتە دەرێ و پاش ئەوەی دەستی پیرەژنی ماچکرد هەموو سەربورەکەی خۆی لە نووکەوە بۆ گێڕایەوە و ئەوجا تکای لێکرد کە بە کیژی خۆیی قەبووڵی بکات.

کاتێ پیرەژن گوێی لەم حیکاتە بوو لە ناخی دڵەوە کیژی نارنج و ترنجی بە فەرزەندی قەبووڵ کردو بەم شێوەیە کیژی نارنج و ترنج دەستی بە ژیان لە ماڵی پیرەژندا کرد و لە کاروباری ماڵەوەدا کۆمەکی دەکرد.

پاش ماوەیەك، ڕۆژێ جاڕچییانی شا کەوتنە ناو شار و هەواڵیان بڵاوکردەوە کە شازادە زۆر نەخۆشە و لوقمان و حەکیمان گوتوویانە کە پێویستی بە شێوێکی تایبەتییەتی هەیە تا چاك ببێتەوە...

ئیدی لەسەرانسەری مەملەکەتدا هەر کەسەو هەر شێوێك-ی زانیبوو دروستی کردبوو و بۆ کۆشکی شازادەیان ناردبوو، لێ شازادەی نەخۆش وێڕای ئەوەی کە ئەم شێوانە زۆر چاك لێنرابوون لە هەر یەکەیان تاقە کەوچکێکی خواردبوو و ئەویتری بۆ ئاشخانە ناردبوو. تا ڕۆژێك کە کیژی نارنج و ترنج ئەم هەواڵەی بیست بوو، بە پیرەژنی گوت:

– دایکە گیان، ڕێگەم بدە با منیش تۆزێك لە جۆرە شێوێك کە دەیزانم دروست بکەم و بۆ کۆشکی بنێرم!

پیرەژن وەڵامی دایەوە:

– باشە چ قەیدییە کیژی ئازیزم، کێ دەزانێ لەوەیە ئەمجارە شازادە پەسندی بکات و بیخوات و بەویست و ئیرادەی خوا چاك ببێتەوە!

بەمجۆرە کیژێ دەست بەکار بوو و هەندێکی لەو شێوە تایبەتییە لێنا کە بۆ چاری نەخۆشییەکەی شازادە پێویست بوو، پاش ئەوەی چێشتەکەی کردە کاسەوە، ئەو موستیلەی کە شازادە لەسەر کانییەکە کردبوویە قامکی، داکەندوو خستییە ناو چێشتەکەوە. ئەوجا کاسەکەی دایە دەست پیرەژن تا بیبات بۆ کۆشك.

لێ کاتێ پاسەوانی بەر دەرگای کۆشك بینی پیرەژنێکی هەژار قاپێ چێشتی بۆ شازادەی نەخۆش هێناوە، رێگەی بە پیرەژن نەدا وەژوور کەوێ و لەو ناوەی دەرکرد، لەم کاتەدا شازادە کە لە پەنجەرەی ژوورەکەیەوە ئەم دیمەنەی بینی بوو، دڵی پێ سووتا بوو و دەستوور دەدا کە رێگە بە پیرەژنی هەژار بدرێ بێتە ژوورەوە. ئیدی غوڵامانی شازادە پیرەژن دەبەنە حوزووری شازادە و ئەویش قاپە چێشتەکەی لەبەردەم شازادە دا دانا.

شازادە کە نەیدەویست دڵی پیرەژن بشکێنێ. مراکێکی لەم چێشتە خوارد، چێشتەکەی زۆر بەلاوە بەلەزەت بوو، بۆیە بۆ جاری دووەم مراکەکەی بە چێشتەکەدا کرد کە لەم دەمەدا لە پڕ.... چاوی بەو ئەموستیلەیە کەوت کە بە خۆی بە کیژی نارنج و ترنجی بەخشی بوو و بە سەرسامی لە پیرەژنەکەی پرسی:

— دایکە تۆ هیچ کچت لە ماڵەوە هەیە؟

پیرەژن گوتی:

— بەڵێ شازادە، ئایا ئەمرێکت پێی هەیە؟

شازادە گوتی:

— گوێبگرە دایە، تۆ دەبێ سبەی عەسر لەگەڵ کیژەکەتدا بێنە بەر هەیوانی ژوورەکەی من، من یەك سەبەتە زێڕت لەبەر هەیوانی ژوورەکەمەوە بۆ رادەهێڵم و تۆش کە زێڕەکانت هەڵگرت، دەبێ لە جیاتی ئەوە کیژەکەی خۆت بخەیتە سەبەتەکەوە، واتە لەبری ئەو زێڕانە کیژەکەت بەمن ببەخشی.

پیرەژن کڕنۆشێکی برد و گوتی:

— بەسەر چاوم هەر چییەك قیبلەی عالەم بفەرموێ وا دەکەم، سبەی عەسر کیژەکەم دێنمە ئێرە.

وەختێ پیرەژن لە کۆشکەکە هاتە دەرێ، بە خۆشحاڵییەوە بەرەو ماڵ بووەوە و ئەوجا حاڵ و حیکایەت و داواکەی شازادەی بۆ کیژێ گێڕایەوە و هەردووکیان بە خۆشحاڵییەوە چاوەڕوانی هاتنی سبەینێیان کرد، سبەینێ پیرەژن لەگەڵ کیژەکەیدا دەچێتە ژێر هەیوانی کۆشکەکەی شازادە، کە شازادە سەبەتە زێڕەکەی نارده خوارەوە، پیرەژن زێڕەکانی هەڵگرت و کیژەکەی لە سەبەتەکە نا. کاتێ شازادە سەبەتەکەی هەڵکێشایە سەرێ و چاوی بە دڵدارەکەی کە هەمان کیژی نارنج و ترنج بوو، کەوت هەردووکیان بە خۆشحاڵییەوە یەکیان لە هەمێز گرت و پاشان دوای ئەوەی شازادە گەییە دڵدارە راستەقینەکەی خۆی یەکسەر نەخۆشییەکەی پەڕی و ئەوسا زەماوەندێکی گەورەیان بۆ گێڕان. شازادە دوای ئەوەی زانی ئەم کەنیزەکە رەشە ناڕەسەنە نێرەنگبازە ئەو هەمەوو کارەی کردووە، زۆر توڕە بوو دەستووریدا کە پرچەکەی بە کلکی چل ئەسپی کێوییەوە ببەستنو ئەوجا بەرەڵلای کێوانیان بکەن تا بەمجۆرە بە سزای تاوانی خۆی بگات. ئەوجا شازادە کیژی نارنج و ترنجی خواست و ساڵەهای ساڵ بەخۆشحاڵیو میهرەبانییەوە رۆژگاریان بەسەربرد، حیکایەتەکەیان لێرەدا تەواو بوو.... بە ئومێدی خۆشی بۆ ئەوان و سەلامەتی بۆ ئێمە هەمووومان.

مرواریی کەسک

یەکێ بوو یەکێ نەبوو، کەس لە خوا گەورەتر نەبوو. لە رۆژگارانی کۆندا بازرگانێك هەبوو کەسێ کیژی هەبوو. رۆژێك ئەم بازرگانە کە بە نیازی سەفەر بوو، کیژەکانی بانگ کردو پێی گوتن کە حەزیان لە چییە تا لە سەفەرەکەی بەدیاری بۆیان بێنێ، کیژی یەکەم داوای جووتێ گوارەی ئەڵماسی کرد، کیژی دووەم داوای لە بابی کرد کە تەوقەیەکی ئەڵماس نیشانی بە دیاری بۆ بێنێ، کە نۆرە هاتە سەر کیژی سێیەم بە بابی گوت کە حەز دەکات "مرواریییەکی کەسکی" بە دیاری بۆ بێنێ. پاشان بە دەنگێکی سەیر لە سەری رۆیی:

– باوکە گیان ئەگەر نەتوانی ئەو شتەی کە من داوام کردووە، بۆم بێنی، ئیدی هەرگیز ناگەڕێیتەوە ئەم ماڵە.

بابی کە گوێی لەم قسەیە بوو کەمێك ترسا و لە فکران راچوو، بە هەر حاڵ کاتێ چووە سەفەرو وەختی گەڕانەوە هات، ئەو گوارە و تەوقە ئەڵماسەی، کە کیژی یەکەم و دووەم داوایان کردبوو، کڕی. لێ هەر چەند گەڕا نەیتوانی (مرواریی کەسك) بۆ کیژی سێیەم پەیدا بکات. ئەنجام بارەکانی لە کەشتییەك بارکرد و ویستی بۆ شارەکەی خۆی بگەڕێتەوە، لێ کاتێ کەشتییەکە ویستی بکەوێتە رێ، لە پڕ رێگەی دەریا گیرا و ئیدی کەشتییەکە نەیتوانی بکەوێتە رێ. کەشتیوانەکە هەر چەندی روانییە ئەملاو ئەولا هیچی لێ حاڵی نەبوو و ئەنجام هاتە ناو رێبوارانی کەشتییەکە و گوتی:

– نەفەرێکتان بەڵێنێکی داوە کە دەبێ بەڵێنەکەی بباتە سەر دەنا کەشتییەکەمان هەرگیز ناکەوێتە رێ.

لەبەر ئەمە کابرای بازرگان، کەشتییەکەی بەجێهێشت و دووبارە کەوتەوە گەڕان بە دوای "مرواریی کەسك"دا و بەدەم رێوە تووشی پیاوێکی حەکیم بوو، کاتێ پرسیاری "مرواری کەسك"ی لێکرد، کابرای حەکیم بەرسڤی دایەوە:

– ئەم (مرواریییە کەسکە)ی کە تۆ بە دوایدا دەگەڕێی، جگە لە کوڕی پاشای یەمەن چ شتێکی دیکە نییە!

کابرای بازرگان کەگوێی لەم قسەیە بوو زۆری پێ سەیر بوو، و ناچار بەرەو کۆشکی پاشای یەمەن بە رێکەوت و کە گەییە ئەوێ چووە لای شازادە و حاڵ و حیکایەتەکە و داواکەی کیژە چکۆڵەکەی بۆ گێڕایەوە. کاتێ (مرواریی کەسك) گوێی لەو حیکایەتە بوو، گوتی:

– بەڵام من ناتوانم بە خۆم بێم بۆ لای کیژەکەت، بۆیە من ئەم سێ پاکەتەت دەدەمێو کاتێ گەییشتیتەوە لە جیاتی من بیاندە بە کیژەکەت!

ئیدی کابرای بازرگان، ئەو سێ پاکەتەی وەرگرت و دووبارە بەرەو کەشتییەکە بەرێکەوتو کاتێ سواری پیرە کەشتی بوو، لە پڕ رێگەی دەریا کرایەوە و کەشتییەکە کەوتە رێ. ئەنجام بە ساغ و سەلامەتی گەییشتەوە شارەکەی خۆیان. بەمجۆرە کاتێ کابرای بازرگان گەییە ماڵەوە، پاش ئەوەی کە گوارە ئەڵماسەکانی دا بە کیژە گەورەکەیو تەوقە ئەڵماسەکەی دا بە کیژە ناوەنجییەکەی، ئیدی ئەو سێ پاکەتەی گیرفانی دەرهێناو گوتی:

– ئەم سێ پاکەتە بگرە و لێرە برۆ، چونکە من لە پێناوی ئەم دیارییە سەیر و سەمەرەیەی کە تۆ داوات کردبوو، دووچاری بەدبەختیو زەحمەتێکی زۆر بووم.

بەمجۆرە کیژێ پاکەتەکانی لە بابی وەرگرتو لە ماڵ وەدەرکەوتو هەر رۆیی رۆیی تا گەییە دەشتێکی بەربلاو. لەم دەمەدا لە دڵی خۆیدا گوتی: "رەنگە ئەم پاکەتە

شتێکی تیا بێو من لەبەر ئەمە لە ماڵ وەدەرنرابم". پاش ئەمە پاکەتی یەکەمی کردەوە...

لێ هەر کە پاکەتەکەی کردەوە، لە پڕ کۆشکێکی بەشکۆ لە بەردەمیدا قوت بووەوە. کیژێ واقی وڕمابوو، ئەوجا پاکەتی دووەمی دەرهێناو ئەویشی کردەوە... لە پڕ سەدان خزمەتکارو خوڵام لەبەردەمیدا دەرکەوتن و کەوتنە رێکخستنو ئامادەکردنی کۆشکەکە. کیژێ کە خەریك بوو لە خۆشیاندا باڵ بگرێ، یەکسەر چووە ناو ئەم کۆشکە بەشکۆیەوەو ژیانی خۆی دەست پێکرد. ماوەیەك بووری، رۆژێك کە هێشتا پاکەتی سێیەمی نەکردبووەوە، کەوتە بیری ئەم پاکەتە و دەیویست بزانێ چی تیایە. لێ کاتێ پاکەتەکەی کردەوە، لە پڕ لە بەرانبەر دەروازەی کۆشکەکەوە پردێکی بلوورین بە دیارکەوتو شازادەیەکی گەنج، کە هەمان (مرواریی کەسك) بوو، بە سواری ئەسپێکی بەشکۆ بەسەر پردەکەدا بەرەو کۆشکەکە دەهات... لەم کاتەدا هەموو خزمەتکار و خوڵامەکان بەرەو دەروازەی کۆشکەکە غاریاندا و کردیانەوە و کرنۆشیان بۆ شازادەی لاو برد. ئەوجا شازادەی لاو بەرەو لای کیژێ کە لە سەرسامیدا حەپەسا بوو، رۆیی و گوتی:

— من لە ئێستا بە دواوە هەر کاتێ سەری پاکەتەکە بکەیەوە دێمە لات. بەڵام دەبێ هەمیشە یەك شتت لە یاد بێ، ئەویش ئەوەیە کە هەر کاتێ کە من لەسەر پردەکە بووم، ئەگەر تۆ سەری پاکەتەکە بنەیتەوە ئەوا من یەکسەر دەمرم!

کیژێ کە بە دڵێ نا بە سەد دڵ ئاشقی ئەم شازادە قۆزە بوو بوو، بەخۆشحاڵییەوە گوتی:

— نا، من قەولت دەدەمێ کە هەرگیز سەری پاکەتەکە نەنرێتەوە.

با ئێستا بێینەوە لای خوشکەکانی کیژێ. کاتێ خۆشکی سێیەمیان لە ماڵ وەدەرنرا،و ماوەیەکی بەسەردا تێپەڕی ئیدی زۆریان بیر دەکرد، بۆیە بە مەبەستی دۆزینەوەی کەوتنە رێ. کە شەویان بەسەردا هات، بە رێکەوت ئەم جووتە خوشکە گەیی بوونە بەرانبەر کۆشکی خوشکەکەیان و کەتنە تەگبیری ئەوەی کە داوا لە

خاوەنی ئەم کۆشکە بکەن کە بۆ ئەمشەو جێیان بکاتەوە. لە زەنگی دەروازەی قەسرەکەیاندا، خزمەتچی و خوڵامان دەروازەکەیان کردەوە، کیژێ کە دەنگی خوشکەکانی خۆی ناسیبووەوە، یەکسەرو بە خۆشحاڵییەوە رایکردە خوارەوە و ئەوانی لەگەڵ خۆیدا بردە سەرەوە بۆ ژوورەکەی خۆی. هەردووکیان سەریان لەوە سوڕمابوو کە خوشکەکەیان لەم کۆشکە بەشکۆیەدا چ دەکات! ماوەیەك شادو خۆشحاڵ بەوەی کە یەکتریان دۆزی بووەوە، کەوتنە قسەو باسان، ئەوجا گوتیان:

— دەتوانی دەستوور بدەی کە گەرماومان بۆ ئامادە بکەن؟ چونکە ئێمە رێگەیەکی زۆرمان بۆ دۆزینەوەی تۆ بڕیوەو بەیانی کە لە خەو هەستاین بۆ ماڵ دەگەڕێینەوە.

کیژێ یەکسەر کارەکەر و خوڵامانی راسپارد کە گەرماو بۆ خوشکەکانی گەرم بکەنو پاشان دەستووری بە کەنیزەکێکیش دا کە لە کاروباری گەرماوکردندا کۆمەکیان بکات. بەڵام کاتێ کە جووتە خۆشك چوون بۆ گەرماو، لەو دەمەدا کە کەنیزەکەکە سەرگەرمی شۆردنی یەکێکیان بوو، ئەویتریان بە ئەسپایی بەناو ژوورەکانی کۆشك کەوت و کەوتە گەڕان، بەڵام هەرچییەکی کرد نەیتوانی سەر لە نهێنی دەوڵەمەندی خوشکەکەیان دەربکا. بەڵام سەرەنجام لە دوا ژووردا چاوی بە سێ پاکەت کەوت کە دووانیان کرابوونەوە و سێیەمیان داخرابوو. لەم دەمەدا کچە بەسەرسامی پاکەتی سێیەمی هەڵگرت کە داخرابوو، و سەرەکەی کردەوە، بەڵام چونکە هیچی تێدا نەبینی، دووبارە پاکەتەکەی داخستەوە و لە شوێنەکەی خۆی داینایەوە.

بۆ سبەینێ ئەو جووتە خوشکە خوا حافیزیان لە خوشکە بچووکەکەیان کرد و بەرەو ماڵی خۆیان گەڕانەوە. دوای چەند رۆژێك لەم واریقاتە، کیژێ کە چەندین رۆژ بوو شازادەی نەبینی بوو و بیری دەکرد، بە خۆشحاڵییەوە چوو بۆ ئەو ژوورەی کە پاکەتەکانی لێبوو و پاکەتی سێیەمی هەڵگرت و کردییەوە، بەڵام سەیر ئەوە بوو هەرچی چاوەنۆڕی کرد چ هەواڵێك لە پردی بلوورین و شازادەوە نەبوو... ئیدی کیژێ خەمبار و خەمین و چاو بە گریان بە پەلە لە کۆشك وەدەرکەوت و بە پەرێشانی رووی

کردە شوێنێکی نادیار و بە ئومێد بوو کە هەواڵێکی شازادەی ئەزیزی دەست بکەوێ. بەڵام کاتێ گەییە ژێر دارێك، لە پڕ گوێی لێبوو کە دوو باڵندە لەسەر دارەکەوە بە یەکتریان دەگوت:

– دەزانی، تەنیا رۆنی مووی ئەم دێوەی کە لە ناو ئەم درەختەدا دەژی، دەتوانێ شفای شازادە (مرواریی کەسك) کە زۆر نەخۆشە، بدات!

کیژێ زمانی مەلانی دەزانی، بۆیە کە گوێی لەو گفتوگۆیە بوو، دێوی ناو درەختەکەی کوشت و رۆنی مووەکانی گرت. ئەوجا بەلەز بۆ کۆشکەکە گەڕایەوە و پاش ئەوەی جل و بەرگی حەکیم باشی لەبەر کرد، رێگەی ئەو شارەی گرتە بەر کە "مرواریی کەسك"ی لێدەژیا. کە گەییە ئەوێندەر، کەوتە سوڕانەوە بە شەقامەکانی شاراو هاواری دەکردو دەیگوت:

– من حەکیمێکی شفابەخشم، من حەکمێکی شفابەخشم!

ئەمەی بۆیە دەکرد تا دەنگی بگاتە گوێی شازادە و بتوانێ شەفای بدات. ئیدی دەنگی دەگاتە گوێی دایکی شازادە و دەستووریدا کە ئەو حەکیم باشییەی بۆ بەرن. سەربازانی شا چوون و هێنایان بۆ لای دایکی شازادە. دایکی شازادە بردی بۆ ئەو وەتاغەی کە شازادەی لێکەوتبوو، ئیدی کابرای حەکیم، کە هەمان کیژێ بوو، دەستووریدا کە دەبێ هەمووان لە ژوورەکە وەدەربکەون. ئەوجا بە دەنی شازادەی بەو رۆنەی کە لە مووی دێوەکەی گرتبوو، چەور کرد و شێلا و چاوەڕوانی چاکبوونەوەی شازادەی کرد، ئیدی بەرێکەوت رۆنەکە کاری خۆی کرد و شازادە بەرە بەرە چاك بووەوە و عەلەمی تیا نەما. ئەم هەواڵە گەییە گوێی پاشا کە زۆر بۆ کوڕەکەی پەرێشان بوو، ئیدی ناردی بە شوێن کیژێداو پێیگوت:

– ئەی جەنابی حەکیم باشی هەر ئارەزوویەکت هەیە بیڵێ تا بۆتی ئەنجامبدەم. چونکە هیچ کەسێك تا ئێستا نەیتوانی بوو کوڕەکەی من دەرمان بکات.

کیژێ وەڵامی دایەوە:

– من تەنیا یەك ئەڵقەی نیشانە و گەردانەیەکم دەوێ!

پاشا کە ئەم داوا کەمەی کابرای حەکیم باشی پێ سەیر بوو، هەر چۆنێ بوو دەستووریدا کە ئەو دوو شتەی بۆ دابین بکەن، ئەوسا کیژێ دووبارە بەرەو کۆشکەکەی خۆی بەڕێکەوتەوەو هەر کە گەییشتەوە چوو بە سۆراخی پاکەتەکەوە و سەرەکەی کردەوە. لەپڕ بینی کە شازادە (مرواریی کەسك) بە سواری ئەسپەکەی بەرەو کۆشکەکەی ئەو دێ. لەم کاتەدا ئەو ئەڵقەیەی کە پاشا، واتە بابی مرواری کەسك بەوی دابوو، کردە دەستو گەردانەکەشی لە مل کرد. کە شازادە گەییە لای کیژێ لێی پرسی کە چۆن توانیویەتی ئەو بدۆزێتەوە. کیژێ حاڵو حیکایەتەکەی لە سیری تاپیازی بۆ گێڕایەوە. دوای ئەوە ئاهەنگ و زەماوەندێکی چل شەو و چل رۆژە بەرپا کراو شازادە (مرواریی کەسك) کیژێی خواستو بوون بە هاوسەر و ساڵانی ساڵ بەخۆشیو شادی پێکەوە ژیان.

سەربوری دار هەناری چاو بە گریان

و

دار بەهێی دەم بە پێکەنین

پاشایەك هەبوو کە کوڕی نەدەبوو. ڕۆژێك کە هەستیکرد لە دوا ساڵەکانی تەمەن نزیك دەبێتەوە، بڕیاریدا کە ژنێکی دیکە بێنێ بەڵکو کوڕێکی ببێو لە دوای ئەو تەخت و تاجەکەی وەربگرێ. ئیدی ژنێکی دیکەی هێناو پاش ماوەیەك کە ژنەکەی مژدەی دایێ کە سکی هەیەو بەو زووانە منالّی دەبێ، پاشا پێیگوت:

— ئەگەر منداڵەکەت کوڕ بێ ئەوا باشە، بەڵام ئەگەر کچ بێ ئەوا دەستوور دەدەم کە جەلادان یەکسەر لەسەرت بدەن!

بەڵام ژنەی داماو کە ئەمەی ژنەوت، هەڵبەتە ئەو نەیدەزانی کە کوڕی دەبێ یان کچ، لەو ڕۆژە بەداوە و شەو و ڕۆژی بە خەیاڵ و ترس و فرمێسکانەوە دەبردە سەر. تا نۆ مانگو نۆ ڕۆژو نۆ سەعات تەواو بوو، ژنە منالّی بوو... منالّ کچ بوو. کچێکی بەڕاستی جوان. لێ کاتێ شابانۆی داماو قسەکەی پاشای وەبیر کەوتەوە، دەستی بە گریان و زاری کرد، لەم کاتەدا وەختێ هاودەمەکەی، کە ژنێکی زۆر دڵسۆز بوو، بینی شابانۆ زۆر سەرگەرمی گریانە، بەسەرسامی پرسی:

— خانمەکەم، بۆچی دەگریت؟

شابانۆ دەستی هاودەمەکەی لە نێو دەستی خۆی خستو بە پاڕانەوە و خەمبارییەوە گوتی:

— چۆن نەگریم، ئەگەر پاشا بزانێ کە کچم بووە، یەکسەر دەستوور دەدا کە سەرم ببڕن.

کاتێ هاودەمی زیرەك بەمەی زانی، یەکسەر دەستێك جلی کوڕانەی هێناو کردیە بەری کچەکەو ئەوجا پەیامی بۆ پاشا نارد کە: - قیبلەی عالەم سەرت سەلامەت بێ، هاوسەرەکەت کوڕی بووە.

وەختێ پاشا ئەم هەواڵەی ژنەفت، زۆر خۆشحاڵ بوو و پاداشتێکی گرانبەهای بە هاودەمی خێزانەکەی، کە ئەو مژدانەیەی بۆ هێنابوو، بەخشی.

مانگان و ساڵان بورین و ئەم نهێنییە سەیرە وەکو خۆی مایەوە. ئیدی شازادەخانم کە هەمیشە جلی کوڕانەی لەبەر بوو و هەمووان بە کوڕیان دەزانی جگە لە دایکیو کارەکەرەکەی دایکی، ڕۆژ بە ڕۆژ گەورەتر و جوانتر دەبوو. بەڵام تا ئەو زیاتر گەورە دەبوو، شابانۆی داماو خەمبارتر دەبوو تا ئەنجام شازادەخانم گەییە شازدە ساڵی.

بابی، واتە پاشا کە هەستی دەکرد هەتاوی تەمەنی ڕوو لە ئاوا بوونە، پەیامی بۆ شابانۆ نارد و گوتی کە دەیەوێ بەر لەوەی بمرێ، زەماوەندی کوڕەکەی بە چاوی خۆی ببینێ!

شابانۆ بەم هەواڵە خەریك بوو دڵی بوەستێ. ئاخر چۆن دەبێ کە..... بە کورتی شابانۆ شەو و ڕۆژی بە گریان دەبردە سەر، تا ڕۆژێك شازادەخانم هەستی بە خەمباری دایکی کردبوو و چوو بووە لایو پرسی بووی:

— دایکی ئازیزم، چ شتێك ئەوەندە پەرێشان و خەمباری کردووی؟ شابانۆ کە هەستیدەکرد لەوەی پتر بە تەنیا باری ئەم خەمە نابات، لێبڕا ئەم ڕازەی کە شازدە ساڵ بوو لە دڵی خۆیدا هەڵیگرتبوو ئاشکرا بکاتو گوتی:

— کچە ئازیزەکەم، تۆ دەزانی کە باوکت پێی وایە تۆ کوڕیت و ئێمەش بۆیە جلی کوڕانەت لەبەر دەکەین، چونکە بەر لەوەی تۆ بێیتە دنیاوە باوکت هەڕەشەی

کردبوو کە ئەگەر منداڵەکە کچ بێ ئەوا دەستوور دەدات کە لە ملی من بدەن، بۆیە کارەکەرەکەم هەر کە تۆ هاتیتە دنیاوە جلی کوڕانەی لەبەر کردیت و هەواڵی بۆ بابت نارد کە ژنەکەت، واتە من، کوڕم بووە! جا ئێستا کە تۆ تەمەنت بووە بە شازدە ساڵان، باوکت زۆر حەز دەکات کە ژنت بۆ بێنێ، جا ئەگەر ئێستا بزانێ کە تۆ لە ڕاستیدا کچی نەك کوڕ، ئەوا یەکسەر دەستوور دەدا کە بمانکوژن! کاتێ شازادەخانم گوێی لەم قسەیە بوو بەوپەڕی میهرەبانی دەستی لە ملی دایکی کردو گوتی:

– دایکەگیان ئەوەندە خۆت نیگەران مەکە، گرنیگ نییە، من هەمیشە دەمزانی کە ئەم ڕۆژە هەردێ. ئێستاش دەزانم کە بابم کیژێکی بۆ من داوەتە چاو. بەڵام من نەخشەیەکم داناوە، ئەویش ئەوەیە کە سبەینێ، کە ڕۆژی ئاهەنگی نیشانەکردنە بۆ من، بە باوکم بڵێم کە دەمەوێ ئەسپەکەم ببەمە حەوشە و ئاوی بدەم. هەر کە چوومە حەوشی کۆشك، بەئیسارەتێك بە ئەسپە خۆشبەزەکەم، دەمگەیەنێتە سەر بەرزترین کێوان و بەمجۆرە دەتوانم ماوەیەك لێرە دووربم و ڕۆژێك لە ڕۆژان بە خواستی خوا بۆ لای تۆ دەگەڕێمەوە. پاشان شازدەخانم بە چاوانی پڕ فرمێسکەوە، خوا حافیزی لە دایکی کرد و چوو بۆ ژوورەکەی خۆی و چاوەڕوانی هاتنی سبەینێ بوو... سبەینێ لە کۆشکدا بوو بە هەرا و ئاهەنگ و بەزمێ ئەوسەری دیار نەبوو. ئاشچی و خولامان زۆر سەرقاڵ بوونو خەریکی تەدارەکی ئاهەنگی نیشانەی شازادە بوونو باشترین نەوا ژەنانی شار بۆ کۆشك دەعوەت کرابوون، و لەم دەمەدا پاشا هاتە لای شازادە خانم و بە خۆشحاڵییەوە گوتی:

– کوڕە ئازیزەکەم، ئەمڕۆ خۆشترین ڕۆژی ژیانی منە، چونکە دەمەوێ تۆ لە جلی زاوایەتیدا بدینمو هەموو ئارەزوو و ئاواتێکم ئەمەیە کە تۆ شاد و بەختەوەر بیو لە دوای من ئەم تەخت و تاجە بە تۆ بپڕێ!؟

شازادەخانم کە هەستیکرد کاتی جێبەجێ کردنی نەخشەکەی لە بارە، یەکسەر بەبابی گوت:

– باوکە گیان، ڕێ دەدەی کە من ئەسپەکەم بۆ ئاودان بەرم و پاشان کەمێك بە دەوروبەری کۆشکەکەدا پیاسە بکەم و ئەوجا بێمەوە خزمەتت!

ئەوجا بە پەلە هەوساری ئەسپەکەی گرت و لەوێ هاتە دەرەوە لێ وەختێ ئەسپەکەی بینی کە شازادە خانمی نەشمیل دەگری، بە ئەسپایی پێیگوت:

– ئۆ و شازادەی ئازیز، ئەوەندە خۆت ناڕەحەت مەکە، ئەگەر حەز ناکەی لێرە بی، کوێت پێ خۆشە، من وەکو با دەترفێنم و بۆ ئەوێندەرت دەبەم!

شازادە خانم دەستەکانی لە گەردنی ئەسپە بە ئەمەکەکەی وەرێناو سوپاسی کرد و ئەوجا سواری بوو و داوای لێکرد کە بیگەیەنێتە بەرزترین کێوان، ئەسپەکە دوای ئەوەی تاوێك بە کەناری حەوزی کۆشکەکەدا ڕایکرد، ئەوجا لە پڕ پازێکی هەڵدا و لە چاو تروکانێکدا بەسەر دیواری کۆشکەکەدا دەرپەڕی و وەکو با کەوتە تاودان! وەختێ غولامانی شا، شازادەخانمیان بینی کە بە سواری ئەسپەکەی لە دیواری کۆشکەکەوە پازی داو بە چوار ناڵە لەوێ دوور کەوتەوە، کەوتنە تاقیبیان، بەڵام زۆریان پێ سەیر بوو کە هیچ ئاسەوارێکیان لە ئەسپەکە و شازادەخانم نەبینی، دەتگوت دوو دڵۆپە ئاونو زەوی قووتی دان، هیچ جێ پێیەکیان لە پاش بەجێ نەمابوو!

بە کورتی شازادەخانمو ئەسپە خۆشبەزەکەی هەر ڕۆییشتنو ڕۆییشتن، هەوراز و نشێویان بڕیو پاش ماوەیەکی زۆر گەیینە دەشتێکی پان و بەرین، ئەسپەکە بە شازادەخانمی گوت:

– شازادەخانمی ئازیز، من ئەوەندەی لە توانامدا بوو غارم داو تۆم گەیاندە ئێرە لە دوورەوە تروسکاییەك دیارە، لێرە بەدواوە دەبێ بە خۆت بڕۆی، من ناتوانم لەوە زیاتر لەگەڵ تۆدا بم، دەبێ لە ئێستا بە دواوە لێکدی جودا ببینەوە. بەڵام من سێ داوە مووی خۆمت دەدەمێ کە هەر کاتێ گیرۆدە بووی، پێکیانەوە گرێ بدە، من یەکسەر فریات دەکەوم و دێمە یارمەتیت. بەڵام دەبێ بەر لە هەر شتێك داوا لە خوا بکەی کە بتپارێزێ.

شازادە خانم ناچار لە ئەسپە وەفادارەکەی جیا بووەوە و بەرەو تروسکاییەکە کە لە دوورەوە دیار بوو کەوتە ڕێ. لێ کاتێ گەییە تروسکاییەکە، سەیری کرد ئەمە کۆشکێکی یەجگار جوانە. بە دوو دڵی چەند جارێك لە دەرکەیدا و چاوەنۆڕی کرد. پاش ماوەیەك، پیاوێك دەرکەی کردەوە و کەچاوی بە کوڕێکی ناسکو بچووك کەوت، پرسی:

– ڕۆڵە گیان، چیت دەوێ و لێرە چ دەکەی؟

شازادە خانم کە زۆر خەمبارو دڵتەنگ بوو، وەڵامی دایەوە!

– تکا دەکەم بەزەییت پێم دا بێتەوە و ڕێم بدە کە وەکو خزمەتکار لێرە کار بکەم!

پیاوەکە کە خزمەتکاری ئەم کۆشکە بوو، دڵی بە حاڵی شازادەخانم سووتاو قایییل بوو بەوەی وەکو شاگرد ئاشپەز لەم ماڵەدا کار بکاتو دەستی گرت و بۆ ئاشخانەی کۆشکەکەی برد، لێ وەختێ شازادەخانم دەستی بە کار کرد، هێندە بە لیاقەتو کارزان و دەستا و خۆش بوو، کە خزمەتکارەکە ڕێی دایێ کە لەوە بە دواوە شازادە خانم بە خۆی هەموو خواردنەکان لێبنێ و ئامادەیان بکات.

ئەم کۆشکە هی شازادەیەك بوو کە دەمێ بوو هاوسەرەکەی مردبوو و ئێستا بە تەنیاو لەگەڵ چەند خولام و خزمەتکارێکدا لەم کۆشکەدا دەژیا. شازادە هەر جارێ کە خواردنیان بۆ دەهێنا، دەیگوت: بەهبەهـ ئەم خواردنانە چەند بەلەزەت تر بوون...

بە هەر حاڵ ڕۆژێ لە خزمەتکارەکەی پرسی:

– ئەرێ ئەم خواردنانە هەر چێشچییەکەی جاران لێیان نانێ؟ بە هەر حاڵ ئەو کەسەم بۆ بنێرە کە ئەم خواردنانە لێدەنێ.

شازادەخانم کە هەمیشە لە گۆشەیەکی چێشتخانەکەدا نانی دەخوارد و دەخەوت، کە بەمەی زانی، خێرا جلە کوڕانەکەی لەبەر کرد و چوو بۆ لای شازادە. شازادە وەختێ ئەوی بینی پرسی:

– کوڕم، تۆ خەڵکی کوێیت و بابت کێیە؟

شازادەخانم وەڵامی دایەوە:

– من کوڕی بازرگانێکی زۆر دەوڵەمەندم، لێ کاتێ لەگەڵ بابمدا لە سەفەر بووین، من ڕێم گوم کرد و پاش ماوەیەك سەرگەردانی گەییمە ئەم کۆشکە!

شازادە گوتی:

– زۆر چاکە کوڕم، من هەر کە بینیتم زانیم کە تۆ کەسێکی نەجیبزادەی و کوڕێکی بێ سەروبەر نیت، من خاوەنی سێ کیژم کە تەنیا سێیەمیان هەندێ خۆسەرو کەللە ڕەقە، بەڵام بە هەر حاڵ هەر سێکیان لە ئەمروڕای منداڵو من هەر چییەك بڵێم، لە قسەم دەرناچن. بۆیە مۆڵەتت دەدەم کە سبەینێ هەرسێکیان بدینیو کامیانت چووە دڵەوە دەتدەمێ!

سبەینێ شازادەخانم بە دەستووری شازادە، بە جلە کوڕانییەکانییەوە، چووە دیدەنی هەر سێ کیژەکە و پاش ماوەیەك هاتەوە بۆ لای شازادە و گوتی کە کیژی سێیەمی پەسند کردووە و حەز دەکات لەگەڵ ئەودا زەماوەند بکات.

لێ شازادە کە ئەو قسەیەی ژنەوت چارەی گرژ بوو و گوتی:

– کوڕم ئەوەیان کیژێکی زۆر سەرسەختە، بڕۆ بیر بکەوە و پاشان جوابم لێ بگێڕەوە!

لێ کوڕێژگەی ئاشپەز، واتە شازادەخانم دەست بەردار نەبوو، پاشا کە بینی شازادەخانم سوورە لەسەر رای خۆی، کیژەکەی گاز کرد و پێی گوت کە ئەم کوڕە لاوە پەسندی کردووەو دەبێ شووی پێبکات. لێ کچۆڵەکە بە بابی گوت:

– بابەگیان، ڕێم بدە با ئەمشەو بیر لەم لاوە بکەمەوە و سبەینێ جوابتان لێدەگێڕمەوە!

وەختێ بوو بە شەو و هەمووان خەوتن، شازادەخانم کە دەیزانی هەمیشە ئەم کیژە لە ژوورێکدا زیندانی دەکەن، بۆ ئەوەی سەر لە مەتەڵی ئەم کارە دەربێنێ، بە ئەسپایی چووە پشت دەرکەی ئەو ژوورەی کە کیژەکەیان تێدا حەپس کردبوو، لە کونی کلیلەکەوە تەمەشای ناو ژوورەکەی کرد... لەم دەمەدا بینی کە کیژەکە مەسینەیەکی

زێڕین و گۆزەیەك ئاوی هەڵگرت و لەبەر پەنجەرەی ژوورەکەی دانا و ڕێك لەم کاتەدا کۆترێکی سپی بە دەم فڕینەوە هات و لە قەراخ پەنجەرەی ژووری کیژەکە نیشتەوە... کیژە دلۆپە ئاوێکی تکاندە دەمی کۆترەکەوە و.... لە پڕ ئەم کۆترە سپیە بوو بە لاوێکی قۆز و جوان و ئەوجا کیژێی لە هەمێز گرتو کەوتنە ماچ کردنی یەکدی. لەم دەمەدا کیژێ بە کوڕە لاوەکەی گوت: -خۆشەویستەکەم، ئەمڕۆ کوڕێکی لاسار هاتۆتە خوازبێنیم، ئێستا من تەگبیرم چییە و دەبێ چ بکەم؟

لاوەکە بە دەم پێکەنینەوە گوتی:

— خۆشەویستم، ئەمە گرینگ نییە، دەتوانی پێی بڵێی کاتێ شووی پێدەکەی ئەگەر بڕوات و جوانترین ئاوێنەی دنیات بۆ بێنێ کە ئەم ئاوێنەیە لە باخێکدایە کە باخەکە هی دێوێکە، جا کە کوڕەکە بچێتە ئەم باخەوە، دێوەکە یەکسەر دەیخوات و ئێمە لە شەڕی ڕزگار دەبین!

بۆ بەیانی کیژێ چووەوە بۆ لای بابیو گوتی:

— باوکە گیان، من تەنیا بەیەك مەرج شوو بەم کوڕە دەکەم. مەرجەکەش ئەمەیە کە جوانترین ئاوێنەی دنیام بۆ بێنێ!

وەختێ پاشا گوێی لەم مەرجە سەیرە بوو، ڕوویکردە کوڕە ئاشچییەکە، واتە شازادەخانم و گوتی:

— دەبینی کوڕم، ئەم کیژە سەرسەختەی من حەزی لە چ شتگەلێکە!

لێ شازادە خانم بزەیەکی بۆ کرد و گوتی:

— قەیدی نییە، من خێرا دەڕۆم و ئەو ئاوێنەیە دێنم کە کیژەکەت دەیەوێ.

کە شازادەخانم بۆ ئاشخانەکە گەڕایەوە، ئەو سێ داوە مووەی کە ئەسپە وەفادارەکەی دابویێ، لەبەڕکی دەرهێناو پێکەوەی گرێ دان و لە پڕ ئەسپە خۆشبەزەکەی ئامادەبوو، کاتێ شازادە وەزع و حاڵی خۆی بۆ گێڕایەوەو تێی گەیاند کە چ کۆمەك و یارمەتییەکی پێویستە، ئەسپەکە وەڵامی دایەوە:

— خانمەکەم ئەمە کارێکی گەلەك قورسە، بەڵام قەیدی نییە خوا یارمەتیمان دەدات!

ئەوجا شازادەخانمی هەڵدایە سەر پشتی خۆی و بەلەز بەرەو باخی دێوەکە کەوتنە ڕێ، ئەسپەکە بەدەم ڕێوە گوتی:

— شازادەخانم تۆ دەبێ چاك گوێ لەم شتانە بگری کە پێت دەڵێم:

وەختێ دەگەینە دەرکەی باخەکە، شێرێك و بەرخێك دەبینی کە هەندێ گیا لە بەردەم شێرەکە دانراوە و تۆ دەبێ هەڵیگریو بیخەیتە بەر بەرخەکەو هەندێ گۆشتیش لەبەر بەرخەکە دانراوە کە دەبێ هەڵیگری و بیخەیتە بەردەم شێرەکە، ئەگەر ئەمە بکەی هیچ ئازارێکت پێ ناگەیەنن و ڕێگەت دەدەن کە بچیتە ناو باخەکەوە. کە چوویتە باخەکەوە، دێوەکە دێتە بەردەمت. بەڵام تۆ نابێ بترسیت و بێباکانە بچیتە پێشەوە. ئەوجا دێوەکە دەتباتە ژوورێکەوە و پێت دەڵێت: "من دەچم شۆربایەکی بەلەزەتت بۆ لێدەنێم"! لێ تۆ دەبێ تێ بگەی کە مەبەستی ئەوەیە کە دەڕوات ددانەکانی تیژ دەکاتەوە بۆ ئەوەی بگەڕێتەوەو تۆ بخوات. بۆیە دەبێ زۆر بە پەلە ئاوێنەکە لە سەندوقچەکەی دەربێنیو بە زووترین کات لە باخەکە وەدەر بکەوی!

پاش ئەوەی ئەسپەکە لە قسەکانی بووەوە و گەییشتنە بەر دەرگای باخەکە، شازادەخانم بە گوێرەی قسەکانی ئەسپەکەی ڕەفتاری کرد... ئەنجام وەختێ ئاوێنەکەی دۆزییەوە هەڵیگرت و بەرەو دەرگای باخەکە غاریدا. لێ کە دێوەکە کە زانی ئەو ئاوێنەکەی هەڵگرتووە و لە حاڵی غاردان دایە، کەوتە تاقیبی. لێ شازادەخانم بەپەلە لەو ڕووبارەی ناوەندی باخەکە پەڕییەوە و کاتێ دێوەکە لەوبەری ڕووبارەکە مایەوە و بینی دەستی بە شازادەخانم ناگات، بە توڕەیی هاواری کرد و بە بەرخەکەی گوت:

— بیگرە، بیگرە!

لێ بەرخەکە وەڵامی دایەوە:

— چۆن دەیگرم، ئەو گیایەکەی نایە بەر من!

ئەوجا دێوەکە بە شێرەکەی گوت کە بیگرێت، لێ شێرەکەش وەڵامی دایەوە:

– نەخێر من نایگرم، چونکە ئەو گۆشتەکەی نایە بەر من و منی لە برسێتی خەلەساند.

ئەوجا دێوەکە کە بەڕاستی تورە بوو بوو، بۆ ئەوەی تۆڵەی خۆی لە کیژێ بکاتەوە، کەوتە تووك و نەفرین و گوتی:

– ئەگەر کوڕی خوایە ببی بە کچ و ئەگەر کچی خوایە ببی بە کوڕ!

وەختێ دێوەکە ئەو قسەیەی کرد لە پڕ شازادەخانم بە راستی بوو بە کوڕ، لە کاتێکدا کە زۆر بەم رووداوە خۆشحاڵ بوو بوو، سواری ئەسپەکەی بوو و بە پەلە بەرەو کۆشکی شازادە کەوتە رێو کاتێ گەییە ئەوێندەر،چووە لای کیژێ و ئاوێنەکەی پێشکەش کرد.

بەمجۆرە مەرجەکەی کیژێی ئەنجامدا، ئەو شەوە کاتێ کیژێ دڵدارە نهێنییەکەی خۆی بینی، هەواڵی دایێ کە نەخشەکەیان سەری نەگرتووە و کوڕەکە ئاوێنەکەی هێناوە و پرسی کە ئێستا دەبێ چ کارێك بکات؟ ئەو وەڵامی دایەوە:

– دەبێ ئەمجارە بۆ باخەکەی منی بنێری و داوای لێ بکەی کە "درەختی هەناری چاو بە گریان"و درەختی بەهێی دەم بە پێکەنین"ت بۆ بێنێ!

بۆ سبەینێ کیژێ چووە لای بابی و خواستی خۆی پێ گوت، لێ ئەمجارەش شازادەخانم کە ئێستا بە راستی بوو بوو بە کوڕ، دووبارە مووی ئەسپەکەی گرێ دایەوە و پاش ئەوەی ئەسپەکە دەرکەوت، سواری بوو و بە پەلە بەرەو ئەو باخە کەوتە رێ، لێ شازادە بەدەم رێوە کوڕێژگەیەکی لاوازی بینی کە کلاوێکی پێستی بە دەستەوە گرتبوو و زۆر بە پارێزەوە هەڵیدەگرت. شازادە کە ئەمەی زۆر بە لاوە سەیر بوو، ئەسپەکەی راگرتو لە کوڕەی پرسی:

– ئەمە چییە بە دەستەوە بۆ کوێی دەبەی؟

کوڕێژگەکە وەڵامی دایەوە:

– ئەمە کلاوێکی ئەفسوناوییە و هەر کەسێك لەسەری بکات، لە چاو ون دەبێو ئیدی کەس نایبینێ!

شازادە کە زانی ئەم کلاوە چەند بە کەڵکی ئەو دێ، یەکسەر چەند سکەیەکی زێڕی لە بەرکی دەرهێناو دای بە کوڕێژگەکە و کلاوەکەی لێ کڕی و دووبارە کەوتەوە رێ. بە هەرحاڵ گاڤێ کە گەییە بەر دەرکەی باخەکە، کلاوەکەی لەسەرناو لە چاو بزر بوو و ئەوجا چووە باخەکەوە. لە کاتێکدا دەیڕوانییە ئەم لاو ئەولا زۆری نەبرد ئەو درەختانەی دۆزینەوە دار هەنارەکەی بە دەستێك و دار بەهێیەکەی بە دەستێکی دیکەی هەڵگرت. لێ رێك لەم کاتەدا دار هەنارەکە بە دەنگی بەرز کەوتە گریانو دار بەهێیەکەش دەستی بە پێکەنین کرد، ئەمما پێکەنین!

کاتێ کیژێ و دەنکەکەی ئەم دەنگەیان گوێ لێ بوو، زۆر سەرسام بوون و کوڕەکە گوتی:

- خۆشەویستەکەم، باش گوێ بدە ئەو دەنگەی کە دەیژنەوی، ئەمە ئەوە دەسەلمێنێ کە ئەو لاوێکی زۆر بە هۆش و دلێرە، ئەوەتا دووەمین مەرجی مەحاڵی تۆی ئەنجامداوە. تا ئەم سەعاتە تۆ هی من بووی، لێ لە ئێستا بە دواوە من بە حوسنو رەزای خۆم تۆ بەو دەبەخشم و حەز دەکەم شووی پێ بکەی!

بە کورتی شازادە کە توانی بووی بەڵێنی خۆی بەرێتە سەر "دار هەناری چاو بە گریان"و "دار بەهێی دەم بە پێکەنین"ی بۆ کیژێ هێنا، ئەویش دەستی دایە دەستی شازادەی دلێرو زەماوەندی لەگەڵدا کرد.

پاش ئەوەی حەوت شەو و حەوت رۆژ ئاهەنگی زەماوەندیان گێڕا، ئەوجا شازادە کیژێی لەگەڵ خۆدا برد و بەرەو شارەکەی خۆیان، بۆ لای دایکی گەڕایەوە... شابانۆی داماو هێندە لە دووری فەرزەندەکەی گریا بوو، کوێر بوو بوو، لێ کاتێ کە هەواڵی گەڕانەوەی ئەوی بیست، فرمێسکی خۆشحاڵی لە چاوان هاتو ئیدی زانی کە ساڵانی جودایی کۆتایی هاتووە، پاشاش کە زۆر پیر بوو بوو کاتێ چاوی بە رۆڵەکەیان کەوت،

کە بوو بوو بە کوڕێکی رەشید، ئەویش بە خۆشحاڵییەوە شازادەی لە هەمێز گرتو پاشان هەموویان، واتە پاشای پیر و شابانۆ و شازادە و هاوسەرەکەی ساڵەهای ساڵ بە خۆشیو شادی لەگەڵ یەکدیدا ژیان.

پاشا کە بە تەبیعەت پیاوێکی دڵ باش‌و میهرەبان بوو، زۆری حەز دەکرد بزانێ کلیلی ئەم مەتەڵە چییە، بۆیە ڕێگەی دا کە قسە بکات. مامۆستای نارەسەن گوتی:

– دەبێ دەستوور بدەی کە کۆشکێکی ژێر زەمینی بۆ شازادەخانم دروستبکەن و لەمە بەدواوە لەوێندەر بژی. ئەم کۆشکە دەبێ بە هۆی پێ بیلکەیەکی ئاسنەوە بە دەرکۆکەیەك بگات، کە ئەم دەرکۆکەیە تاقە ڕێگەی پەیوەندی ئەم کۆشکە بێ بە دنیای دەرەوە! ئەم دەرکەیەش دەبێ لە بنی حەوزە گەورەکەی کۆشکدا بێ تا بەمجۆرە کەس نەتوانێ پەی بە شوێنەکەی شازادەخانم ببات!

پاشان دەبێ شازادەخانم ببەینە ئەوێندەر تا لەوێ بژی و ئەوجا هەر کەسێك بێتە خوازبێنی، مەرجەکەمان ئەوە بێ کە لە زەرفی سێ ڕۆژا بتوانێ شازادەخانم بدۆزێتەوە، ئەگەر لە کۆتایی ئەم سێ ڕۆژە نەیتوانی بیدۆزێتەوە، دەبێ دەستوور بدرێ کە یەکسەر لە ملی بدەن!

پاشا وەختێ گوێی لەم قسەیەی مامۆستا بوو، ماوەیەك تێفکری و سەرەنجام نەخشەکەی مامۆستای پەسند کرد و دەستووریدا کە تا چل ڕۆژی دی ئەم کۆشکە ئامادە بکرێ. مامۆستای حیلەباز زۆر دڵی بەوە خۆش بوو کە نەخشەکەی سەری گرت، بە خۆشحاڵییەوە هاتە دەرێ و یەکسەر دەستووری دا کە باشترین ئەندازیاران و دارتاشانی شار لە کۆشك ئامادە بن‌و دەست بە دروستکردنی کۆشکە نهێنییەکەی شازادەخانم بکەن.

چل شەو و چل ڕۆژی تەواو کاریان کرد و ئەنجام کۆشکەکەی شازادەخانم لە ژێر باخەکەدا ئامادەکرا. مامۆستا دەستووریدا کە شازادەخانم بۆ ئەوێندەر ببرێ و کچۆڵەی داماو لەوێدا کە هیچ ڕێگەیەکی بۆ دنیای دەرەوە نەبوو جگە لە دەرکەیەکی بچووك، بژی. بەمجۆرە شازادەخانمی داماو بوو بە خەڵکی ئەم کۆشکە ژێرزەمینی‌و نهێنییە.

کاتێ ئەم باسە لە نێو خەڵکیدا بلاو بووەوە و جارچییان لە شاردا جارِیاندا، هەر ڕۆژەی دەستەیەك لاوی قۆز و دەوڵەمەند دەهاتنە خوازبێنی شازادەخانم، بەڵام

بزنی زێڕین

پاشایەك هەبوو کە دەمێ ساڵ بوو ژنەکەی مردبوو، ئەم ژنە تەنیا یەك کیژی لە پاش بەجێ مابوو. ئەم کچە یەجگار جوان و دڵپەسەند بوو، هەر ڕۆژێ کە گەورەتر دەبوو، سەد ئەوەندە جوانتر دەبوو. قژە زێڕینەکەی و چاوە شینەکانی‌و گۆنا خرپن‌و سوورەکانی کردبوویانە کارێك هەموو شازادە و لاوانی ئەو ڕۆژگارە عاشقی ئەو بن‌و بڕ بڕ خوازبێنی کەران ڕوو بکەنە کۆشکەکەی باوکی.. ئەم کیژە مامۆستایەکی لە ماڵەوە هەبوو کە دەوری دایکیشی دەبینی‌و ژنێکی زۆر نارەسەن و بەدخواز بوو. هەر کەسێك دەهاتە خوازبێنی. پەسندی نەدەکرد و بەناوی شازادەخانمەوە جوابی دەکرد و بەکورتی بوو بووە مایەی ئەوەی کە شازادەخانمی جوان و نەشمیل هەر بە عازەبی و بە تەنیا بمێنێتەوە.

تا ڕۆژێك ئەم ژنە فێڵبازە هەر بەوەندەوە نەوەستا و لێبڕا کە کارێك بکات شازادەخانم تا کۆتایی تەمەنی هەر بەو دەقەوە بمێنێ و شوو نەکات. پاش بیرکردنەوەیەکی زۆر ڕۆژێك بیرۆکەیەکی شەیتانانەی بۆ هات و چووە لای پاشا و گوتی:

– قیبلەی عالەم سەلامەت بێ، دەزانی شازادەخانم خوازبێنی کەرانێکی زۆرو هەمە جۆری هەیە، بۆیە تۆ هەرگیز ناتوانی یەکێك لە نێو ئەو هەمووەدا هەڵبژێری، لێ ئەمڕۆکە بەیانی بیرێك بە مێشکی ئەم کەنیزەکەتاندا هاتووە ئەگەر ڕێم بدەی عەرزی جەنابتانی بکەم... کلیلی ئەم مەتەڵەیە!.

چونکە کەسیان نەیاندەتوانی شازادەخانم بدۆزنەوە، لە کۆتایی ڕۆژی سێیەمدا جەلادانی پاشا لەسەریان

دەدان‌و بەمجۆرە ژمارەیەکی زۆر لە لاوان لە پێناوی شازادەخانمدا گیانیان لە دەست دەدا و مامۆستای زاڵم کە زۆری کەیف بەم وەزعە دەهات، دەستووری دابوو کە بورجێك لەو سەرە بڕاوانە لە ناو کۆشکدا دروستبکەن کە ڕۆژ بە ڕۆژ بەرزتر دەبوو....

چەند ساڵێك بووری، بەڵام هێشتا کەس نەیتوانی بوو شازادەخانم بدۆزێتەوەو بەو دەقەوە لە کۆشکە ژێر زەمینییەکەدا دەژیا. مەملەکەتێکی دیکەی دراوسێی وڵاتی ئەم پاشایە هەبوو، پاشای ئەم مەملەکەتە سێ کوڕی گەنجی هەبوو، کە هەموو ئەفسانەی ژیانی ئەم شازادەخانمە نەشمیلەیان ژنەوتبوو و زۆریان حەز دەکرد بچنە خوازبێنی‌و کیژێ بدۆزنەوە. تا ڕۆژێك کوڕی گەورەی پاشا چووە کن بابی‌و گوتی:

— باوکە من گەرەکمە کە ئەم شازادەخانمە بدۆزمەوە و زەماوەندی لەگەڵدا بکەم!

لێ پاشا کە بە بڕیاری کوڕەکەی زانی زۆر خەمبار بوو و دەستی بە ئامۆژگاری کوڕەکەی کردو گوتی:

— کوڕەکەم، ڕەحم بە جوانی خۆت بکە. تۆش وەکو لاوانی دی هەرگیز ناتوانی پەناگەی شازادەخانم بدۆزێتەوە و سەری خۆت لەم ڕێگەیەدا بە با دەدەی.

لێ شازادە گوێی بە قسەکانی بابی نەداو هەر مکوڕ بوو لەسەر بڕیاری خۆی. پاشا کە دەیبینی ناتوانێ قەناعەت بە کوڕەکەی بکات، دەستووریدا کە پێداویستیی سەفەری بۆ ئامادە بکەن، و بەمجۆرە شازادەی لاو خودا حافیزی لە باوك و براکانی کرد و کەوتە ڕێ. پاش چەندین ڕۆژە ڕێ و بڕینی چەندین هەوراز و نشێوان، ئەنجام گەییە ئەو شارەو گەییە کۆشکی پاشا، لەم کاتەدا سەربازانی پاشا گرتیان و بۆ لای پاشایان برد و شازادە بە پاشای گوت:

— من خۆم کوڕی پاشام و هاتووم و دەمەوێ شازادەخانم بدۆزمەوەو پاشان زەماوەندی لەگەڵ بکەم!

پاشا کە پیاوێکی میهرەبان بوو، دڵی بە حاڵی شازادە سووتاو گوتی:

— کوڕەکەم باش بیر بکەوە، تا ئێستا چ کەسێك لەم ڕێگەیەدا سەرنەکەوتووە. تۆ زۆر گەنجی‌و دەتوانی لەگەڵ زۆر کیژدا کە ڕەنگە لە جوانیدا هیچیان لە شازادەخانم کەمتر نەبێ، زەماوەند بکەی. ئەمە جگە لەوەی کە ئەگەر نەتوانی لە زەرفی سێ ڕۆژدا شازادەخانم بدۆزییەوە، ئەوا لە سەرت دەدرێ.

بەڵام شازادەی لاو، وەڵامی دایەوە:

— لێ من ئامادەم ڕووبەڕووی چارەنووسی خۆم، هەرچییەك بێ، ببمەوە، لێرە ناڕۆم تا شازادەخانم نەدۆزمەوە!

بەم پێیە پاشا لە کاتێکا کە زۆر داخی بۆ ئەو کوڕە لاوە دەخوارد، ناچار قاییل بوو قەرار درا لە سبەی بەیانییەوە شازادەی لاو دەست بە گەڕان و تاقیبی خۆی بکات. بەڵام کە سێ ڕۆژەکە تەواو بوو هێشتا شازادە، کە هەموو کون و کەلەبەری کۆشکەکە گەڕابوو، نەیتوانی بوو شازادەخانم بدۆزێتەوە، بۆیە بە گوێرەی ئەو قەول و قەرارەی کە کرابوو، لەسەری شازادەیان داو بەمجۆرە سەرێکی دیکە خرایە سەر بورجەکە!

لەولاشەوە وەختێ ماوەیەك بوری و چ هەواڵێك لە گەڕانەوەی شازادە نەبوو، برای دووەمی چووە لای پاشاو گوتی:

— باوکە، ئەمجارەیان من دەمەوێ بچمە تاقیبی شازادەخانمی نەشمیل و زەماوەندی لەگەڵ بکەم!

پاشا کە هێشتا خەمی لە دەستدانی کوڕە گەورەکەی لە دڵ دەرنەچوو بوو، وەڵامی دایەوە:

— بەڵام کوڕەکەم، براکەی تۆ لەم سەفەرە نەگەڕایەوە و دوور نییە کەگیانی لە دەست دابێ، کەواتە دەبێ تۆ ئاقڵ بی‌و دەست لەم سەفەرە هەڵگری!.

لێ ئەویش گوێی بە قسەکانی بابی نەداو پاش خوا حافیزی لە داك و بابی، ڕێی سەفەری گرتە بەر، پاش چەندین شەو و ڕۆژ ئەنجام گەییە ئەو شارە و چووە حزووری پاشا و گوتی:

– من کوڕە پاشام و هاتووم دەمەوێ زەماوەند لەگەڵ شازادەخانمدا بکەم!

پاشا گوتی:

– کورم، براکەت نەیتوانی شازادەخانم بدۆزێتەوە، ئەوە بوو بە داخەوە ناچار بووین لە ملی بدەین، ئێستاش تۆ چاك بیری خۆت بکەوە و ئەوجا بڕیار بدە.

لێ ئەمجارەش کوڕە بێ سێ و دوو وەڵامی دایەوە کە ئامادەیە رووبەڕووی چارەنووسی خۆی ببێتەوە. بۆیە دەستی بە گەڕان کرد، بەڵام سێ رۆژەکە تەواو بوو، و نەیتوانی شازادەخانم بدۆزێتەوە، بۆیە کاتێ رۆژی سێیەم خۆر ئاوابوو، پاشا دەستووریدا کە لە ملی بدەن.

کاتێ پاشا، بابی شازادە بەم هەواڵەی زانیو بۆی دەرکەوت کە کوڕی دووەمیشی لە دەست داوە، داماوە لە خەم و پەژارەدا پاك سەری سپی بوو، دایکیشی هێندە گریا کە بینایی هەردووك چاوی لە دەستدا.

بەڵام پاش ماوەیەك کوڕی بچووکی پاشا چووە لای بابی و گوتی:

– باوکە گیان، من لێبڕاوم کە بچمە تاقیبی شازادەخانمی نەشمیلو زەماوەندی لەگەڵ بکەم.

پاشا کە یەجگار غەمگین بوو، هەرچی کردو کۆشا کە کوڕە چکۆلەکەی لەم سەفەرە ژێوان بکاتەوە فایدەی نەبوو و کوڕە سوور بوو لەسەر بڕیاری خۆی. بۆیە ئەویش خوا حافیزی لە داك و بابە جەرگ سووتاوەکەی کرد و کەوتە رێ، ئیدی پاش سەفەرێکی چەند رۆژە گەییە ئەو شارە. لێ شازادەی سێیەم لە بری ئەوەی وەکو برایەکانی دیکەی یەکسەر بچێ بۆ لای پاشا. سەرەتا چووە لای زەڕەنگەرێك و پاش ئەوەی دوو کیسە زێڕی دایێ و گوتی:

– تکات لێ دەکەم تا سبەی بەیانی بزنێکی زێڕین-م بۆ دروستبکە و ئەم بزنە دەبێ ئەوەندە گەورە بێ کە من بە ئاسانی بچمە ناوێیەوە و خۆمی تیا بشارمەوە، جا لە بری ئەم کارە بۆت هەیە کیسە زێڕی دووەم بۆ خۆت هەڵبگری!

کابرای زەڕنگەر کاتێ راسپاردەکەی ئەم شازادە دڵاوایەی گوێ لێ بوو، بە خۆشحاڵییەوە ئەم کارەی قەبووڵ کردو خێرا دەست بە کار بوو و بە درێژایی شەو هەر کاری کردو تا سبەی بەیانی ئەو بزنە زێڕینەی، کە شازادە داوای کردبوو، ئامادە کرد، بەیانی شازادە دەچێتە موغازەکەی کابرای زێڕنگەر و پاش ئەوەی خۆی لە ناو بزنەکەدا شاردەوە، دەستوور بە زێڕنگەرەکە دەدا کە ئەم بزنە بە دیاری بۆ شازادەخانم بۆ کۆشکی پاشا بنێرێ، ئیدی کابرای زێڕنگەر بزنەکە دەدا بە کۆڵی چەند حەماڵێکداو رایان دەسپێرێ کە بۆ کۆشکی پاشای ببەن. کاتێ بزنەکەیان بۆ پاشا برد، پاشا بۆ ئەوەی دڵی کیژەکەی خۆشبکات، دەستووریدا کە لە دەرکۆکە نهێنییەکەوە بۆ کۆشکەکەی شازادە خانمی ببەن. کاتێ شازادەخانم چاوی بەم دیارییە جوانە کەوت زۆر خۆشحاڵ بوو و گوتی لە سووچێکی ژوورەکەیدا دایبنێن. لەم کاتەدا شازادەی لاو کە لە ناو بزنەکەدا پەنهان بوو، خەریك بوو لە کونی چاوی بزنەکەوە تەماشای شازاداخانمی دەکرد. هەر سەری لەو هەموو جوانییە بێ وێنەیە سوڕماو بەسەد دڵ ئاشقی شازادەخانم بوو. بەڵام بۆ سبەینێ، شازادەکە شەو و رۆژێك بوو، لە ناو بزنەکە مابووەوە، هەستی بە برسێتییەکی زۆر کرد، بەڵام چاری نەبوو و دەبوایە تەحەمول بکاتو فزەی نەکرد. خوڵامانی شازادەخانم هەموو شەوێك سینییەکی گەورەی پڕ لە خۆشترینو بە تامترین خۆراکیان بۆ شازادە خانم دەهێنا، لێ شازادە خانمی داماو هێندە غەمگینو تەنیا بوو دەمی لە هیچەوە نەدەداو هەموو شەوێك سینییەکە بە دەقی خۆیەوە دەمایەوە. کە شازادە بەمەی زانی، هەموو شەوێ کە شازادەخانم دەنووست، بە ئەسپایی لە ناو بزنەکەوە دەهاتە دەرێ و نانی دەخوارد و ئەوجا دەچووەوە شوێنەکەی خۆی. شازادەخانم کە بەیانیان هەڵدەستاو سەیری دەکرد سینییەکە هیچی تیا نەماوە، زۆری پێ سەیر بوو، و پێی وابوو خزمەتکارەکەی شەوانە دێتە سەر سینییە خواردنەکە. جا بۆ ئەوەی تەمێی بکات شەوێك بە درۆوە خۆی کردە خەو و خۆی لێگرت، لێ کە پاژێکی شەو بووری، شازادە خانم بەسەرسامییەوە بینی کە لاوێکی یەجگار قۆز لە ناو سکی بزنەکەوە بە ئەسپایی

هاتە دەرێ و دەستی بە خواردنی خۆراکەکان کرد..... بۆیە کاتێ لاوەکە ویستی بگەڕێتەوە بۆ شوێنەکەی خۆی، شازادەخانم کە یەجگار سەرسام بوو بوو، لە پڕ لە جێی خۆی هەستاو مۆمەکەی ژوور سەری خۆی پێکرد. ئەو دووە هەروا بە سەرسامی دەیانڕوانییە یەکتر و جوانییەکەیان گرتبوونیو زمانیان بەسترا بوو، لێ ئەنجام شازادەخانم هاتە قسان و گوتی:

— ئەرێ تۆ کێیو بۆچی بەم وەزعە لێرە خۆت شاردۆتەوە؟

شازادە وەڵامی دایەوە:

— من بابایەکی شازادەم، دوو برای گەورەترم لە پێناوی دۆزینەوەی تۆدا تیاچوون، بۆیە من تەنیا بەم رێگەیە دەمتوانی بگەمە ئێرە و تۆ بدۆزمەوە!

بە کورتی شازادەخانم کە ئاشقی شازادەی لاو بوو بوو، بە خۆشحاڵییەوە دەستەکانی شازادەی گرتو تکای لێکرد کە لە لای ئەو بمێنێتەوە. بەم پێیە شازادە بە رۆژەوە خۆی لە ناو بزنە زێڕینەدا دەشاردەوە و کە شەو دادەهات و هەمووان دەرۆییشتن و دەنووستن، دەهاتە دەرێو لەگەڵ دلدارەکەیدا دەکەوتنە راز و نیاز، لێ ئەنجام شازادە خانم شەوێك پێی گوت:

— ئێمە ناتوانین تا هەتایە بەمجۆرە بژین، کەواتە دەبێ نەخشەیەك دابنەین کە تۆ بتوانی لێرە بچیتە دەرێو ئەوجا بچیتە لای بابمو پاش ئەوە وا بنوێنە کە دەتەوێ پەناگاکەی من بدۆزیتەوە، هەنگی دەگەینە یەکتر و زەماوەند دەکەین.

پاشان هەردووکیان ماوەیەك بیریان کردەوە و ئەنجام شازادە رێگەیەکی هەڵاتنی وەبیر هات و گوتی:

— ئا ئێستا زانیم چی بکەم! ئێمە دەبێ لاقێکی ئەم بزنە زێڕینە بشکێنین ئەوجا تۆ جواب بۆ باوکت بنێری کە ئەم بزنە پێویستی بە چاککردنەوە هەیە و وەختێ کە بزنەکە لێرە بەرنە دەرێ، ئەوسا من دەتوانم رێگەکە بدۆزمەوەو لێرە بچمە دەرێ.

شازادە خانم ئەم نەخشەیەی پەسند کردو کە رۆژ بووەوە جوابی بۆ باوکی نارد کە لاقی بزنەکە شکاوە و داوای کرد کە بۆی چاك بکەنەوە. پاشا یەکسەر دەستووری داو

کابرای زێڕنگەریان بۆ هێناو پێی گوت کە دەبێ ئەم بزنە چاك بکاتەوە. ئیدی کابرای زەڕنگەر بزنەکەی دا بە کۆڵی حەماڵدا و بۆ موغازەکەی خۆی برد، لێ کە گەییە دوکان، شازادە هاتە دەرەوە و گوتی:

— زۆر چاکە، من ئیتر کارم بەم بزنە نەماوە، هەر کاتێ تەواوت کرد، دەتوانی بە بەتاڵی بۆ پاشای بنێریتەوەو ئەوجا شازادە بە پەلە خۆی گەیاندە بارەگای پاشاو بە پاشای گوت:

— من کوڕی پاشایەکم و لێبڕاوم شازادەخانم بدۆزمەوە و پاشان زەماوەندی لەگەڵدا بکەم!.

پاشا کە زۆری بەزەیی بەم لاوەشدا دەهاتەوە، زۆری هەوڵدا کە پەشیمانی بکاتەوە. لێ هەرچییەکی گوت بەگوێی شازادەدا نەچوو و ئەنجام رێگەی پێدا کە دەست بە گەڕانی خۆی بکات. شازادە کە لە کەیفاندا لە پێستی خۆی نەدەهێوری هیچ خۆی شێلو نەکرد و رۆژی یەکەم و دووەم وا خۆی نواند کە نەیتوانیوە کۆشکە نهێنییەکەی شازادە خانم بدۆزێتەوە، رۆژی سێیەم چووە لای پاشاو گوتی:

— سەروەرمان رێگە دەدات کە ئەمڕۆش لە گەڕان بەردەوام بم؟

لەو دەمەدا مامۆستا فێڵبازەکەی شازادەخانم کە لە پشت شازادەوە وەستا بوو، بەوپەڕی نارەسەنییەوە هەوڵیدەدا کە بە ئاماژەی سەر و جووڵەی دەست پاشا تێ بگەیەنێ کە نابێ رێگەی شازادە بدات، لێ پاشا بە پێچەوانەی حەزی مامۆستای حیلەبازەوە، قایل بوو و گوتی:

— هەڵبەتە رێت دەدەم کوڕم، بەڵام لە بیرت نەچێ کە ئەمڕۆ دوا رۆژی مۆڵەتەکەتە.

ئیدی بەم پێیە شازادە بە خۆشحاڵییەوە بەگەڵ مامۆستای نارەسەن، کە یەجگار تووڕە بوو بوو، کەوت، لەوێ هاتە دەرێ، بەڵام یەکڕاست بەرەو حەوزەکەی کۆشك رۆییو بە مامۆستا خانمی گوت:

— دەکرێ هەموو ئاوی ئەم حەوزە بە تاڵ بکەم؟

خانم مامۆستا کە زۆر ئەمەی لەبەر گران بوو، بە تووڕەیی بەگژ شازادەدا چووەوە و ڕێی نەدا کە شازادە ئاوی حەوزەکە بەتاڵ بکات.

پاشا کە لە پەنجەرەی ژوورەکەی خۆیەوە گوێی لەم گفتۆگۆیە بوو، دڵی خەبەری دایێ کە مامۆستاکەی شازادە خانم نیازی خراپە و لەوە دەچێت ئۆینێکی تازەی لە ژێر سەردابێ، بۆیە یەکێك لە خولامەکانی ناردە خوارەوە و دەستووریدا کە هەموو ئاوی حەوزەکە بەتاڵ بکات.... کاتێ کە هەموو ئاوی حەوزەکە بە تاڵ بوو، لە پڕ دەرکۆکەی کۆشکەکەی شازاداخانم بە دیارکەوت‌و شازادە بە مامۆستا خانمی گوت:

— من دەمەوێ ئەم دەرکەیە بکەمەوە.

مامۆستا خانم کە زۆر تورە بوو بوو دیسانەوە کەوتە بیری ئەوەی نەخشەیەکی شەیتانی دیکە بکێشێت و گوتی:

— زۆر چاکە، بەڵام تۆزێ سەبربکە تا من دەچم کلیلەکەی دێنم!

خۆی بە کۆشکەکەدا کرد و پاش ماوەیەك بە دەستەیەك کلیلەوە گەڕایەوە و دەرکەکەی کردەوە، لێ کاتێ شازادە ویستی خۆی بە دەرکۆکەکەدا بکات، مامۆستا خانم گوتی:

— سەبر بکە، دەبێ من یەکەمجار وەژوور بکەوم‌و پاش تۆزێك گازت دەکەم کە وەژوور بکەوی و بە پەلە لە دەرکۆکەکەوە وەژوور کەوت، لێ لە جیاتی شازادە گاز بکات، بە پەلە جلەکانی شازادە خانمی داکەند و جلو بەرگی کیژێکی کارەکەری لەبەر کردو پاش ئەم کارە هەموو کارەکەر و قەرەواشەکانی شازادەخانمی لەوێ و لە دەوری شازادەخانم خڕ کردەوە و خولاسە دیمەنێکی دروستکرد کە جیاکردنەوەی شازادەخانم لە کیژەکانی دیکە مەحاڵ بێ.

ئەنجام شازادەی گاز کردو گوتی کە ئێستا دەتوانێ بێتە ناو کۆشکەکەوە. لێ کاتێ شازادە وەژوور کەوت زۆری پێ سەیر بوو کە سەدان کیژی یەك شێوە و هاو جۆر لەوێندەر بوون، هەر چەند دیقەتیدا نەیتوانی شازادە خانمیان لە نێواندا بناسێتەوە. لەم دەمەدا مامۆستا خانمی فێڵباز گوتی:

— ئێ، شازادەخانم یەکێکە لەم کیژانە، بۆ خۆت بگەڕێ و بیدۆزەوە!

شازادە نەیدەزانی چۆن شازادەخانم لە نێو ئەو ئاپورایەدا بدۆزێتەوە، لێ لەنکاو بیرێکی بە مێشکدا هات‌و یەك مشت سکەی زێڕی لە بەرکی دەرهێناو هەڵێرشتە سەر ئەرزەکە، لەم دەمەدا لە پڕ هەموو کیژەکان دانەوینەوە و کەوتنە هەڵگرتنەوەی پارەکان لەسەر ئەرزەکە... تەنیا یەك کەسیان نەبێ کە لە جێی خۆی وەستاو بۆ پارەکان دانەنەوییەوە! ئەوە شازادەخانم بوو.

ئەم مەسەلەیە نیشانەی ئەوە بوو کە ئەو لەوانی دیکە جیاوازە، ئەگەرچی جلوبەرگی کارەکەری لەبەر کردبوو، بەڵام گۆنای ئاڵ‌و ڕووی جوانی هاواریان دەکرد کە "من پاشا زادەم". هەروەها نەفسبەرزییەکەی لەوانی دیکەی جیا دەکردەوە. ئەمە جگە لەوەی کە شازادە پێشتر ئەوی بینی بوو، ئیدی شازادە دوای ئەم بیرانە یەکڕاست بەرەو شازادەخانم ڕۆیی‌و باسکی ئەوی گرت‌و هێنایە پێشەوە. ئەوجا پێکەوە چوون بۆ لای پاشاو گوتی کە شازادە خانمی دۆزیوەتەوە، پاشا کە زۆر خۆشحاڵ دەهاتە بەرچاو، یەکسەر دەستووریدا کە کیژەکەی ببێ بە هاوسەری ئەم شازادە لاو و دلێرە. بەڵام ئەنجام وەختێ پاشا هەموو حیکایەت و پیلانە شەیتانییەکانی مامۆستا خانمی نەگریسی بۆ دەرکەوت، دەستووریدا کە لە سەری ئەو ژنە خوێن مژ و دڵڕەقەی کە بوو بووە مایەی مەرگی سەدان گەنج، بدرێ و بە سزای کردەوە نەنگینەکانی بگەیەنن، ئیدی دەم‌و دەست بە جەلاد سپێردراو سەری خرایە سەر هەمان ئەو بورجەی کە خۆی دایمەزراندبوو، ئەوسا دایك‌و بابی شازادەی لاو بۆ ئاهەنگی زەماوەندی شازادە و شازادەخانم دەعوەت کران و پاش چل شەوو چل ڕۆژ دەهۆڵ و زوڕناو زیافەت شازادەخانم و شازادەی لاو و دلێر بوون بە هاوسەرو ساڵەهای ساڵیان بە خۆشی‌و شادی پێکەوە بەسەر برد.

بلوور

هەبوو نەبوو، کەس لە خوا گەورەتر نەبوو. کیژێك هەبوو ناوی بلوور بوو. بلوور کیژێکی گەلەك جوان و نەشمیل بوو، دەم و چاوی هێندە سپی بوو لە تۆ وایە بەفرە، هەر لە منالییەوە دایکی مرد بوو و ئێستا لەگەڵ باوەژنەکەیو زڕخوشکەکەیدا، کە کیژێکی یەجگار ناشیرینو ڕەش بوو دەژیا. باوەژنەکەی بلوور کە ژنێکی گەلەك ناڕەسەنو دلڕەش بوو، نەك هەر بلووری ئازار دەدا، بەڵکو هەموو داراییەکەشی، کە بریتی بوو لە کەڵەشێرێکی جوان و گوێرەکەیەکی بچووك، داگیرکردبوو و ڕێگەشی نەدەدا لە گیانلەبەرە میهرەبانەکانی نزیك ببێتەوە و هەمیشە وەکو کارەکەرێك دەیچەوساندەوە و هەموو خەڵکی و دەرو دراوسێکانیان وایان دەزانی کە بلووری داماو کارەکەری ئەم ماڵەیە.

ڕۆژێك، باوە ژنەکەی بلوور کۆمەڵێك دەزووی ئاڵۆزکاوی دەداتێو دەڵێت:

– کیژێ، بڕۆ ئەم دەزووانە بڕێسە و دەبێ ئەمشەو هەمووی تەواو بکەی و بۆ منی بهێنیتەوە!

لێ بلووری داماو کە نەیدەزانی چۆن ئەم هەموو دەزووە تا شەوێ بڕێسێ. بۆیە بە دەم فرمێسك ڕشتنەوە گوتی:

– ئاخر دایە گیان، من چۆن ئەم هەموو کارەم تا شەوێ پێ تەواو دەکرێت!

باوەژنەکەی بە توڕەیی گوتی:

– قسەی زیاد مەکە ئەگەر بتەوێ هەوڵبدەی لەمەش زیاترت پێت دەکرێ!

ئیدی بلوور خەمبارو دڵتەنگ دەزووەکانی هەڵگرت و بەرەو شار کەوتە ڕێ تا بیڕێسێت، بەدەم ڕێوەو بە گریانەوە بەخۆی دەگوت:

– ئەی خوایە گیان، ئەگەر تا شەوێ تەواو نەبێ من چبکەم!

بەدەم ئەم خەیاڵانەوە گەییە کەنار ڕووبارێك و لەم کاتەدا کە پیرەژنێك لەوێندەرەوە تێدەپەڕی، هەستی بە فرمێسکەکانی کیژۆلەکە کرد و بە میهرەبانییەوە پرسی:

– چی بووە کیژم، بۆچی دەگریت؟

بلوور وەڵامی دایەوە:

– هەر مەپرسە دایە گیان، چۆن لە دەستی باوەژنی بێویژدان نەگریم، داوای لێکردم ئەم هەموو دەزووە تا شەوێ بڕێسمو بۆی ببەمەوە!

پیرەژن کە هۆی گریانەکەی کیژێی بۆ دەرکەوت، کەوتە دڵدانەوەی و گوتی:

– ڕاست دەکەی، کارێکی زۆر زۆرو قورسە، بەڵام پێویست ناکا بگریت، ئەگەر بە دوای مندا بێی، فێرت دەکەم کە چۆن ئەم کارە بکەی:

ئەوجا پیرەژن، بلووری لەگەڵ خۆیدا بۆ کوختەکەی خۆی برد و پێیگوت:

– زۆر چاکە، ئەوەی تۆ لەسەرتە ئەوەیە کە تۆ قژی من شانە بکەی و من ئەم دەزووانە دەدەم بەو مانگایەی کە لە حەوشەدایە، تا تۆ قژی من شانە دەکەی، مانگاکە هەر هەموویت بە ددان بۆ دەڕێسیێ!

بەمجۆرە کیژێ بە قسەی پیرەژن کەوتە شانەکردنی قژی.

پیرەژنیش لەبری ئەمە دەزووەکانی دا بە چێڵەکە و پیرە چێڵ کەوتە ڕستنی دەزووەکان، کە کیژێ لە شانەکردنی قژی پیرەژن بووەوە، پیرەژن کە ئەم کیژە میهرەبانو گوێڕایەڵەی زۆر چوو بووە دڵەوە پێی گوت:

– کچەکەم، کەمێك لە سەرووی ئێرەوە، ڕووبارێك هەیە کە ئاوەکەی سپییە و دەبێ بچی بۆ ئەوێندەرو دەموچاوت لەو ئاوە بشۆی، تۆزێك لە سەروتری ئەوێوە تووشی روبارێکی دیکە دەبی کە ئاوەکەی ڕەشەو دەبێ لەو ئاوە تەنیا قژ و برۆ و

چاوەکانت بشۆی، ئەنجام دەگەیە روباری سێیەم کە ئاوەکەی سوورە و دەبێ تەنیا گۆنا و لێوت لەو ئاوە بشۆی!

بەمجۆرە بلوور لە ماڵەکەی پیرەژن وەدەرکەوت‌و هەر رۆیی‌و رۆیی تا گەیبە روبارێك کە ئاوەکەی سپی بوو. دانەوییەوە و دەموچاوی لە ئاوەکەدا شۆرد، لە پڕ دەموچاوی زۆر جوانتر سافتر بوو، دەموچاوی وەکو ئاوێنە کەوتە درەوشانەوە، بلوور دیسان کەوتەوە رێ و گەیبە روبارێك کە ئاوەکەی رەش بوو، لەم روبارەش قژ و برۆ و چاوی شتن و لە پڕ قژ و برۆ و چاوی بریقەیەکی وەهایان پەیدا کرد چاویان دەخستە رێشکەوپێشکە. ئەنجام وەختێ گەییە ئەو رووبارەی کە ئاوەکەی سوور بوو و لێو و گۆنای لەو ئاوە شۆرد، لێوەکانی وەکو خونچەو گۆناکانی وەکو گوڵ رەنگین‌و جوان بوون، بە هەر حاڵ بلوور وەختێ هەموو ئەو کارانەی تەواو کرد کە پیرەژن پێی گوتبوو، گەڕایەوە بۆ لای. پیرەژن پێی گوت:

– پەلە بکە کیژم، زۆر درەنگە، خێرا دەزووە رێسراوەکانت لە چێڵەکە وەربگرەوە و برۆرەوە بۆ ماڵی خۆتان! ئیدی بلوور، دەزووەکانی، کە زۆر بە جوانی و دیقەت رێسرابوو، هەڵگرت و بە پەلە بەرەو ماڵی خۆیان وەرێکەوت. کە گەیشتەوە بەر ماڵەوە، بینی زڕدایکەکەی کە زۆر تووڕە دیار بوو، لەبەر دەرگایە و چاوەنۆڕی ئەوە. لێ کاتێ بینی بلوور سەد هێندەی دی جوانتر بووە، هێندەی تر تووڕە بوو و ئەوجا پرسی:

– کارەکەت تەواو کردووە؟

بلوور وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ دایە گیان، ئەمە هەموویەتی.

وەختێ باوە ژنەکەی بە تورەیی دەزووەکانی لێ وەرگرت‌و بینی زۆر بە جوانی رێسراوە و بچووکترین عەیبی نییە، بە بۆڵە بۆڵ بلووری بردە ژوورەوە، بلوور، بەوە خۆشحاڵ بوو کە باوە ژنەکەی لێی نەدا، بۆیە دەستی بە گێڕانەوەی ئەو واریقاتە کرد کە بەسەری هاتبوو.

رۆژی دواتر، ژنە کە زۆر بەغیلی بە بلوور دەبردو خەریك بوو لە داخا شەق بەرێ، کیژەکەی خۆی گاز کرد و دوای ئەوەی تۆزێ دەزووی دایێ، پێیگوت:

– وەرە کیژە ئازیزەکەم، ئەم دەزووانە لەگەڵ خۆتدا بۆ شار ببە و هەر کە گەییشتییە ئەوێندەر دەست بە رستنیان بکە، لێ لە بیرت نەچێ کە شەوێ گەڕایتەوە بۆ ماڵ دەبێ وەکو بلوور جوان بووبی!

بەم جۆرە کیژێ کە زۆر کچۆڵەیەکی تەمەڵ‌و روو گرژیش بوو، دەزووەکانی هەڵگرت و بەرەو شار کەوتە رێ و بەدەم رێگاوە دەگریا و بەخۆی دەگوت:

– ئاخ، ئاخر دایکم بیر ناکاتەوە کە من چۆن چۆنی ئەم هەموو دەزووە تا شەوێ برێسم!

لەم دەمەدا تووشی هەمان پیرەژن بوو و کە بینی کیژێ دەگری، پرسی:

– کچەکەم بۆچی دەگریت؟

کیژێ تۆزە دەزووەکەی نیشانی پیرەژندا و گوتی:

– ئاخر دایە گیان چۆن نەگریم! دایکم ئەم هەموو دەزووەی داوەتێ بیرێسم‌و تا شەوێ کارەکەم تەواو بکەم!

پیرەژن بەسەرسامی پرسی:

- ئێ، دایکت تەنیا ئەم کارەی لێت ویستووە؟

کیژێ وەڵامی دایەوە:

– نەو داوای لێکردووم کە شەو بۆ ماڵ گەڕامەوە دەبێ وەکو بلووری زڕ خوشکم جوان و نەشمیل بووبم!

پیرەژنەکە، بە میهرەبانییەوە گوتی:

– زۆر چاکە، ئەمە گریانی ناوێ، بە دوای مندا وەرە تا پێت بڵێم چ بکەی!

ئەمجارەش کیژێی بۆ ماڵەکەی خۆی برد و لەوێ دەزووەکانی لە کیژێ وەرگرت‌و دایە مانگاکەی تا بۆی برێسێ. لێ ئەمجارە چێڵی پیرەژن هیچ گوێی بەکیژێ نەدا و دەزووەکەی زۆر بە خراپی بۆ رست، لەم دەمەدا پیرەژن بە کیژێی گوت:

— وەرە کیژم، وەرە قژی من شانە بکە.

لێ کیژێ، بە پێچەوانەی بلوورەوە، کیژێکی زۆر تەمەڵ بوو، و بە بێتاقەتیو نابەدڵی کەوتە شانەکردنی قژی پیرەژن. وەختێ پیرەژن ئەم بێ سفەتییەی ئەم کیژە بێ ئەدەبەی بینی، هیچ نەچووە دڵییەوە و زۆر تورە بوو و بە کیژێی گوت:

— کچەکە گیان، تۆزێ لەسەرووی ئێرەوە روبارێك هەیە کە ئاوەکەی سپییە و دەبێ قژو برۆکانت لەو ئاوە بشۆی. ئەوجا تۆزێ لەسەرووتری ئەم رووبارەوە دەگەیتە رووبارێك کە ئاوەکەی رەشە و دەبێ لەو ئاوە دەموچاوەت بشۆی. ئەوجا کەمێ لە سەرووتر دەگەیتە روبارێکی دیکە کە ئاوەکەی سوورە و دەبێ کەپوو و گوێیەکانت لەم ئاوەدا بشۆیت!!.

کیژێ کە گوێی لەم قسەیە بوو بە خۆشحاڵییەوە بەرەو ئەو رووبارە رۆیی کە پیرەژن پێی گوتبوو، لە ئاوی روباری یەکەمدا کە سپی بوو، قژو برۆی شت و ئەوجا تۆزێ لەسەرووتر گەییە روباری ئاوە رەشو دەموچاوی لێ شۆرد، ئەنجام گەییە روباری ئاوە سوورو بە گوێرەی قسەکەی پیرەژن کەپوو و گوێچکەکانی لەو ئاوە شۆرد، پاش ئەم کارە، کیژێ کە زۆر ناشیرین بوو بوو، بۆ ماڵی پیرەژن گەڕایەوە، پاش ئەوەی دەزووەکانی، کە مانگاکە بۆی رستبوو، لە پیرەژن وەرگرت، بەرەو ماڵی خۆیان کەوتە رێ، لێ کاتێ گەییشتەوە ئەوێندەر، دایکی کە لەبەر دەرگای ماڵەوە چاوەڕوانی دەکردو لە دڵی خۆیدا وایدەزانی کە ئێستا ئەویش وەکو بلوور جوان بووە، کاتێ چاوی بە سیمای پێکەنیناویو ناشیرینی کیژەکەی کەوت و سەیری کرد دەزووەکانی زۆر خراپ رستووە، ئەوەندە پەست بوو لە داخی دڵی خۆی دارکارییەکی باشی کرد.

بەمجۆرە رۆژ بە رۆژ باوە ژنەکەی بلوور پتر رقی لە بلوور هەڵدەگرتو بەغیلی پێدەهاتو هەمیشە لە دڵی خۆیدا بیری لەوە دەکردەوە کە چۆن چۆنی پتر ئەزیەتی بدات، ئەوە بوو رۆژێك بیرێکی بەمێشکدا هاتو بڕیاریدا ئەو گوێرەکە بچووکەی کە بلوور زۆری خۆشدەویستو لە دایکییەوە بۆی مابووەوە بکوژێتەوەو بەمجۆرە تۆڵە لە

بلوور بکاتەوە. پاش ئەم بڕیارە بلووری بانگ کرد و گۆزەیەکی گەورەی نیشان داو گوتی:

— دەبێ سبەینێ هەموو کەل و پەلەکان بشۆی، کەواتە ئەم گۆزەیە بەرە لە سەرچاوەکە پڕی بکەو بۆ ماڵی بێنەوە.

لێ کاتێ بلوور کە کچۆڵەیەکی زۆر لەڕو لاواز بوو، ئەو گۆزە قورسەی بردە سەر کانیو تەژی ئاوی کرد، هەرچی کرد و کۆشا نەیتوانی لە عاردی بەرزی بکاتەوە. لێ لە ترسی باوەژنەکەی، نەیدەوێرا بەبێ گۆزە ئاو بۆ ماڵ بگەڕێتەوە.

بۆیە هەر لەسەر کانییەکە دەستی بە گریان کرد. لێ پاش چەند دەمێك وەختێ بلوور سەری هەڵبڕی، هەمان پیرەژنی بینی کە لە بەردەمیدا وەستا بوو. پیرەژن پرسی:

— کچەکەم دیسان چیت لێقەوماوە وا لێرە دانیشتوویت و دەگریت؟

بلوور بە دەنگێکی خەمین بەرسڤی دایەوە:

— باوەژنم، منی بەم گۆزە قورسەوە بۆ ئێرە ناردووە کە ئاوی بۆ ببەم، بەڵام من دەزانمو دڵم خەبەری داوە کە ئەو دەیەوێ لە غیابی مندا گوێرەکە چکۆڵەکەم، کە تاقە یادگاری دایکمە، بکوژێتەوە.

پیرەژن کە گوێی لەم قسەیە بوو، دەستی بە قژی کچۆڵەکەدا هێناو گوتی:

- زاتت هەبێ کیژم، ئەمە شتێکی گرنگ نییە و بە خۆڕایی خەفەت مەخۆ، تۆ باش گوێ لە من بگرە... کاتێ باوەژنت گوێرەکەکەی کوشتەوە، ئاگاداربە دەم لە گۆشتەکەی نەدەی، هەر بەو دەقەوە بیبە و لە شوێنێکدا بیکە ژێر خاکەوە. ئەوجا هەموو شتێك دووبارە وەکو خۆی لێدێتەوە...!

لەولاشەوە، باوەژنە نارەسەنەکەی بلوور، کە بلووری بە بیانووی ئاوەوە لە ماڵ وەدەرنا، خێرا چووە سۆراخی گوێرەکەکەی بلوورو کوشتییەوە. کاتێ بلوور بۆ ماڵ گەڕایەوەو زانی کە گوێرەکەکەی کوشتووەتەوە، وێڕای ئامۆژگارییەکانی پیرەژن، لە داخ و حەژمەتان دەستی بە گریان کرد، لێ لەم کاتەدا ئامۆژگارییەکانی پیرەژنی

وەبیر هاتەوە و کەلاکی گوێرەکەکەی هەڵگرت و لە ماڵ بردییە دەرەوە و لەو نزیکانە و لە جێیەکدا بە خاکی سپارد.

چەند مانگێك بووری، تا ڕۆژێك جارچییانی پاشا کەوتنە ناو جادە و شەقامان و جارِیاندا کە ئەی خەڵکینە سبەینێ ئاهەنگی زەماوەندی کوڕە تاقانەکەی پاشایە، کە شازادەیەکی زۆر قۆزو لاو بوو. بۆ سبەینێ باوەژنەکەی بلوور، کە دەیویست لەگەڵ کیژەکەی خۆیدا بۆ شاییەکەی شازادە بڕوات، سینییەکی گەورەی دایە بلوور کە پەك دنیا برنج و خۆڵەمێشی بەسەرەوە بوو، و دەستووریدا بە بلوور کە دەبێ ئەو ڕۆژە لە ماڵ دانیشێ‌و تا ئێوارێ ئەم برنجانە لە خۆڵەمێشەکە جیا بکاتەوە. ئەوجا دەستی کیژەکەی خۆی گرت و چوون بۆ ئاهەنگی زەماوەندی شازادە.. ئیدی کچۆڵەی نەگبەت چاوێکی بە سینییەکدا گێڕاو لە دڵی خۆیدا گوتی: ئاخر من چۆن دەتوانم ئەم برنجە لەم خۆڵەمێشە جیا بکەمەوە.

لێ کاتێ کە بلوور بە خەمینی لە سووچێکدا دانیشتبوو و خۆی دەدواند، دەرکەی ماڵەکەیان ڤەبوو و هەمان پیرەژنی جاران وەژوور کەوت‌و گوتی:

— دیسان چی بووە کیژە ئازیزەکەم، بۆ خەمباری ئەدی تۆ بۆ زەماوەندی شازادە نەچوویت؟

بلوور بە دەنگێکی خەمگین وەڵامی دایەوە:

— دایکە گیان، بە خۆت دەبینی کە ئەم باوەژنە دڵڕەقەی من ئەم هەموو برنجەی تێکەڵ بەم خۆڵەمێشە کردووە و داوای لێکردووم کە تا خۆرئاوا جیای بکەمەوە! ئاخر من چۆن دەتوانم ئەم کارە بکەم؟

پیرەژن گوتی:

- خەمت نەبێ کیژم، من تەگبیرت بۆ دەکەم.

ئەوجا لە ماڵەکە وەدەرکەوت، دوای کەمێك بە مریشکێکەوە گەڕایەوە. ئەوجا مریشکەکەی دانایە عاردی، مریشکی تاین کەوتە چینە کردن‌و ئەجام هەموو

برنجەکەی خوارد، ئەوجا پیرەژن هات مریشکەکەی کوشتەوەو هەموو برنجەکەی لەسکی هێنایە دەرێ و ڕوویکردە بلوور و گوتی:

— ئێ ئەم کارە تەواو. ئێستا کیژەکەم، بچۆ بۆ ئەو شوێنەی کە گوێرەکەکەت لێ ناشت، چونکە شتێکی زۆر چاك لەوێندەر چاوەڕوانت دەکات... پاشان دەبێ گیرفانێکت پڕ لە خۆڵەمێش و گیرفانەکەی ترت پڕ لە زێڕ بکەی و بچی بۆ کۆشکی پاشاو ئاهەنگی زەماوەندی شازادە! وەختێ گەییشتییە ئەوێندەر، خۆڵەکەوەکە بەسەر باوەژنەکەت‌و خوشکەکەت هەڵبدەو زێڕەکانیش بەسەر میوانەکانی دیکەدا هەڵبدە، لێ لە بیرت نەچێ کە نابێ زۆر لەوێندەر بمێنیتەوەو دەبێ بەر لە نیوەشەو بۆ ماڵ بگەڕێیتەوە!

هەر کە پیرەژن لە قسەکانی بووەوە، بلوور بەرەو گۆڕی گوێرەکەکە ڕۆیی، لێ کە گەییە ئەوێندەر واقی وڕما، سەیری کرد دەستێ جلکی یەجگار جوان‌و گرانبەهاو جووتێ پێڵاوی ئەڵماس نیشان و ئەسپێکی سپی زین زێڕ لەوێندەر ئامادەیە کە ئەو سواری بێ، ئیدی بلوور بە خۆشحاڵییەوە خێرا جلە جوانەکانی لەبەر کرد و پاشان پێڵاوە ئەڵماس نیشانەکانی لە پێ کرد و سواری ئەسپەکە بوو و بەرەو کۆشکی پاشا وەڕێکەوت.

بلوور، کە بەم جلانەوە هەزار ئەوەندەی جاران جوانتر بوو بوو، کە گەییە ناو کۆڕی زەماوەندەکەی شازادە، هەموو میوانەکان کە وایاندەزانی شازادەخانمێکە، کڕنۆشیان بۆ بردو هەموو سەرسام و حەیران کەوتنە چپەچپ و باسی جوانی ئەو. کە شەو درەنگ بوو و بلوور ویستی بڕوات هەموو میوانەکان کە وەکو پەپوولە لە دەوری ئەو خڕ بوو بوونەوە، گوتیان.

— شازادەخانم-ی زیبا تکا دەکەین کەمێکی تریش لێرە بمێنەوە!

لێ بلوور بە نیگەرانی وەڵامی دایەوە:

— ئاخر خەریکە دەبێ بە نیوە شەو و دەبێ پەلە بکەم!

لەم کاتەدا، وەکو چۆن پیرەژنەکە ئامۆژگاری کردبوو، پاش ئەوەی چنگێ خۆڵەمێشی بەسەر باوەژنەکەی‌و خۆشکەکەیدا هەڵدا، زێڕەکانی بەسەر میوانەکانی

تردا پەخش کرد، ئەوجا بەپەلە سواری ئەسپەکەی بوو و بەرەو ماڵ وەڕێکەوت. لێ بلوور کە زۆر پەلەی بوو، لە پەلە پەلیدا، لە ڕێگە وەختێ بە دۆڵێکدا ڕەتدەبێ، تاکێ لە پێڵاوە ئەڵماس نیشانەکانی لە دەوەنێك گیر دەبێو بە تاکێ پێڵاوەوە دەگاتەوە ماڵێ. یەکسەر ئەسپەکەی لە سوچێکی دوور لە ماڵ شاردەوە و جلەکانی داکەند و هەمان جلە کۆن و دڕاوەکانی خۆی لەبەر کرد...

لەولاشەوە، هەر ئەو شەوە کاتێ باوەژنەکەی و خوشکەکەی لە شایی دەگەڕانەوە، بە یەکتریان دەگوت:

— کە زەماوەندێکی خۆش بوو و چەند شتی جوانمان بینی... ئەو شازادە خانمەت بینی کە زێڕی بەسەر میوانەکاندا هەڵدەدا، کە جوان بوو؟!

جا با بێینە لای شازادە، بە ڕێکەوت سبەینێی ئەو ڕۆژە وەختێ شازادەی لاو دەچێ بۆ ڕاو، بە سواری ئەسپەکەی بە دۆڵێکدا ڕەت دەبێ، لە پڕ ئەسپەکەی لە جێی خۆی دەوەستێو دەحیلێنێ. شازادە کە سەری لەمە سوڕ دەمێنێ و نازانێ ئەسپەکەی بۆچی وەستا، دەڕوانێتە دەوروبەری خۆی. لەپڕ چاوی بە تاکە پێڵاوێکی ئەڵماس نیشان دەکەوێ کە بە دەوەنێکەوە هەڵواسراوە. ئیدی دەستوور بە خولامەکەی دەدات کە ئەو تاکە پێڵاوە هەڵبگرێو بۆی بێنێ. کاتێ شازادە ئەم تاکە پێڵاوە ئەڵماس نیشانەی، کە زۆر جوان بوو، بە دەستەوە گرت، بەسەرسامی بە خۆی گوت: بێگومان دەبێ خاوەنی ئەم پێڵاوە کیژێکی یەجگار جوان و نەشمیل بێ، من جگە لە خاوەنی ئەم تاکە پێڵاوە چ کەسێکی تر ناهێنم!

پاش ئەوە، بە دەستووری شازادە، کە لە نەدیتە و بە سەد دڵ ئاشقی خاوەنی ئەم تاکە کەوشە بوو بوو، لە هەموو شاردا جاڕدرا کە شازادە دەیەوێ زەماوەند لەگەڵ کیژێکدا بکات کە ئەم تاکە پێڵاوە بە پێی بکات. لێ خولامانی شازادە هەر چەند گەڕان و ئەم ماڵ و ئەو ماڵیان کرد، ئەم تاکە پێڵاوەیان لەپێی کیژانی شار کرد، خاوەن ئەم پێڵاوە جوانەیان نەدۆزییەوە و بە ئەندازەی پێی هیچ کیژێك نەبوو. ئەنجام وەختێ سەربازانی شا گەیینە ماڵی باوەژنەکەی بلوور، ویستیان پێڵاوەکە بە پێی

زڕخوشکە ناشیرینەکەی بلووریش بگرن. دیارە پێڵاوەکە بە پێی ئەویشی نەکرد و بچووك بوو. بۆیە دایکی بە دزییەوە پەنجەکانی پێی کیژەکەی بڕی و بەزۆر پێڵاوەکەی لە پێی کیژەکەی کرد و بە سەربازەکانی شای نیشاندا کە پێڵاوەکە بە ئەندازەی پێی کیژەکەیەتی لەم لاشەوە باوەژنی ناڕەسەن، بۆ ئەوەی سەربازانی شا بلوور نەبینن، بلووری لەناو تەنوری ئاشخانەکەدا شاردبووەوە، کە سەربازەکان ویستیان کیژێ بۆ کۆشکی شا بەرن، لەم کاتەداو لەپڕ کەڵەشێرەکەی بلوور، کە زۆری خۆشدەویست، بە دەنگی بەرز کەوتە خوێندن.

— قوقو، بلوور خانمی نەشمیل لە تەنورەکەدایە، قوقوو...

باوەژنەکەی بلوور، بە توڕەیی و خێرا چووە نێو حەوشە و کەڵەشێرەکەی گرت و لە سوچێکا حەپسی کرد، بە هەر حاڵ سەربازەکان کە دیتیان پێڵاوەکە بە ئەندازەی پێی کیژی ئەم ژنەیە، کیژێیان لەگەڵ خۆدا بۆ کۆشکی پاشا برد، تا ببێ بە هاوسەری شازادە!

بەڵام باوەژنی ناڕەسەن هێشتاش هەر لە بلوور دەترسا و بەردەوام لە دڵی خۆیدا دەیگوت: چۆن بتوانم خۆم لە شەڕی ئەم کیژە ڕزگار بکەم!

ئەنجام ڕۆژێ ژنێکی سیحرباز هاتە بەر ماڵی ئەوان. باوەژنەکەی بلوور سەبەتەیەك سێوی دایێو بلووری گازکرد و گوتی:

— ئەم سەبەتەیە هەڵگرە و بۆی بەرە بۆ ماڵەوە.

بلوور لەگەڵ ژنەدا بەڕێکەت. بەڵام پاش ماوەیەك ڕێکردن، کە دنیا بەرەو تاریکی دەچوو، بلوور بە ناڕەحەتی بە ژنەی سیحربازی گوت:

— ڕێگەم دەدەی کە من بۆ ماڵ بگەڕێمەوە، چونکە دنیا تاریك بووە، دوایی من ڕێگە گوم دەکەم.

لێ لەم کاتەدا ژنەی سیحرباز کە ویستی سەبەتە سێوەکە لە بلوور وەربگرێ، بە ئانقەست سەبەتەکەی بە عاردیدا داو هەموو سێوەکە ڕژایە سەر عاردی و ئەوجا گوتی:

— ئۆی، ئەوە چیت کرد کیژی باش؟ خێراکە کۆیان بکەوە و بیانکەوە ناو سەبەتەکە! بەڵام کاتێ بلوور خەریکی کۆکردنەوەی سێوەکان بوو، لە پڕ ژنەی

سیحرباز غەیب بوو و بلوور بە تەنیا و سەرگەردان لە وێندەر مایەوە. بە کورتی بلووری داماو کە زۆر ترسا بوو و نەیدەزانی لە چ ڕێیەکەوە بۆ ماڵی خۆیان بگەڕێتەوە، ناچار پەنای بردە ژێر درەختێکی ئەونزیکانە و شەو لەوێندەر خەوت. کە ڕۆژ بووەوە، بلوور لە خەو هەستا، وەختێ ڕوانییە دەوروبەری، لە دوورەوە چاوی بە دووکەڵێك کەوت کە لە دووکەڵکێشی ماڵێکەوە بەرز دەبووەوە. ئیدی بە خۆشحاڵییەوە بەو ئومێدەی کەماڵ و ئاوەدانییەك لەو ناوە بێ، بەرەو دووکەڵەکە بەڕێکەوت، وەختێ گەییە ئەوێندەر سەیریکرد لەبەردەم ماڵێکی گەورەدا وەستاوە. بە دوو دڵییەوە خۆی بە ماڵەکەدا کرد، بەڵام ئەمە ماڵێکی زۆر سەیر بوو. حەوت دەست نوێن و حەوت دەست قاپ و حەوت دەست چەتاڵ، حەوت دەست مراك... و بەکورتی لە هەر شتێك حەوت دەست لە ماڵەکەدا بوو. بەڵام چەندی گەڕا هیچ زیندەوەر و ئادەمیزادێکی لەو ماڵەدا نەبینی. ئیدی زانی کە ئەم ماڵە هی دێوانە.. بۆیە بڕیاری دا تا دێوەکان لە ماڵەوە نین، ماڵەکە گسك بداتو پاك و خاوێنی بکاتەوە و خواردنێکی باشیان بۆ لێ بنێ. کاتێ هەموو ئەم کارانەی کرد، چووە سووچێکەوە و خۆی شاردەوە. کە شەو داهات و دێوەکان بۆ ماڵ گەڕانەوە، زۆریان پێ سەیر بوو کە هەموو ماڵەکە گسك دراوەو خاوێن کراوەتەوە و خواردنیش لەسەر ئاگرەو قوڵە قوڵ دەکوڵێ!، دێوەکان بە سەرسامییەوە بە یەکتریان گوت: کێ هاتۆتە ئێرەو ئەم کارانەی کردووە؟

لێ هەر چەند گەڕان چ کەسێکیان نەدۆزییەوە و پتر سەرسام بوون.. بەمجۆرە کە دێوەکان بە ڕۆژەوە لە ماڵ دەچوونە دەرێ، بلوور لە پەناگاکەی خۆی وەدەردەکەوت و پاش ئەوەی ماڵەکەی خاوێن دەکردەوە و خواردنێکی بەلەزەتی بۆ ئەوان لێدەنا، ئەوجا بەر لە هاتنەوەی دێوەکان خۆی لە پەناگاکەیدا دەشاردەوە. دێوەکان کە ڕۆژ بە ڕۆژ پتر سەریان سوڕدەما، هەر چەند بیریان دەکردەوە، ئەقڵیان بە هیچ کوێ ڕا نەدەگەییو ئەنجام هەرە بچووکەکەیان گوتی:

– من بڕیارم داوە و دەبێ بزانم کێ ئەم کارانە بۆ ئێمە دەکات.بەمجۆرە بۆ سبەینێ وەختێ دێوەکان لە ماڵ وەدەرکەوتن ئەو خۆی لە سوچێکا حەشارداو چاوەنۆڕ

بوو. وەختێ کچۆڵەکە لە پەناگاکەی وەدەرکەوت و دەستی بە گسکدانی ماڵەکە کرد، لە پڕ دێوە لاوەکە ڕاپەڕی و گرتی. بلوور کە زۆر ترسابوو، بە ناچاری سەرگوروشتەی خۆی بۆ گێڕایەوە پێی گوت کە چۆن گەییوەتە ئێرە.

دێوەکە کە دڵی بە حاڵی بلوور سوتا بوو گوتی:

– من بچووکترین دێوی ئەم ماڵەم، ئێمە حەوت براین و ئەمشەو کە هاتنەوە داوایان لێدەکەم کە ئازارت نەدەن. بەڵام کاری ئاقڵانە ئەمەیە کە بەر لەوەی چاویان بە تۆ بکەوێ من نانیان بدەمێ تا بیخۆن و تێر بن، ئیدی هەقیان بەسەرتەوە نەبێ!

بە هەر حاڵ کە شەو داهات، شەش دێو بۆ ماڵ گەڕانەوە، دێوە بچووکەکە نانی دانێ، پاش ئەوەی نانیان خوارد، کچۆڵەکەی لە پەناگاکە هێنایە دەرێ، ئیدی دێوەکان کە زۆریان کەیف بەم حاڵە هاتبوو، سوپاسی کیژێیان کرد و پێیان گوت: ئەگەر حەزی لێ بێ دەتوانێ لەو ماڵەدا لەگەڵ ئەواندا بژێ، بۆ سبەینێ وەختێ دێوەکان دەیانویست بچنە دەرێ، کیژێیان گازکرد و ئامۆژگارییان کرد:

– تۆ نابێ هەرگیز دەرگا لە هیچ کەسێك بکەیتەوە.

بەمجۆرە بلوور لە ماڵی ئەم حەوت دێوەدا مایەوە و ڕۆژی دەگوزەراند. بەڵام ڕۆژێك کە ئەم هەواڵە بە ژنەی سیحرباز گەیی بوو، هاتە بەر دەرگای ماڵی دێوەکان و گوتی:

– بلوور، بلوور، بەرخۆلەکەم دەرگا بکەوە!

بلوور لەو دیو دەرگاکەوە وەڵامی دایەوە:

– بەڵام ئەم دەرگایە قفڵە و من ناتوانم دەرگا لە کەس بکەمەوە!

کە ژنەی سیحرباز گوێی لەم قسەیە بوو گوتی:

– بەڵام تۆ دەتوانی تەنیا قامکتم لە کونی دەرگاکەوە پێ نیشانبدەی!

لێ وەختێ بلوور قامکی لە کونی دەرگاکەوە بردە دەرێ، ژنەی سیحرباز بە پەلە ئەڵقەیەکی جادویی لە قامکی کرد و کیژێ بورایەوە و کەوتە سەر زەوی.

کاتێ شەو داهاتو دێوەکان بۆ ماڵ گەڕانەوە، چەندیان لە دەرگادا، چ کەسێك دەرگای لێنەکردنەوە. بۆیە دەرگاکەیان شکاند و وەژوورکەوتن. کە دیتیان بلووری

داماو لە ئەرزەکەدا کەوتووە، وایانزانی مردووە. بۆیە حەوت دێوە میهرەبانەکە بەوپەڕی خەم و پەژارەوە، بلووریان لە سەندوقێکی زیوین ناو فڕێیان دایە روبارەوە. بەڕێکەوت ئەم روبارە بەناو باخێکدا رەت دەبوو کە هی شازادەیەکی لاو بوو. رۆژێك شازادە لەناو باخەکەی و لە قەراخ رووبارەکە دانیشتبوو، لە پڕ بینی کە سەندوقێکی زیوین بەسەر ئاوەکەوەیە، خێرا دەستووری بە دەستو پێوەندان دا کە خێرا ئەو سەندووقەی سەر ئاوەکە بگرنەوە و بۆی بێنن.

وەختێ سەندووقەکەیان بۆ شازادە هێنا و سەرەکەیان کردەوە... شازادە تەمەشای کرد کچێکی یەجگار جوانو نەشمیل لە ناویدا نووستووە. ئەمە جوانترین زیندەوەر بوو کە تا ئێستا دیتبووی. ئیدی شازادە کە تەواو ئاشقی بلوور بوو بوو، یەکسەر دەستووری دا کە لە سەندووقەکە دەری بێنن و لەسەر تەختێك دای بنێن. کە چووە دیار کیژێ چاوی بە ئەلڤەیەکی سەیر کەوت کە لە قامکی بلووردا بوو، دەستی برد و ئەلڤەکەی لە قامکی بلوور دەرهێنا، لە پڕ بلوور بە هۆش هاتەوەو دانیشت. پاش ئەمە حاڵو حیکایەتی خۆی بۆ شازادە گێڕایەوە و وەختێ شازادە بە حیکایەتەکەی زانی، دەستووریدا کە زڕخوشکە ناشیرینەکەی بلوور، کە بە فێڵ و تەڵەکەبازی بوو بوو بە هاوسەری، بێننو پێی گوت:

– حەز دەکەی چل دانە خەنجەرت بدەنێ یا چل قاتر!

کیژێ وەڵامی دایەوە:

– چل قاتر.

شازادە یەکسەر دەستووریدا کە بە کلکی ئەو چل قاترەوەی ببەستنو لەو کێوانە بەرەڵڵای بکەن، تا بە سزای کارەکەی خۆی بگات. ئەوجا شازادە دەستووریدا کە ئاهەنگێکی بەشکۆ بۆ ماوەی چل شەو و چل رۆژ بگێڕن و پاشان لەگەڵ بلووردا زەماوەندی کرد.

حیکایەتەکەمان لێرەدا تەواو بوو، حیکایەتێکی خۆش بۆ ئەوان و سەلامەتی بۆ ئێمە هەمووومان.

ڕێوی و گۆزە

هەبوو نەبوو، لە زەمانی کۆندا ڕێوییەکی حیلەباز هەبوو. ڕۆژێ ئەم ڕێوییە چووە سەر جادەیەك و كەوتە هەڵبەزو دابەزو خۆ خلکردنەوە. لەو کاتانەدا کاروانێك دەرکەوت، کاروانچییەکان ماندوو و شەکەت و تینوو بوون. بیرێکی قووڵی پڕ ئاو لەو ناوە بوو. کاروانچییەکان لێبڕان بۆ سێ ڕۆژان لەوێندەر لابدەن و پشوویەك بدەن‌و ئیسراحەت بکەن. ڕێویەکە ماوەیەك لە کونەکەی خۆیدا مایەوە. پاشان بەو خەیاڵەی کە کاروانچییەکان ڕۆییشتوون، سەری لە کونەکەی هێنایە دەرێ. لەم کاتەدا گوێی لە دەنگی بنیادەمان بوو، خێرا خۆی وە کونەکەیدا کردەوە. ڕێویەکە هەستیکرد کە ئەم کاروانچیانە نیازیان نییە بەم زووانە بڕۆن. بۆیە ناچار بوو تینوو برسی لە وێندەر بمێنێتەوە.

لە چوارەم ڕۆژدا کە ڕێبوارەکان دەیانویست بڕۆن، سەری گۆزەیەکیان شکا، گۆزەکەیان توڕدا، گۆزە خل بووەوەو گەییە بەر کونی ڕێوییەکە. شنەبا دەهات‌و خۆی بە ناو گۆزەکەدا دەکرد و دەنگی دەدایەوە. دەنگێك هەر لە دەنگی ئاخاوتنی بنیادەمان دەچوو. ڕێویەکە هەمدیس ویستی لە کونەکەی وەدەربکەوێ، بەڵام دیسان هەمان دەنگی ژنەوت‌و لەبەر خۆیەوە گوتی: "وای ئەمڕۆ چوارەمین ڕۆژە. باشە ئەمانە بەنیازن کەنگێ بڕۆن؟"

لە هەمان شوێندا مایەوە و چاوەڕوانی کرد، لێ دەنگی گۆزەکە هەر نەبڕا. ڕێویەکە دیسان بەو خەیاڵەوە کە کاروانچییەکان هێشتا هەر سەرگەرمی قسە و باسی

خۆیانن، لە کون نەهاتە دەرێ و نەهات، لێ ئاخیری تاقەتی چوو و لەبەر خۆوە گوتی: "چی دەبێ با ببێ، پێویستە لێرە وەدەربکەوم، چی دەقەومێ با بقەومێ، لەوە باشترە لێرە یا بگەنێم و بمرم".

ڕێویەکە لە کونەکەی دەرفرتاو پێی وەغارێوەنا، ئاوڕێکی ئەم لاو ئەولای دایەوە کەس لەوێندەر نەبوو. ئاوڕێکی پاشی دایەوە و گۆزەیەکی شکاوی بینی‌و پەی بە مەسەلەکە برد و هاتە دیار گۆزەکە و گوتی: "هەی ناڕەسەن! بۆ بوویتە بایسی ئەوەی کە چوار ڕۆژان بە برسێتی وەمێنم، ڕاوەستە با سکێ تێر بکەم و بگەڕێمەوە، ئەوسا خۆم دەزانم چ بەڵایەکت بەسەر دێنم!"

ڕێویەکە ملی ڕێی گرت و پاش ماوەیەك پارچە گۆشتێکی لە عاردیدا بینی، ویستی بیخوات کە گورگێك لە ڕێگەوە هات بەسەرداو گوتی: "ئەهای ڕێوی! بۆچی لێرە وەستاوی؟ زۆر سەرگەردان‌و پەشۆکاو دیاری".

ڕێویەکە تەماشایەکی گورگەکەی کرد و بە پەلە سەلامی کرد. گورگەکە گوتی: "بەخت فریات کەوت، ئەگەر سەلامت نەکردبایە، پارچە پارچەم دەکردیت!".

ڕێویەکە کە زۆر ترسا بوو، لەرزی و گوتی: "سەروەری جەنابی گورگ، لێ لە بری من پارچە پارچە بکەی و بمخۆی، باشتر وایە ئەم پارچە گۆشتە بخۆی" و پارچە گۆشتەکەی بە گورگەکە نیشاندا. گورگەکە بەسەرسامی گوتی: "چ عەجەب کەتۆ ئەم گۆشتە ئامادەیەت نەخوارد؟"

ڕێویەکە گوتی: "ئاخر دەمزانی درەنگ یان زوو پەیدا دەبیت، بۆیە بۆ تۆم دانا بوو"

گورگەکە پرسی: "ئاخۆ ئەم گۆشتە شیرینە؟"

ڕێویەکە گوتی: "هەڵبەتە شیرینە! چما گۆشتی تاڵیش هەیە؟ ئەگەر ئەم گۆشتە بە نسیبی من بوو بووایە دەمکرد بە یەك پاروو"

- ئاوها! جا مادامێکی ئەم گۆشتەت بۆ من داناوە، منیش تۆ بێ بەش ناکەم و بەشی خۆتت دەدەمێ".

و بەرەو لای گۆشتەکە چوو، ویستی گۆشتەکە هەڵگرێ کە پێی بوو بە تەڵەوە و ئازارێکی وەهای پێ گەیی خۆی پێ نەگیراو پڕ بەزار هاواری کرد و خۆی بەم لاو بەولادا کوتاو تەپو تۆزی هەستاند.

ڕێوییەکە گوتی: "ئەی گورگی چاوچنۆك! گومانم لە هێز و توانات نییە، بەڵام دەربارەی چاوەکانت چ بڵێم؟ لەگەڵ چاوی کوێردا فەرقیان نییە".

و بەخۆی گۆشتەکەی هەڵگرت و خواردی. گورگە بەدەم پاڕانەوەوە گوتی: "ڕێوی گیان! من خەریکە دەمرم. وەرە ڕەحمێ بە حاڵی من بکە و نەجاتم بدە".

و پێی ڕاتەکاند. ڕێویەکە هاتە لای گورگەکەوە و گوتی: "بە خۆڕایی ئەزیەت مەکێشە. هەرگیز ناتوانی لە تەڵەکە ڕزگار ببی. چاوەکانت سوور سوور بوون، چاکتر وایە چاوەکانت بنوقێنیو بنووی!"

ڕێویەکە گەڕایەوە و هاتە لای گۆزەکە. لێبڕا گۆزەکە لە ئاودا غەرق بکاتو تۆڵەی خۆی بستێنێ. گۆلاوێکی نزیك لەو ناوە بوو. ڕێویەکە توند گۆزەکەی بە کلکی خۆیەوە بەستو بە دووی خۆیدا ڕایکێشاو خستییە ئاوەکەوە. ئاو چووە گۆزەکەوە. دەنگی ئاو بەرز بووەوە. ڕێویەکە گوتی: "بێدەنگ بە، بە مەرگی خۆت پێدەکەنی؟!".

بەڵام دەنگی ئاو و گۆزەکە کەم نەدەبوو. تا زیاتر ئاو دەچووە گۆزەکەوە، دەنگی بەرزتر دەبوو.

ڕێویەکە گوتی: "بێدەنگ بە! ئێستا کە گاڵتە دەکەی، بێگومان بە هەر نقومت دەکەم..."

گۆزەکە تا زیاتر دەچووە ناو ئاوەکە، زیاتر کلکی ڕێوییەکەی ڕادەکێشا و نزیك بوو ڕێوییەکەش لە ئاوەکەدا غەرق ببێ. گۆزەکە قورس و قورس تر دەبوو و ڕێوییەکەی توندتر ڕادەکێشا.

ڕێوییەکە لە پڕ بینی کە خەریکە خۆیشی غەرق دەبێ و هاواری کرد: "ئای، دۆستی ئازیز، کلکم بەر بدە. من هەڵەم کرد. تکا دەکەم بەرم بدە".

ڕێوییەکە چەندی دەپاڕایەوە و دەلالایەوە، فایدەی نەبوو. گۆزەکە پتر دەچووە خوارێ و ڕێوییەکەی لەگەڵ خۆیدا بکێش دەکرد، ڕێوییەکە هاواری کرد: "وای، خەریکە دەمرم"

و کەوتە لەقەفرتێ تا خۆی ڕزگار بکات. ڕێك لەو کاتەدا پێستی کلکی داماڵا و بە کلکی ڕووت و سوورەوە لە ئاوەکە دەرفرتایە دەرێ و پێی وەغارێوەنا. گورگەکە تازە لە تەڵە ڕزگار بوو بوو، بە دەم لەنگینەوە دەهات، هەر کە ڕێوییەکەی بینی، بەردەمی گرت و گوتی: "هەی ڕێوی ناڕەسەن! بەگیرم هێنای".

ڕێوییەکە بەترسەوە گوتی: "گورگی ئازیز! چی بووە؟ مەگەر خەتایەکم کردووە؟"

گورگە لە توڕەییدا خەریك بوو گڕ بگرێت.

— هەی ناڕەسەن! تۆ منت خستە تەڵەوە و لاقت بریندار کردم، دەبێ تۆڵەت لێ بکەمەوە.

ڕێوییەکە گوتی: "سەبرێ بکە، من نازانم مەسەلە چییە، تۆ باسی چی دەکەی؟ بێگومان لێت تێکچووە و من بە ڕێوییەکی دی دەزانی. جەنابی گورگ! ئەو ناڕەسەنەی کە ئەزیەتی داویت لە کام دەستە ڕێوییان بوو؟ لە تاقمی کلك سوری لاوازان بوو یان لە تاقمی کلك توکنەکان بوو؟ ئاخر ئێمەی ڕێوی دوو جۆرین"

گورگە گوتی: "وا بزانم کلکی توکن بوو"

ڕێوی گوتی: "کەواتە ئەو ڕێویەی تۆ لێی دەگەڕێی من نیم. من لە تاقمی کلك سوورەکانم، ئەگەر باوەڕ ناکەی، بێ سەیری کلکم بکە".

کلکە سوور و داماڵڕاوەکەی نیشانی گورگەکەدا و جارێکی دیکە گورگەی هەڵخەڵەتاند و ملی ڕێگەی گرت و ڕۆیی.

به خه‌یاڵی راو

هه‌بوو نه‌بوو، ڕێوییه‌ك هه‌بوو كه گه‌ییبووه ته‌مه‌نی پیری و ئیدی راوكردنی به‌لاوه زه‌حمه‌ت بوو. ئه‌م ڕێوییه ڕۆژێ له ڕۆژان تووشی شێرێك بوو. شێره‌كه پرسی: "ڕێوی گیان بۆ ئه‌وه‌نده لاواز بووی؟"

ڕێوی گوتی: "دۆستی ئازیز! چۆن لاواز نه‌بم؟ ده‌مه‌وێ گیانله‌به‌رانی گه‌وره راو بكه‌م، ده‌ره‌قه‌تی نایه‌م، گیانله‌به‌رانی بچووكیش زوو هه‌ڵدێن‌و له ده‌ستم ده‌رده‌چن، ته‌نیا مشكه كوێره‌م بۆ ده‌مێنێته‌وه. ئه‌ویش دڵم نایبات‌و پێم ناخورێت. كه له ناچاریشدا ده‌یخۆم دڵم تێك هه‌ڵدێت. نازانی ڕۆژگارم چه‌ند به ناڕه‌حه‌تی ده‌گوزه‌رێت.

شێره‌كه دڵی به حاڵی ڕێوییه‌كه سووتاو گوتی: "ئا، خه‌م مه‌خۆ، من گیانله‌به‌رێكی باشت بۆ راو ده‌كه‌م تا به ئاره‌زووی خۆت بیخۆی و قه‌ڵه‌و ببی".

شێر و ڕێوی كه‌وتنه ڕێ. دوای ماوه‌یه‌ك چاویان به چه‌ند بارگیرێك كه‌وت، به جووته خۆیان له بۆسه‌نا، بارگیره‌كان گه‌یینه نزیكییان. شێره‌كه به‌غرووره‌وه پرسی: "مووه‌كانی یاڵم ره‌ق بوون؟!"

ڕێوی گوتی: "به‌ڵێ، وه‌كو شیش راوه‌ستاون".

شێر پرسی: "چاوانم سوور سوور بوون؟"

ڕێوی وه‌ڵامی دایه‌وه: "به‌ڵێ سووری سوور بوون"

شێر پرسی: "قژم ره‌پ بووه؟"

– به‌ڵێ ره‌پ راوه‌ستاون.

– كه‌واته حه‌ساوی یه‌كێك له‌و بارگیرانه رۆیی.

له‌گه‌ڵ ئه‌م قسه‌یه‌دا شێره‌كه په‌لاماری بارگیره‌كانی داو یه‌كێكیانی گرت و كوشتی. هه‌وه‌ڵجار به‌خۆی تێری له گۆشتی بارگیره‌كه خوارد و هه‌ندێكیشی هه‌ڵگرت‌و ئه‌وی تری دا به ڕێوییه‌كه. گۆشتی بارگیره‌كه به‌شی یه‌ك مانگی ڕێوییه‌كه‌ی كرد. ڕێوی یه‌ك مانگی ته‌واو خواردی و خه‌وت و هێزی وه‌به‌ر هاته‌وه و قه‌ڵه‌و بوو.

ڕێوی ڕۆژێك دۆسته كۆنه‌كانی خۆی بینی، زۆریان پێ سه‌یر بوو كه وا بوژاوه‌ته‌وه و قه‌ڵه‌و بووه.

ڕێو گوتی: "من بووم به دۆستی شێر و له‌وه‌وه فێری راو بووم. ئه‌گه‌ر حه‌ز ده‌كه‌ن ئێوه‌ش فێره راو ده‌كه‌م!"

ڕێوییه‌كانی دی گوتیان: "به راستته؟ ئه‌گه‌ر فێرمان بكه‌ی زۆر خۆشحاڵ ده‌بین"

ڕێوی گوتی: "باشه، با برۆین"

خۆی پێش كه‌وت و ئه‌وانی دیش به دوویدا، پاش ماوه‌یه‌ك چاویان به بارگیرێك كه‌وت. ڕێوی داوای له دۆسته‌كانی كرد كه خۆ له بۆسه بنێن، هه‌موو خۆیان حه‌شاردا، بارگیره‌كه گه‌ییه نزیكیان.

ڕێوی هه‌مان ئه‌و پرسیارانه‌ی بیركه‌وتنه‌وه كه كاتی خۆی شێره‌كه كردبوونی‌و له هاوڕێكانی پرسی: "مووه‌كانی یاڵم ره‌ق بوون؟ چاوانم سوور سوور بوون؟ قژم ره‌پ بووه....؟"

له‌و كاته‌دا بارگیره‌كه گه‌یی بووه چه‌ند هه‌نگاوی ئه‌وان. ڕێوییه‌كه هێرشی بۆ برد، كه گه‌ییه دوای بارگیره‌كه، بارگیره‌كه له‌قه‌یه‌كی ئه‌وتۆی به ته‌ختی ته‌وێڵیدا كێشا كه له‌سه‌ر زه‌وی ته‌خت بوو و ئیدی هه‌ڵنه‌ستایه‌وه. ڕێوه‌بییه‌كان كه ئه‌م دیمه‌نه‌یان بینی، پێیان وه‌غارێوه ناو رۆییشتن.

سەری گورگ

هەبوو نەبوو، لە زەمانی کۆندا پیاوێك هەبوو بزنێك و مەڕێکی هەبوو. پیاوە پەتی ملیانی بە درەختێکەوە دەبەست و ئاگاداریانی دەکرد. ڕۆژێ بزنە ژنەوتی کە خاوەنەکەیان دەیەوێ بیکاتە قوربانی، بۆیە هاتە لای مەڕە و گوتی: "دۆستی ئازیز! بیستوومە کە خاوەنەکەمان دەیەوێ هەردووکمان بکاتە قوربانی. وەرە با رابکەین".

مەڕە گوتی: "ئاوها، کەواتە نابێ بۆ تاقە ساتێك لێرە بمێنین"

هەردووکیان هێزیان وەبەرخۆدا و هێندەیان پەتە راکێشا تا پچڕا. لە هەمان ساتدا شاخی بزنە چوو بەو تورەکەیەدا کە خاوەنەکەیان خواردنی بۆ تێدەکردن. بزنە بە تورەکەکەوە کەوتە ڕێ، مەڕەش دوای کەوت.

ماوەیەك بەدەشت و دەردا ڕێیان کرد تا چاویان بەسەری گورگێ کەوت کە لەو گۆڕە کەوتبوو. بزنەکە ترسابوو بە مەڕەی گوت: "مەڕە گیان ئەو سەرە دەبینی؟ سەری دژمنی تۆیە، دەزانم تۆ زۆر دلاوەر و ئازای، برۆ ئەو سەرە هەڵگرەو بیخە تورەکەکەوە، بێگومان وەختێ دەبێ بە کەڵکمان دێ!" و خۆی لە جێی خۆی وەستا و جووڵەی نەکرد.

مەڕە گوتی: "ئەی بزنی ئازیز! هەرچییەك بێ تۆ ریش سپیت. دەزانم کە لە من ئازاتری. چاکتر وایە خۆت برۆیت و بیخەیتە تورەکەوە. "

بزنە گوتی: "کەواتە وەرە با هەر یەکەمان سەرێکی تورکەکە بگرین و برۆین و پێکەوە سەری گورگەکە هەڵگرین و لە تورەکەکەی بنەین"

مەڕە قایبل بوو. بە دوو قۆڵی سەرە گورگەکەیان هەڵگرت و لە تورکەکەیان ناو کەوتنە رێ. دوای ماوەیەك گردێکیان هاتە پێش، سەرکەوتنە سەر گردەکە و تەمەشای دەوروبەریان کرد. لە شوێنێکی دوور ئاگرێکیان بەدی کرد کە دوکەڵی چوو بوو بە ئاسمانا. رووەو ئاگرەکە وەڕێ کەوتن، کە نزیکی ئاگرەکە بوونەوە، بینیان کە حەوت گورگ لە دەوری ئاگرەکەن و پلاو لێدەنێن. گورگەکان ئەو جووتەیان بینی. ئیدی کار لە کار ترازا بوو و مەڕە و بزنە ڕێگەی هەڵاتنیان نەما. بۆیە زۆر بە ساردی سلاویان لە گورگەکان کرد. گورگەکان گوتیان: "عەلیکە سەلام، باش بوو کە گۆشتیش بۆ پلاوەکەمان پەیدا بوو".

پێکەنینو شادمانو خۆشحاڵ هەستانە سەرپێ. بزنە روو لە گورگەکان کرد و گوتی: "دۆستان هیچ خەمتان نەبێ، تا حەز بکەن گۆشتمان هەیە! ئێوە ئەو زەحمەتە بکێشنو زووتر خواردنەکە بکوڵێنن."

گورگەکان پرسیان: "کوا" گۆشتەکەتان لە کوێیە؟"

بزنە رووی لە مەڕە کرد و گوتی: "مەڕە گیان! برۆ یەکێك لەو سەرە گورگانە لەناو تورکەکەمان دەربێنە، بیهێنە تا زووتر بیخەنە ناو پلاوەکەوە تا بکوڵێ".

مەڕە زوو رۆییو سەرە گورگەکەی هەڵگرت و هێنای. بزنە گوتی: "لە ناو نۆ سەرە گورگدا، ئەم وردەیەت هێنا؟ برۆ گەورەترینیان بێنە، ئەدی نابینی نۆ نەفەرین؟"

گورگەکان زۆر ترسانو کەوتنە چپەچپ: "وای! ئەمانە لە ئێمە خوێنخۆرترن! ئەگەر ماتەڵ بن، سەری ئێمەش هەڵدەکەنن."

لە پڕ هەستان و هەڵاتن. بزن و مەڕەش پلاوەکەیان خوارد و بە کەماڵی ئیسراحەت لێی راکشان.

نەدەکرد. ئاخر جەواهێر لە سکی مندا چ دەکات؟ تۆ ناتوانی هێلکەیەکی بچووك لە سکی مندا پەیدا بکەی چ جای جەواهێر.

چۆلەکەکە ئەو قسەیەی کرد و ئەوجا لە شەقەی باڵیدا و بەسەر چیاو دۆڵاندا ڕۆیی.

چۆلەکەی زانا

هەبوو نەبوو، چۆلەکەیەکی جوان هەبوو لە بیابانێکدا دەژیا. ڕۆژێ ئەم چۆلەکەیە کەوتە داوی کابرایەکی ڕاوچییەوە. چۆلەکە ڕووی کردە ڕاوچی‌و گوتی: - ئەی پیاوی ڕاوچی! من مەکوژە، لە جیاتی ئەوە سێ پەندی گرینگت فێر دەکەم، کە هەمیشە بە کەڵکت دێن.

ڕاوچی تۆزێ بیری کردەوە و پاشان گوتی: -باشە کەواتە جارێ سێ پەندەکەم پێ بڵێ تا منیش ئازادت بکەم و کوێت دەوێ بڕۆ. چۆلەکەکە گوتی:

– یەکەم ئەوەیە، هەرگیز خەفەت بۆ چووان مەخۆ.

– دووەم باوەڕ بە شتێك مەکە کە لە ئەقڵ بەدووره.

– سێیەمیان ئەو وەختە پێت دەڵێم کە بەرەڵلات کردم.

ڕاوچی چۆلەکەکەی لە تۆڕ دەرهێنا و چۆلەکەکە فڕی و لەسەر درەختێك نیشتەوە و گوتی: - ئەی ڕاوچی تۆ هەڵخەڵەتای، من نزیکەی دوو مست جەواهیرم لە سکدایە، هەرگیز دەستت بەو جەواهیرانە ناگات!

ڕاوچی لەوە ژێوان بووەوە کە چۆلەکەکەی ئازاد کردبوو. چۆلەکەکە هەستی بە پەشیمانی کابرای ڕاوچی کردو گوتی:

– ئەی ڕاوچی گەوج، مەگەر من پێم نەگوتی خەفەت بۆ چووان مەخۆ! چ زوو لە بیرت کرد و پەشیمان بوویتەوە! ئەگەر گەوج نەبووایەی باوەڕت بە قسەی من

بستە باڵاو سەگەکەی

هەبوو نەبوو، لە زەمانی کۆندا پیرەمێردێك هەبوو سێ کوڕی هەبوو. بچووکترین کوڕیان باڵای بستێك و ردێنی دوو بست بوو. پیرەمێردە پارەی بە قەرز دابووە دێوێك. چەندین مانگ بووری بوو، بەڵام دێوەکە قەرزەکەی نەدەدایەوە.

ڕۆژێ لە ڕۆژان کوڕە گەورە وەڕێ کەوت تا قەرزەکەی بابی لە دێوە بسەنێتەوە. کاتێ کوڕە گەورە گەییە لای دێوە، دێوە ناسییەوە و گرتی و فڕێی دایە ناو بیرێکەوە.

چەند ڕۆژێك بووری و کوڕە گەورە نەهاتەوە. باوك و براکانی هەستیانکرد کە دێوە بەڵایەکی بەسەردا هێناوە. کوڕی دووەم گوتی: "باوکە! من دەڕۆم، هەم قەرزەکەمان وەردەگرمەوەو هەم براکەم نەجات دەدەم".

کەوتە ڕێ و چوو بۆ لای دێوە، هەر کە کوڕی دووەمیش گەییە لای دێوە، دێوە گرتیو خستییە بیرەوە. باوك و کوڕە بچووك چەند چاوەڕوانیان کرد ئەو دوو کوڕە هەر نەگەڕانەوە.

تا (بستە باڵا) بڕیاریدا بە دوایاندا بڕوات. بابی گوتی: "براکانت کە خەڵکی تەواو بوون، نەیان توانی باری دێوە ببەن، ئێستا تۆ بە بستێ باڵاوە چیت پێ دەکرێت؟ چاکتر وایە لە ماڵەوە دانیشیت و خۆت تووشی چەرمەسەری نەکەیت".

بستە باڵا و گوتی: "باوکە! ئەم بیانوانە بۆ من مەیەنەوە. من دەرەقەتی دێوە دێم، ڕێمکە با بڕۆم".

باوکەکە گوتی: "کە سووری لەسەر ڕۆییشتن چ قسەیەکم نییە. ئەگەر حەز دەکەی، بڕۆ کوڕەکەم! لێ ئاگات لە خۆت بێ".

بستە باڵای دوو بستە ریش کەوتە ڕێ. سەگەکەشی لەگەڵ خۆیدا برد. لە ڕێگە چەقەڵێك هاتە سەر ڕێیان. بستە باڵا بە سەگەکەی گوت: "سەگەکەم غاردە ئەو چەقەڵە قووت بدە!"

سەگە چووە پێشی و چەقەڵەکەی بە ساغی قووتدا. دیسان ملی ڕێیان گرتو ڕۆییشتن. ئەمجارەیان تووشی گورگێك بوون. بستە باڵا بە سەگەکەی گوت: "ئەی سەگەکەم هەڕاکە ئەو گورگە بگرەو قووتی بدە!".

سەگە، گورگەکەشی وەکو چەقەڵەکە بە زندوویەتی قووتدا. دیسان وەڕێ کەوتن و گەیینە قەراخی دەریایەك. بستە باڵا بە سەگەکەی گوت: "سەگەکەم غاردە ئەم دەریایە بخۆرەوە!"

سەگەکە لە چاو تروکانێکدا ئاوی دەریاکەی خواردەوە، ڕۆییشتن تا گەیینە بەر ماڵی دێوە. بستە باڵا بە توندی لە دەرگایدا. دێوە دەرگای کردەوە و بینی کە لە خوارەوە مرۆڤێکی بستە باڵا ڕاوەستاوە. بستە باڵا سەری هەڵبڕی و گوتی: "ئەی دێوی ناڕەسەن! خێرا براکانم و قەرزەکەی بابم بێنەو بیاندە بە من، ئەگینا هەرچییەکت بەسەر بێ ئوباڵت لە گەردنی خۆتە!"

دێوەکە بێ ئەوەی قسەیەك بکات، هەڵی گرت و بردی و خستییە ناو کولانەی مریشکە برسییەکانەوە، تا بە دەنووك بستە باڵا بکوژن. سەگەکەش کە ئەوی بینی خۆی بە کولانەکەدا کرد.

بستە باڵا بە سەگەکەی گوت: "سەگەکەم وەختی هاتووە، چەقەڵەکە بێنە دەرەوە".

سەگە، چەقەڵەکەی لە دەمییەوە هێنایەوە، چەقەڵ بە پەلە هەموو مریشکەکانی ناو کولانەکەی خوارد و هەڵات و ڕۆیی.

ڕۆژی دوایی دێوە هاتو شوێنەواری مریشکەکانی نەبینی. رووی کردە بستە باڵاو نەڕاندی و گوتی: "دەتخەمە بەر بزن و مەڕەکان تا ئەوەندەت قۆچ لێ بدەن کە بتکوژن".

و بسته بالاّی گرتو بردی و توڕی دایه گه‌وڕه‌که‌وه.

سه‌گه‌که‌ش له‌گه‌لّیا چووه گه‌وڕه‌که‌وه. بسته بالاّ به سه‌گه‌که‌ی گوت: "سه‌گه‌که‌م، بانگی بکه، ئه‌و گورگه به‌ره‌للاّ بکه"

سه‌گه‌که خێرا ئه‌و گورگه‌ی، که قووتی دابوو، هێنایه‌وه، گورگه مه‌ڕو بزنه‌کانی خوارد، ده‌رگای گه‌وڕه‌که‌ی کرده‌وه و ڕۆیی.

دوای ماوه‌یه‌ك، دیسان دێوه‌که هاتو چ مه‌ڕو بزنێکی نه‌بینی. توڕه بوو و گوتی: "که‌وایه، مه‌جبورم خۆم بتخۆم".

و هات بۆ لای بسته بالاّ، بسته بالاّ ده‌رگای گه‌وڕه‌که‌ی کرده‌وه‌و بازی دایه ده‌رێو چووه سه‌ربانی ماڵه‌که‌ی دێوه و رووی کرده سه‌گه‌که‌ی‌و هاواری کرد: "ئه‌ی سه‌گه‌که‌م خێرا ده‌ریاکه برێژه ده‌رێ".

سه‌گه‌که زاری کرده‌وه و هه‌موو ئاوه‌که‌ی هه‌ڵهێنایه‌وه. دێوه و ماڵ و موڵکه‌که‌ی که‌وتنه ژێر ئاوه‌وه. دێوه له خنکانا بوو که به ده‌نگی له‌رزۆك وه‌ڵامی دایه‌وه: "ئه‌ی بسته بالاّ! من سوعبه‌تم له‌گه‌ڵ کردی! له‌و سه‌ندوقه‌دا چه‌ندت بوێ گه‌نج و زێڕ هه‌یه، بڕۆ و هه‌ڵگره، به‌ڵام نه‌جاتم بده"

بسته بالاّ گوێی به دێوه نه‌دا، دێوه غه‌رق بوو. بسته بالاّ به سه‌گه‌که‌ی گوت: "ئه‌ی سه‌گه‌که‌م خێرا غارده زێڕه‌کان قووت بده".

سه‌گه، سه‌ندوقه‌که‌ی کرده‌وه و هه‌موو گه‌نجه‌کانی قووتدا. بسته بالاّ چووه پێشیێو براکانی له بیر ده‌رهێنان و له‌گه‌ڵ ئه‌وان و سه‌گه‌که‌یدا بۆ ماڵی خۆیان گه‌ڕانه‌وه و به سه‌گه‌که‌ی گوت:

"سه‌گی چاكو ئه‌مه‌كدار گه‌نجه‌کان هه‌ڵبێنه‌وه".

سه‌گه، هه‌موو گه‌نج و زێڕه‌کانی ده‌رهێنانه‌وه، پیره باب به دیتنی ئه‌وان خۆشحاڵ بوو، له‌وه به‌دواوه بابو کوڕه‌کانی به ئاسووده‌یی ژیان.

بێ ئەقڵ و ئاقڵ و قەلەڕەش

هەبوو نەبوو. لە گوندێکدا پیرەژنێك هەبوو کە دوو کوڕی هەبوو. گەورەکەیان بێ ئەقڵو چکۆڵەکەیان ئاقڵ بوو.

دایکە پیرەکەیان مرد. جووتە برا میراتی دایکیان بەشکرد. بێ ئەقڵە مانگایەکی پێ بڕاو ئاقڵەش قەلەڕەشێك. بێ ئەقڵ نەیتوانی مانگاکەی بەخێو بکات بۆیە لێبڕا بیباتە بازێرو بیفرۆشێت. لە ڕێگە تووشی قەلەڕەشێك بوو. قەلەکە بێ ئەقڵەی بینیو قڕاندی. بێ ئەقڵ گوتی: "چ دەڵێی؟ دەتەوێ مانگاکەم بکڕی؟!"

قەلە رەشەکە دیسان قڕاندی: "قخ قخ...."

بێ ئەقڵە گوتی: "وتت دەیکڕم؟"

قەلە دیسان قڕاندی. بێ ئەقڵە گوتی: "بە چەندی دەیکڕی؟"

قەلەکە هاواری کرد: "قخ... قخ..."

بێ ئەقڵە گوتی: "بەسەد تومەن دەیکڕی؟"

– قخ... قخ....

– ئێ. زۆر باشە ئێستا مانگاکەت لە شوێنێکدا بۆ دەبەستمەوە و سبەینێ دێمەوە بۆ پارەکەی!

پەتی ملی مانگاکەی بە درەختێکەوە بەست و رێ و رێ بۆ ماڵ گەڕایەوە. ئاقڵە کە چاوی پێی کەوت گوتی: "مانگاکەت فرۆشت؟"

کەللە پوچ (بێ ئەقڵە) گوتی: "بەڵێ فرۆشتم".

– بە چەند تومەن؟

– بە سەد تومەنم فرۆشت.

– بە کێت فرۆشت؟

– بە قەلە رەشم فرۆشت. سبەی دەچم پارەکەی وەردەگرم.

– چما قەلە رەشیش مانگا دەکڕێت؟ قەل پارە لە کوێ بێنێ؟

خێرا بڕۆ مانگاکەت بێنەوە! ئەمە چ کارێکت کردووە؟

بێ ئەقڵە هیچ ناڕەحەت نەبوو. ئەو شەوە بەخەیاڵی ئاسوودە نووست و بەیانی زوو لە خەو رابوو و بە دەم هاواری: "لە کوێی قەلێ"وە کەوتە رێ.

گەییە ئەو شوێنەی مانگاکەی لێ بەستبووەوە و بینی مانگاکە پارچە پارچە کراوە و لەو گۆڕە کەوتووە قەلەکەش سەرگەرمی خواردنی گۆشتی مانگاکە بوو. بێ ئەقڵە چووە لای قەلەکەو گوتی: "پارەی مانگاکەم وێدە!"

قەلەکە دیسان قڕاندی. بێ ئەقڵ گوتی: "چی؟ نایدەی؟ کە گۆشتەکە دەخۆی شیرینە بەڵام کە پارەکەی بدەی تاڵە؟! ئێستا پێت نیشاندەدەم"

بەردێکی هەڵگرتو خێواندییە قەلە. بەردەکە بەر قەلە نەکەوت و یەکڕاست رۆییو بەر کەلاوەیەکی ئەو لای قەلەکەوە کەوت. دیوارەکە روخا. بێ ئەقڵە گوتی: "خۆ بینیت؟ دیواریماڵەکەتم روخاند. ئەگەر پارەکەم نەدەی خۆیشت دەکوژم. راوەستە بزانم شتێك لە ماڵەکەتدا پەیدا نابێ؟"

بەرەو کەلاوەکە رۆیی. لەپڕ چاوی بە گۆزەیەکی پڕ لە زێڕ کەوت کە سەری بە دەرەوە بوو. بێ ئەقڵە دەستی بە گۆزەکەدا کرد و بە ئەندازەی سەد تومان زێڕی لێی دەرهێنا. زەڕەیەك زیاتر لە هەقی خۆی دەرنەهێنا. پاشان بەرە و ماڵ گەڕایەوە و چووە لای براکەی و گوتی: "پارەکەم لە قەلەڕەش وەرگرت. قەلێکی زۆر دەوڵەمەند بوو. یەك کوپەڵە (گۆزە) زێڕی هەبوو. هێندە لە زێڕەکانی بێ خەم و بێ موبالات بوو کاتێ کە لێم هەڵگرتن، هەر ئاوڕیشی نەدایەوە. منیش بە دەستەکانی خۆم بە ئەندازە و بایی سەد تومەن زێڕم هەڵگرتو گەڕامەوە".

ئاقڵە گوتی: "ڕاست دەکەی؟ وەرە با بڕۆین ئەو گۆزەیەم پێ نیشانبدە"

بێ ئەقڵە براکەی برد و کەلاوەکەی پێ نیشاندا. ئاقڵە ئەوێندەری هەڵگێڕایەوە و گۆزەکانی دیتەوە. پاشان گۆزەکانی بە خۆڵ داپۆشیو بۆ ماڵ گەڕانەوە تا شەوێ دووبارە بگەڕێنەوە و کەس پێیان نەحەسێت. شەو هات و ئاقڵە کیسەیەکی پڕ لە نۆك و مێوژی هەڵگرت و بێ ئەقڵەی گاز کردو بە دوو قۆڵی بە سواری ولاغ بەرەو کەلاوەکە وەڕێ کەوتن.

دوای ماوەیەك گەییشتنە ئەوێندەرو گۆزەکانیان لە ولاغ بارکرد. لە ڕێگەدا ئاقڵە جار جار نۆك و مێوژی بەسەر سەری بێ ئەقڵەدا هەڵدەدا. بێ ئەقڵە بێ ئەوەی ئاگای لەم کارەی براکەی بێ دەیگوت: "ئەوە چییە، خۆ نۆك و مێوژم بەسەردا دەبارێ"

ئاقڵە گوتی: "ئەمشەو نۆك و مێوژ لە ئاسمانەوە دەبارێ. منیش دەی بینم. هەرچییەکت بەر دەست کەوت بیخۆ و هەقت نەبێ.

گۆزەکانیان هێنایەوە ماڵێ. لە ناو ژوورەکەیان لە چاڵیان نان. ڕۆژێك ئاقڵ و بێ ئەقڵ بوو بە شەڕیان. بێ ئەقڵ جەنەی بەست و چوو سەربوری زێڕەکانی بۆ پاشا گێڕایەوە.

پاشا پرسی: "کەی دۆزیتانەوە؟"

بێ ئەقڵ گوتی: "ئەو شەوەی کە نۆك و مێوژ دەباری!"

پاشا گوتی: "ئەمە شێتە، خێرا لە کۆشك وەدەرێ نەێن"

بێ ئەقڵەیان وەدەرنا. شەوێ، بێ ئەقڵە نارەحەت و تووڕە بۆ ماڵ گەڕایەوە. خەوی لێنەکەوت. نیوەشەو هەستا و کێردێکی هەڵگرتو بۆ کۆشکی پاشا ڕۆییو گوتی: "تۆ بەیانی منت بە زۆر لە کۆشکەکەت وەدەرنا، ئێستا وەرە بزانم چیت لە دەست دێ."

پاشای کوشت و سەری بڕی و لە چاڵێ نا. ڕۆژی دوایی هەواڵی کوشتنی پاشا لە هەموو لایەك بڵاو بووەوە و ماموران جاڕیاندا کە هەر کەسێك سەری پاشا بدۆزێتەوە، ئەو دەکەن بە پاشا...

بێ ئەقڵ ئەم هەواڵەی ژنەفت و چوو بۆ دەربارو گوتی:

"من پاشام کوشتووە"

– ئەدی کوا سەری؟

– با بڕۆین نیشانتانی بدەم، لە چاڵم ناوە.

ئاقڵە زوو پەی بە ڕووداوەکە برد و زانی بێ ئەقڵە چووە بۆ کۆشك، بۆیە سەری پاشای لە چاڵ دەرهێنا و سەری بزنێکی لە جێی دانا. بێ ئەقڵ لەگەڵ دەرباریاندا هاتنە سەر چاڵەکە و چووە ناو چاڵە تاریکەکەوە و سەری بزنەکەی دەرهێنا و لە ناو چاڵەکەوە هاواری کرد: "ئەهای! ئەرێ پاشاکەی ئێوە دوو شاخیشی هەبوو؟"

دەرباریان بەسەرسامییەوە گوتیان: "چی...؟"

بێ ئەقڵە دیسان لە خوارەوە هاواری کرد: "گوێچکەکانی پاشا زۆر گەورە بوون؟"

دەرباریان گوتیان: "تۆ سەرەکە بێنە دەرێ، ئەگەر بیدینین دەیناسینەوە"

– پاشا توکن بوو؟

دەرباریان تووڕە بوون و بێ ئەقڵەیان لە چاڵەکە هێنایە دەرێ و سەری بزنێکیان بە دەستییەوە بینی. دەرباریان بە تووڕەیی هاواریان بەسەر بێ ئەقڵەدا کرد و هەڕەشەی کوشتنیان لێکرد. ڕێك لەم کاتەدا ئاقڵە هات بەسەراو پێی گوتن: "ئەمە شێتە، گوێ بە قسەکانی مەدەن"

دەرباریان بێ ئەقڵەیان بەرەڵلا کرد و ڕۆییشتن. ئاقڵە و بێ ئەقڵ چوونەوە بۆ ماڵی خۆیانو لەوە بە دواوە بە خەیاڵی ئاسوودەوە سوودیان لە زێڕە گرانبەهاکانیان بینی.

چەقەڵ و لەق لەق

هەبوو نەبوو، لەق لەقێ هەبوو، رۆژێ لە رۆژان لەسەر دارێکی بەرز هێلانەی کرد و هێلکەی کرد تا هەڵیان بێنێ‌و ببێ بە خودان بێچوو لە تەنیایی رزگار بێ.

چەقەڵێك هێلکەکانی لەق لەقی بینی‌و چووە پێشێ‌و گوتی: "ئەهای لەق لەق، خێرا یەکێك لە هێلکەکانت بخەرە خوارێ، ئەگینا دەتخۆم!"

لەق لەقی دڵساف نەیدەزانی کە چەقەڵ ناتوانێ بە درەختدا سەر بکەوێ، بۆیە ترساو یەکێك لە هێلکەکانی بۆ چەقەڵەکە خستە خوارێ. چەقەڵە زاری کردەوە و هێلکە لەق لەقەکەی گرتەوە و قووتیدا.

رۆژیی دوایی، چەقەڵ دیسان هاتەوە و هاواری کرد: "ئەهای لەق لەق، هێلکەیەکی دیکە لە هێلکە بەلەزەتەکانت بخەرە خوارێ، دەنا خۆت دەخۆم".

لەق لەق بە ترس و لەرزەوە، هێلکەیەکی دیکەی خستە خوارێ و چەقەڵ ئەمجارەش خواردنێکی بە لەزەتی خوارد.

چەقەڵ لەو رۆژە بە دواوە هەموو رۆژێك دەهات‌و بە زۆر هێلکەی لە لەق لەقەکە دەسەند و دەیخوارد، لەق لەق لە دەستی چەقەڵە هەراسان بوو، چونکە نەیدەتوانی جووجەڵەیەك هەڵبێنێ‌و دەبووایە بە تەنێ بژی. لەق لەق زۆر گریا و نزیك بوو چاوانی کوێر بن.

رۆژێ لە رۆژان قەلێکی بچوك بەسەر هێلانەی لەق لەقدا تێپەڕی و بینی لەق لەقەکە هۆن هۆن دەگرییێ. قەلە لە لەق لەقەی چووە پێشەوە و گوتی: "ئەهای لەق لەقی ئازیز بۆچی دەگری؟"

لەق لەق دەردی دڵی بۆ هەڵڕشت و هەموو شتێکی بۆ گێڕایەوە.

قەلەکە کاتێ گوێی لە قسەکانی بوو، پێکەنی‌و گوتی:

"ئەی لەق لەقی دڵساف!
ئەم بەر و ئەوبەر دەکەی
بە هێلکەی خۆت
چەقەڵ بە خێوی دەکەی
دڵی خۆت دەبرژێنی
ماڵی خۆت وێران دەکەی"

لەق لەقە گوتی: "ئەدی چ بکەم؟"

قەلێ جوابی دایەوە: "چاری ئاسانە. کە چەقەڵ هات پێی بڵێ ژەهر بخۆ! چما چەقەڵیش دەتوانێ بە داراندا سەر بکەوێ؟"

لەق لەق کە ئەم قسەیەی ژنەوت زۆر خۆشحاڵ بوو و گوتی: "ئاوها! تۆ تەماشا چۆن هەڵخەڵەتا بووم. ئەم کەرەتە بێ جەوابی دەکەم".

قەلەکە گوتی: "ئەی لەق لەق! ئەگەر چەقەڵ لێی پرسیت کێ ئەمەی فێر کردیت، بڵێ خودانی ئەو چوار باخەی کە لە کەناری چوار سەرچاوەیە. قەلە چکۆل فێری کردووم".

قەلە،پاش ئەم قسانە لە شەقەی باڵی داو رۆیی. پاش ماوەیەك چەقەڵەکە پەیدا بووەوە. چەقەڵە وەکو هەمیشە ملی درێژکرد و رووە و لەق لەقە هاواری کرد: "ئەهای! وەرە، خێرا بجووڵێ بزانم! هێلکە لەق لەقێ بخە خوارەوە زۆرم برسییە"

لەق لەق وەڵامی دایەوە: "ئای نەخۆرانت بێ دەرد و بەڵا بخۆ، ژەهر بخۆ! ئەگەر دەتوانی سەر بکەوە و بمخۆ".

چەقەڵ کە ئەم قسانەی ژنەوت لەسەرسامیدا زاری بەش بووەوە و حاڵی بوو کە لەق لەق دەستەکەی کەشفکردووە. تیا ما کە ئێستا چ بکات، پرسی: "کێ ئەم تەگبیرەی بۆ کردوویت؟!" لەق لەق گوتی: "خودانی چوار باغی کەناری چوار چەشمە، قەلە چکۆل فێری کردووم".

چەقەڵ کە گوێی لە ناوی قەلێ بوو، بەرەو چوار باخ رۆیی‌و خۆی بە باخەکەدا کردو هەر رۆیی‌و رۆیی تا قەلێکی لەسەر دار چنارێك بینی.

قەلە پێشوەختە دەیزانی کە چەقەڵ دێت بۆ لای، بۆیە تەگبیری هەموو شتێکی کردبوو، چەقەڵ چووە بەردەم قەلێ‌و پرسی: "تۆ هەمان ئەو قەلە چکۆلەی کە تەگبیرت بۆ لەق لەق کردووە؟"

– بەڵێ، خۆمم.

– کەواتە! با بزانم دەکرێ بۆ ساتێ بێیە خوارەوە؟ دەمەوێ دوو قسانت لەگەڵ بکەم.

– راستییەکەی تاقەتی هاتنە خوارەوەم نییە. هەر ئێستا لە لای لەق لەقە گەڕامەوە، زۆر ماندووم.

– باشە، قەیدی نییە. کە ناتوانی بێیتە خوارێ، خۆت هەڵدە، بەر لەوەی بکەویتە سەر زەوی دەتگرمەوە.

قەلەکە تۆزێ پێکەنی‌و گوتی: "هۆی کاك چەقەڵ، من قەلەکەی جاران نیم، ئێستا بە خۆت دەبینی کە زۆر قەڵەو بووم، ئێستا رۆژێ بەلای کەمەوە ٣-٤ هێلکە دەخۆم. من زۆر قورس بووم، ناتوانی بمگریتەوە و ئاگات لێم بێ".

چەقەڵ کە گوێی لە ٣-٤ هێلکە بوو، دەمی ئاوی کردو گوتی: "بەڕاستتە؟ کەواتە وەرە چەند هێلکەیەك بە منیش بدە تا بیخۆم و قەڵەو و ببم و تاقەت و شنگم بێتە بەر، ئەوساکە لەسەری چیاشەوە خۆت هەڵدەی دەتگرمەوە.

قەلەکە گوتی: "باشە هێلکەت بۆ دەخەمە خوارێ، بەڵام وریا بە نەکەوێتە سەر زەوی".

چەقەڵ گوتی: "خەمت نەبێ، تۆ رێك بۆ ناو دەمی منی بهاوێ، منیش دەمم دەکەمەوە".

قەلە دوو بەردی سپی، کە پێشوەختە ئامادەی کردبوون، بۆ ناو دەمی چەقەڵ هەڵدایە خوارێ. بەردەکان رێك کەوتنە ناو دەمی چەقەڵەکە و لە گەرووی گیر بوون. چەقەڵەکە تەنیا هاوارێکی کورتی کرد و ئیدی نەیتوانی چ کارێك بکات و کەوت بە زەویداو مرد.

کۆشکی دێوان

کەرێك و ورچێك و بزنێك بوون بە هاورێ. ئەمانە هەگبەیەکیان پڕ لە خۆڵەکەوە کرد و لە کەرەیان بار کرد و کەوتنە رێ. بزنە لە پێشی هەموویانەوە بوو. کەرەکەش لە دوای ئەوەوە بوو، ورچەش سواری کەر بوو بوو. ئەمانە هەر رۆییشتن و رۆییشتن تا گەیینە نزیکی کۆشکێك کە سێ دێوی دەوڵەمەند تیایدا دەژیان، کەر و بزن و ورچ بە یەکتریان گوت: "با بچین بە هەر فێڵ و دەهۆیەك بووە پول و پارەیەك لەم دێوانە بکێشینەوە".

نەخشەیەکیان کێشا و بەرەو کۆشکەکە بەرێ کەوتن.

پاش ماوەیەك بزنەکە لە کەرو ورچەکە جیا بووەوە و بە تەنیا چووە ناو کۆشکەکەوە. سێ دێو لە دەوری یەکدی دانیشتبوون و سێ مەنجەڵی گەورەیان لە بەردەم بوو کە هەڵمی خواردنیان لێ هەڵدەستا. بزنە چووە بەرەوە و سڵاوی لێکردن. دێوەکان مۆڕەیەکیان لێکردو گوتیان: "ئایا دەزانی هەر کەسێك بێتە ئێرە، ئیدی ناگەرێتەوە؟ ئەگەر سڵاوت نەکردبوایە چارەنووسی تۆش هەر ئەمە دەبوو. باشە ئێستا بڵێ بۆچی هاتوویە ئێرە؟"

بزنە گوتی: "راستییەکەی، هەواڵێکی گرینگم پێیە. پاشای وڵاتی هاوسێتان، بە لەشکرو قۆشەنێکی گەورەوە وا بەرەو ئێرە هێرش دێنێ، دڵم بە حاڵتان سوتاو هاتم تا کۆمەکتان بکەم!"

دێوەکان خەریك بوو چاویان دەردەپۆقی. روویان کردە یەکدی و هەر یەکەیان داوای لەوی دی کرد تا بچێتە سەربانی کۆشکەکەو تەمەشای دەوروبەر بکات.

یەکێك لە دێوەکان چووە سەربانی کۆشکەکە و لەوێندەرەوە هاواری کرد: "وای... چ تەپۆ تۆزێك لەوێندەر هەستاوە! دەڵێی لەشکرێك بەرەو ئێرە دێت"

کەرەکە هەڵی دەتیزاند و تەپۆتۆز بەرز دەبووەوە. ورچەش کە سواری کەرەکە بوو بوو، بە چنگ خۆڵەکەوەی لە هەگبەکە دەردێناو تۆوی ئەو ناوەی دەکرد. بەمجۆرە بە ئەندازەی دەیان ئەسپو تەپوتۆزیان دەکرد. دێوێکی دیکەش چووە سەربانو هەرکە ئەوانی بینی، هاواری کرد: "وای... بەراستی وا بۆ ئێرە دێن!"

پاش کەمێك دێوی سێیەمیش چووە سەربان و هەرکە تەپۆ تۆزەکەی بینی، هاواری کرد: "هەر ئێستا بە ئەسپەکانیانەوە دەگەنە سەرمان و هەموومان دەکوژن".

هەرسێکیان زۆر ترسان و هەڵ لەرزین و لەو سەرەوە خۆیان هەڵدایە خوارێ و هەڵاتن و لە کۆشکەکە دوورکەوتنەوە. ورچەکەو کەرەکە چوونە کۆشکەکەوەو چوونە لای بزنە. ئەو خواردنانەی کە دێوەکان دروستیان کردبوو، خواردیان و تێر بوون و پارە و جەواهێر و خواردەمەنییەکی زۆریان لە هەگبەکە کردو لێبڕان کە لەوێ بڕۆن. کاتێ گەیینە بەر دەروازەی کۆشك. دێوەکانیان بینی کە بەرەو کۆشکەکە دەگەڕانەوە. کەر و بزن و ورچەکە، خێرا چوونە سەر دارێکی ناو حەوشی کۆشکەکە. ورچە لەسەر بەرزترین لق دانیشت، کەرەکە نەیتوانی زۆر سەر بکەوێ. بزنە لەسەر لقێکی ناوەڕاستدا گیرسایەوە. دێوەکان دەهاتن تا بزانن چ بەڵایەك بەسەر کۆشکەکەیان هاتووە. لێ کە چوونە حەساری کۆشکەکەوە، دیتیان کە جگە لە جێی پێی ورچ و کەر و بزنەکە جێ پێی چ گیانلەبەرێکی دیکە دیار نییە، دێوەکان شوێن پێی ئەوانیان هەڵگرت و گەیینە کەناری درەختەکە. کەرەکە کە زۆر قورس بوو، لقە باریکەکەی ژێری شکاو لەو سەرەوە کەوتە خوارێ.

بزنەکە هاواری کرد: "وای، ئاسمان کەوت بەسەر زەویدا!"

دێوەکان هەر کە ئەم قسەیەیان ژنەوت، خەریك بوو لە ترساندا زراویان بتۆقێ و دیسان هەڵاتن، ورچ و کەر و بزنەکەش سەروەت و سامانی دێوەکانیان برد و بۆ گوندەکەی خۆیان گەڕانەوە و ئەو شتانەی کە بردبوویان لە نێو خۆیاندا دابەشیانکرد، ورچەکە دانەوێڵەکانو بزنەکە وێنجەکانی هەڵگرت. کەرەکە کایەکانی هەڵگرت، زێڕەکانیش کەسیان پێویستی پێی نەبوو، لە شوێنێ دایانناو دەستیان لێ نەدا.

ئەسپی دەریایی

هەبوو نەبوو، پیرەمێردێ هەبوو کوڕێکی هەبوو بە ناوی (قوچ قارا قولی). پیرەمێرد راوچی بوو و بە راوە ماسی خۆی دەژیان و گوزەرانی دەبردە سەر. رۆژێك پیرەمێردەکە بێ تاقەت بوو و (قارا قولی) کوڕی بۆ راو نارد.

قارا قولی گەییە شوێنی راوی بابی و تۆڕەکەی هەڵدایە دەریاوە. چەند جارێك تۆڕەکەی هەڵکێشایەوەو سەیریکرد، لێ چ هەواڵێك لە ماسییەوە نەبوو. زۆر نیگەران بوو. بۆ دوایین جار کە تۆڕەکەی هەڵدا، هەستیکرد تۆڕەکە قورسبووە. تۆڕەکەی هەڵکێشایەوە و لە پڕ بینی کە ماسییەکی هەندێ گەورە کەوتۆتە تۆڕەکەوە. (قارا قولی) ماسییە قورسەکەی بە تۆبزی هەڵگرتو بۆماڵی هێنایەوە. بابی کە ماسییەکەی بینی یەکسەر زانی کە ئەم ماسییە جیاوازە لە ماسییانی دیکە و ئەمە نهێنییەکی تێدایە.

باوکەکە زۆری هەوڵدا بزانێ کە ئەم ماسییە بۆ وا گەورە و زەلامە، بەڵام هیچ حاڵی نەبوو. بە دراوسێو دۆستەکانی نیشاندا بەڵام چ کەسێك سڕەکەی نەزانی. ئاخری پیرەمێرد سکی ماسییەکەی هەڵدڕی و دیتی کە جووانوویەك لە سکی ماسییەکە دایە. جوانوویەك کە هێشتا لەڕ و لاواز بوو. باوکەکە حاڵی بوو کە ئەم جوانووە لە توخمی ئەسپانی دەریاییە. یەکسەر ئاوی بە جوانووەکەدا کردو لەشی تەڕ کردو ئەوجا خواردنی دایێ.

جوانوەکە وردە وردە هاتە سەرخۆ و لەسەر لاقان وەستا. (قارا قولی) هەموو رۆژێك لە وەختی خۆیدا ئاوو ئالیکی بە ئەسپەکە دەدا بەم جۆرە ساڵان بورین و (قارا قولی)گەیشتە پازدە ساڵان و ئەسپەکەش بوو بە ئەسپێکی چاپوك و چالاك و هەمیشە خەریکی هەڵبەز و دابەز بوو.

رۆژێ لە رۆژان (قارا قولی) مۆڵەتی لە بابی خواست کە بچێتە گەشت و گوزار. بابی مۆڵەتیدا. (قاراقولی) سواری ئەسپە دەریاییەکەی بوو و چیاو دەشتانی بڕی و رۆیی و رۆیی تا لە رێگادا سێ راوچی بینی کە سەرگەرمی راو بوون. یەکێك لە راوچییەکان پاشای میسر بوو و دوو نەفەرەکەی دی، وەزیری بوون. ئەوان لە (قارا قولی)یان پرسی: "تۆ کێیو بۆ کوێ دەڕۆیت؟"

(قارا قولی) وەڵامی دایەوە: "کوڕێژگەیەکی بێنەواو تەنیام دەمەوێ ئەگەر ژن و پیاوێکی بێ فەرزندم پەیدا کرد، ببم بە کوڕیان"

پاشا گوتی: "من دوو ژنم هەن، یەکێکیان کوڕێکی هەیەو ئەویتریان مناڵی نییە، ئەگەر حەز دەکەی با پێکەوە بچینە لای تا بە کوڕی خۆیت قبووڵبکات"

(قارا قولی) وەڵامی دایەوە: "باشە، بە مەرجێ بیرێك لە ئەسپەکەشم بکەنەوە و بێ ئاو و ئالیکی نەکەن".

پاشا قاییل بوو و پێکەوە چوون بۆ کۆشکەکەی.

رۆژێ لە رۆژان پاشا ئاهەنگێکی گەورەی بەرپا کرد. پاڵەوانان لە مەیداندا زۆرانیان گرت و ئەسپان لە دەوری یەکتر خڕبوونەوە و ئامادەی پێشبڕکێ و جریدبازی بوون، (قارا قولی)ش لێبڕا بەشدرای پێشبڕکێیەکە بکات. کوڕی پاشاش سواری خۆشبەزترین ئەسپی پاشا بوو و لە ریزی ئەواندا جێی گرت. پێشبڕکێ دەستپێیکرد. کوڕی پاشا زۆر زوو پێشی هەموویانی دایەوە. بەڵام قاراقولی لەگەڵ ئەوانی دیدا غاری داو نەیهێشت ئەسپەکە لە سەرەتای پێشبڕکێیەکەوە خێرا را بکات. لە ئاخر و ئۆخری پیشبرکێیەکەدا جڵەوی بۆ ئەسپەکە شل کرد و لێی گەڕا بەوپەڕی خێرایی تاو بدات. ئەسپی دەریایی وەك ئەوەی باڵی گرتبێ دەرپەڕێ و وەکو

با بۆی دەرچوو و هەموو ئەسپەکان و ئەسپی کورەکەی پاشاشی بەجێ هێشت، وەکو تیری لە کەمان دەرچوو، لە هێڵی کۆتایی پێشبڕکێیەکە ڕەت بوو. هەموو تەمەشاڤانان لەسەرسامیدا زاریان بەشکردەوە.

شا توڕە بوو و دەستووریدا کە پێشبڕکێیەکی دی لە نێوان ئەسپەکەی خۆی و ئەسپە دەریاییەکەی (قارا قولی)دا بکرێ.

پێشبرکێیەکی دیکە دانرا. کوڕی پاشا سواری ئەسپی پاشا بوو و قاراقولی سواری ئەسپە دەریاییەکەی. ئەمجارەیان قاراقولی جڵەوی ئەسپەکەی ڕانەکێشا و ئەسپەکە وەکو باڵدار بۆی دەرپەڕی و لە کاتێکا کوڕی پاشا گەیی بووە نیوەی ڕێگا، ئەسپەکەی قاراقولی لە هێڵی کۆتایی پێشبڕکێیەکە ڕەت بوو. پاشا ئەمجارەیان، براوەیی ئەسپە دەریاییەکەی قەبوڵکرد و بە باشی پێشوازی لە قاراقولی کرد و خەڵات و دیارییەکی زۆری پێ بەخشی.

بەڵام ژنی پاشا کە دۆڕانی کوڕەکەی دیتبوو توڕە بوو بوو و بڕیاریدا کە قاراقولی بکوژێت. بۆیە ژەهرێکی لە تەبیبێ وەرگرت تا دەرخواردی بدات.

ڕۆژێ قاراقولی سپێدە زوو بێدار بووەوە و بینی ئەسپەکەی فرمێسك دەڕێژێت. قاراقولی پرسی: "بۆچی دەگریت؟!"

ئەسپەکە وەڵامی دایەوە: "ژنی پاشا دەیەوێت دەرمانخواردت بکات. تۆ نابێ خواردنی ئەوان بخۆیت"

قاراقولی گوتی: "باشە ئەسپی ئازیزم! من لە قسەکەی تۆ دڵنیام. دڵنیابە کە دەمی تێوە نادەم".

خواردنێکیان بۆ قاراقولی هێنا. هەندێکیدا بە پشیلەیەك تا تاقی بکاتەوە. پشیلەکە لەرزیو کەوتە سەر زەوی‌و مرد.

قاراقولی بە تەواوی پەی بە پیلانەکەی ژنی شابردو خواردنەکەی نەخوارد و رشتی. ژنی شا چاوەڕوان بوو کە قاراقولی بمرێت، کەچی بینی ساغ و سەلیمە، ژنە حاڵی بوو کە ڕازێك لەم ئەسپەدا هەیەو تا ئەو نەکوژێ، ناتوانێ قاراقولی لە نێو

بەرێت، بۆیە لێبڕا ئەسپەکە بکوژێت. ژنێکی تەبیبی پیری پەیدا کرد تا تەگبیرێکی بۆ بکات.

پیرەژن گوتی: "تۆ خۆت نەخۆش بخە و لەجێدا بکەوە و کەسێکم بە دوودا بنێرە تا بێم مالیجەت بکەم. ئەوسا خۆم دەزانم کە چ کارێك بکەم، تۆ خەمت نەبێ".

ڕۆژی پاشتر پاشا چووە ڕاوێ. ژنی پاشا خۆی نەخۆش خست و بەڕواڵەت لەرزی لێهات و چووە ناو جێ، دەرباریان لە دەوری خڕبوونەوە و ئەحواڵیان پرسی، ژنە ویستی ئەو تەبیبە پیرەی بۆ بێنن. تەبیب هاتو گوتی: "دەردی تۆ تەنیا یەك دەرمانی هەیە، تا زووە دەبێ گۆشتی ئەسپی دەریایی پەیدا بکەن تا بیخۆیت. ئەگینا هەرگیز چاك نابیتەوە".

غوڵامان زوو ئامادە بوون تا گۆشتی ئەسپی دەریایی بۆ بێنن. (قاراقولی) تکاو رجای کرد کە تا پاشا لە ڕاو دەگەڕێتەوە سەبر بکەن. لێ غوڵامان گوێیان پێی نەداو چوون تا ئەسپەکە لە تەویلە بێننە دەرێ. کە گەیینە ئەوێندەر، دیتیان ئەسپێکی جوان و ناو قەد باریك لە تەویلەکەدایە و فرمێسك هەڵدەڕێژێ. غوڵامەکان، دڵیان نەهات کە ئەسپێکی ئاوها بکەنە قوربانی. لەو کاتەدا پیرەژنە تەبیبەکەش گەییە سەریان و هەڕەشەی لە غوڵامەکان کرد کە تا زووە ئەسپەکە بکوژنەوە. چووکە ئەگەر زوو گۆشتی ئەسپەکە فریای ژنی پاشا نەخەن و حاڵی خراپتر ببێ، ئەوا گوناهی مردنی ژنی پاشا دەکەوێتە ئەستۆی ئەوان.

غوڵامان لە ئاقیبەتی کار ترسان و لاقی ئەسپەکەیان بە گوریس بەست و دایان بە عاردیدا. لەم کاتەدا هەواڵ هات کە پاشا خەریکە لە ڕاو دەگەڕێتەوە. غوڵامان بڕیاریاندا کە چاوەڕێی پاشا بکەن تا بزانن ئەو چ دەڵێت. پاشا هاتەوە بەسەرا.

پیرەژن چووە پێشوازی و گوتی: "ئەگەر ئەسپە دەریاییەکە نەکوژینەوە و گۆشتەکەی دەرخواردی هاوسەرەکەت نەدەین، هاوسەرەکەت دەمرێت". شا ماوەیەك بیری کردەوە و فەرمانیدا کە غوڵامان ئەسپەکە بکوژنەوە. قاراقولی مۆڵەتی لە پاشا خواست کە بۆ دوا جار ئەسپەکەی بدینێ، شا مۆڵەتی دایێ.

قاراقولی چووە تەویلەکەوەو پەتی لاقی ئەسپەکەی کردەوە و ئەسپەکەی هەستاند و سواری بوو. ئەسپەکە بە قاراقولی گوت: "چی بکەین؟"

قاراقولی گوتی: "هەڵدێین"

ئەسپەکە گوتی: "کەواتە توند خۆتم لە سەر پشت بگرە. هەوەڵجار ئەو پیرێژنە فێڵبازە بە سزای عەمەلی خۆی دەگەیەنم، پاشان هەڵدێین"

ئەوجا ئەسپەکە لەسەر هەردوو پاشووی هەستاو تا توانی حیلاندی، حیلە خۆشەکەی گەییە گوێی هەمووانو هەموویان خڕبوونەوە. پیرەژنەکەشیان لە ناودا بوو. ئەسپەکە کە چاوەڕێی ئەوی دەکرد، بۆی چوو و خستییە ژێر لاقەکانیو دەست بەجێ کوشتی. قۆچ قاراقولیو ئەسپەکەی، بەغار لە حەوشەی کۆشکەکە وەدەرکەوتن و شاریان بەجێ هێشت، ژنی پاشا بە ژنەوتنی هەواڵی مەرگی پیرەژن، زۆر ترساو لەجێ هەستاو چوو بۆ لای پاشا، پاشا حاڵی بوو کە ژنە بە درۆ خۆی نەخۆش خستووە و هەموو ئوێن و بەڵاکان لە ژێر سەری ئەودان. دەستووریدا کە لە قەنارەی بدەن. بەم جۆرە هەم ژنی پاشاو هەم پیرەژن، بە سزای کردەوەی خۆیان گەییشتن.

قەلە ڕەش و ڕێوی

لە زەمانی کۆندا، قەلێكو ڕێوییەك بوون بە دۆست. ڕۆژێ لە ڕۆژان ڕێوی، قەلەی دەعوەت کرد. قەلە چوو بۆ ماڵی ڕێوی. ڕێوی نیوەڕۆژەی لێناو بە ئانقەست خواردنەکەی هەڵڕشتە سەر قاپێکی زۆر پانو سفرەی داناو بە قەلەی گوت: "فەرموو دۆستی ئازیز! خواردنێکی زۆر بەتامە"

قەلە هەرچی کۆشا خواردن بخوا، نەبوو. دەنوکە درێژەکەی وەبنی قاپەکە دەکەوت و جگە لە تۆزقاڵێك خواردن چی نەدەچووە دەمەوە. ڕێوی خێرا خێرا خواردنەکەی دەخوارد و زوو هەمووی تەواو کرد و قاپەکەشی لستەوە. قەلەکە بە برسێتی مایەوە و نارەحەت و نیگەران بوو و بڕیاریدا کە درەنگ یان زوو ئەم هەقە لە ڕێوی بکاتەوە. ڕۆژێك قەلێ، ڕێوی دەعوەت کرد. ڕێوی چووە ماڵی قەلێ. قەلەش خواردنێکی بەلەزەتی لێناو هەڵی ڕشتە ناو کودییەکی ناو بەتاڵی بچووكو هێنای. کودییەکە هەر دەنووکی قەلەکەی پێدا دەچوو. قەلە گوتی: "بخۆ ڕێوی گیان! خواردنەکەت سارد دەبێتەوە!"

ڕێوی هەرچی کۆشا بخوات، نەیتوانی. چونکە دەمی نەدەچووە کودییەکەوە. بۆیە لە ناچاریدا تەنیا دەمی کودییەکەی لستەوە. قەلە بێ گوێدان بە ڕێوی، دەنووکی دەکودی دەکردو تا دەیتوانی دەیخوارد و دەیگوت: "ڕێوی گیان! دەبخۆ ئیدی، بۆ شەرم دەکەی!"

ئاخری ڕێوییەکە بە نائومێدییەوە گوتی: "زۆر مەمنونم، زۆرم خوارد!"

ڕێوی دوعاخوازی لە قەلە ڕەش کردو بۆ ماڵی خۆی گەڕایەوە. زۆر لەوە قەڵس بوو کە فریوی قەلەی خواردبوو، و حەزی دەکرد تۆڵەیەك لە قەلە بکاتەوە. بۆیە ڕۆژێ پێی گوت: "وەرە با پێکەوە بچینە گەڕان. من فێری گەمەی ڕێویانت دەکەم!"

قەلە قاییل بوو و پێکەوە ڕۆییشتنو گەییشتنە مەیدانێك. ڕێوی گوتی: "دۆستی ئازیز! وەرە با دەست بە گەمەکە بکەین، تۆ توند کلکی من بگرە و تا خۆم نەڵێم بەری مەدە"

قەلە گوتی: "باشە."

و کلکی ڕێویەکەی گرت. ڕێوی دەستی بە غاردانو خولانەوە کرد. لە مێرگوزارەوە بۆ دەشت چوو و لە دەشتەوە بۆ مێرگوزار هات. هەر غاریدا و غاریدا و قەلەی بەملاو بەولادا برد و بەسەر زەویدا رایکێشا. لەشی قەلە پڕ بوو لە برین. زۆر ترساو گوتی: "وای دۆستی ئازیز! من فێری گەمەی ڕێویان بووم، ئیدی بەسە، ئەگەر دەتەوێ نەمرم، بوەستە!"

ڕێوی گوتی: "باشە، مادام فێری گەمەی ڕێویان بووی، دەوەستم."

وەستاو ئاوڕی دایەوەو بینی تاقە پەڕێك بە لەشی قەلەکەوە نەماوە و گۆشتی لەشی بە دەرەوەیە.

چەند ڕۆژێك بوری. قەلە باش بە خۆی ڕاگەییشت. برینەکانی چاك بوون، پەڕی دەرکردەوە. ڕۆژێك قەلە، ڕێوی بانگ کرد و گوتی: "وەرە با بچین بۆ مەیدانو فێری گەمەی قەلانت بکەم!"

ڕێوی قاییل بوو. بە دوو قۆڵی چوون بۆ مەیدانی گەمە. قەلە گوتی: "ڕێوی گیان! تۆ لەسەر پشتی من دانیشەو توند خۆت بگرە"

ڕێوی لەسەر پشتی دانیشت. قەلە لە شەقەی باڵیداو چوو بە ئاسماندا. لە ڕێگەدا، قەلە لێکدا لێکدا لە ڕێوی دەپرسی: "زەوی دەبینی؟"

ڕێوی وەڵامی دەدایەوە: "بەڵێ".

دوای هەر وەڵامێك، قەلە بەرزتر و بەرزتر دەبووەوە و لە زەوی دوور و دوورتر دەبووەوە. تا رێوی گوتی: "قەلی ئازیز! ئیدی لەوە بەرزتر مەبەوە. من دەترسم. ئێستا زەوی بە هیچ جۆرێ نابینم".

قەلە گوتی: "کەواتە ئێستا دەتوانم بەرت بدەمەوە"

و رێویەی بەرەڵڵا کرد. رێوی هاواری کرد!" وای ئێستا دەمرم. کاشکێ دەکەوتمە ناو ئاو یان سەر کا".

بەڵام رێوییەکە رێك کەوتە سەر زەوییەکی رەق و سەخت و ورد و خاش و هەپرون بە هەپڕون بوو.

حەیوانێکی سەیر

هەبوو نەبوو، لە زەمانی کۆندا، مانگایەك و کەرێك و بزنێك و ڕێوییەك بوون بە دۆست. ئەمانە ڕۆژێك بڕیاریاندا کە بچنە مێرگوزارێکی جوان و خۆش. بەڵام گیروگرفتێکمان هەبوو. ئەو شوێنە، جێی هاتوچۆی پڵنگان بوو، بۆیە بۆ ئەوان مەترسیدار بوو.

چەند ڕۆژێك دوو دڵ بوون تا ئاقیبەت ناوی خوایان لێ هێناو گوتیان: "هەرچی دەبێ با ببێ"و بەڕێ کەوتن. ئەو چوار دۆستە گەیینە شوێنێکی سەوزەلانی خۆش‌و کەوتنە سەیران. ڕۆژێ ڕێوی بە دۆستەکانی گوت: "چەند پڵنگێکم لە پشت ئەو گردەوە بینی"

مانگا گوتی: "بەڕاستە؟ خوا بکات پێمان نەزانن"

کەر گوتی: "کەوایە نابێ دەنگمان بەرز بکەینەوە، ئەگەر گوێیان لێمان بێ بۆمان دێن"

بزن گوتی: "وا چاکە هیچ قسەیەك نەکەین"

هەموو ڕێککەوتن و چەند ڕۆژێکیان، بەبێ ئەوەی تاقە قسەیەك بکەن، گوزەراند. ڕۆژێك کەرەکە ڕووی کردە دۆستەکانی و گوتی: "من لەوەی پتر هەڵناکەم، حەز دەکەم بزەڕم!"

بەڵام ئەوانی دی گوتیان: "نا، کاری وا نەکەی، پڵنگەکان دەنگت دەژنەون و بۆمان دێن"

ئەوان لە کەرەکە پاڕانەوە، بەڵام کەر گوتی: "وای، ئەگەر نەزەڕم دەبوورێمەوە، لە هۆش خۆم دەچم، پێویستە بزەڕم"

ئاقیبەت هاوڕێکانی گوتیان: "باشە، ئەگەر هەر تەحەمول ناکەی، ئەوا زۆر بە ئەسپایی بزەڕێنەو نەکەی یەك کەڕەت دەنگی لێ بەرز بکەیەوە"

کەر، قەبووڵی کرد و چووە سەر گردێك و کەوتە زەڕین، سەرەتا هێدی هێدی دەزەڕی، بەڵام پاشان و لە پڕ دەنگی لێ هەڵبڕی. زەڕەی کەرەکە لە گردو دەشتەکاندا دەنگی دایەوە و گەییە گوێی پڵنگێك. پڵنگە یەکسەر بەرەو دەنگەکە چوو. ڕێوی بە ترسەوە چوو بۆ لای کەرە و گوتی: "ئەی کەر چەند جار لێت پاڕامەوە کە نەزەڕی؟ ئێستا دەزانی چ ناماقوڵییەکت کردووە؟ هاکا هەموو پڵنگەکان بێن و لەت و پەتت بکەن"

کەرەکە لەرزیو گوتی: "وای ڕێوی گیان! فریام بکەوە. بێگومان تۆ فڕوفێڵی زۆرت لایە. وەرە و فێڵەکانت بخەکار. دەنا هەموومان تیا دەچین".

ڕێوی گوتی: "ئەگەر بەڵێن بدەی کە لە ئێستا بە دواوە، هەرچییەك من گوتم، وا بکەی، فێڵێك دەدۆزمەوە"

کەر گوتی: "ڕێوی گیان! تۆ گیانی من نەجات بدە، ئەوسا شەو و ڕۆژ سواری پشتم بی هەر قەیدی ناکا"

ڕێوی قابیل بوو و داوای لە کەرەکە کرد کە لەسەر هەر دوو دەستی دانیشێ. کەرە دانیشت و ڕێوی سواری ملی بوو. پڵنگێك گەییە نزیکیان. ڕێوی گوتی: "با بە جووتە هاوار بکەین"

ڕێوی و کەر، بە جووتە کەوتنە هاوار. دەنگیان لە دەشت و دۆڵەکاندا دەنگی دایەوە و هەموو شوێنێکی هێنایە لەرزە.

پڵنگەکە کە دەهاتە پێشێ، کە ئەوانی پێکەوە بینی و گوێی لە دەنگیان بوو، مات و سەرسام هەنگاوێ بۆ پاشەوە چوو. چونکە لە ژیانیدا نە دەنگی وەهای ژنەوت بوو و نە حەیوانی وەهای بینی بوو. ڕێوی و کەرەکە کە دیتیان پڵنگەکە پەرێشان

بووە، هەنگێ جورئەتیان پەیدا کرد و زیاتر دەنگیان لێ هەڵبڕی، پڵنگەکە زۆر ترساو تێی تەقاند و هەڵهات. لەو کاتەدا پڵنگەکە چاوی بە ورچێك کەوت. ورچە لە پڵنگی پرسی: "ئەهای پڵنگ ئەوە چیتە؟ لە دەستی کێ هەڵدێیی؟"

پڵنگ گوتی: "تۆزێ لەمەوپێش یەکێك لەسەر ئەو گردەوە زەڕاندی. من پێم وابوو دەنگی کەرەو بەدەم دەنگەکەوە بۆ ئەوێ چووم، بەڵام بۆم دەرکەوت کە دەنگەکە نە دەنگی کەر بوو، نە دەنگی پشیلە و نە دەنگی هیچ حەیوانێکی تر. من تا ئێستا دەنگی وەهام نەبیستووە. خودی حەیوانەکەش لە دەنگەکەی سامناکتر بوو. دوو لاقی هەبوو. گەردنی لە ورگی زلتر بوو. لاقی لە گەردنی گەورەتر. حەیوانێکی سەیر بوو. هەر کە بینیم یەکسەر هەڵاتم"

ورچ گوتی: "پڵنگ گیان! باوەڕ ناکەم لەم دەڤەرەدا حەیوانی وا سەیر هەبێ. بێگومان ئەو حەیوانەی دیوتە، کەر بووە و تۆی خاپاندووە"

پڵنگ گوتی: "مەحاڵە کەر بتوانێ من فریو بدات"

ورچ گوتی: "من ژنەوتوومە کە کەرێكو بزنێك و مانگایەك و ڕێوییەك بوون بە دۆستو بەرەو ئەم ناوە هاتوون. لەوەیە ئەو کەرە هاوڕێکانیشی لەگەڵ بووبن"

داوای لە پڵنگەکە کرد کە بگەڕێتەوە، بەڵام پڵنگەکە زاتی لە دەست دابوو و ئامادە نەبوو بگەڕێتەوە. ئەنجام قەراریاندا کە بە دوو قۆڵی بڕۆن و لە یەکدی دوور نەکەونەوە، دوو سەری پەتێکیان بەسەری خۆیانەوە بەست و بە دووری یەك شەقاو لە یەکدییەوە وەڕێ کەوتن.

کەرو دۆستەکانی ئەو جووتەیان بینی کە دێنە بەرەوە، بە یەکتریان گوت: "ورچ و پڵنگ بەرەو لای ئێمە دێن، ئێستا چ بکەین؟"

ڕێوی گوتی: "من جگە لەم هەیکەلە قەڵەوەم، چەکیکی دیم نییە"

کەر گوتی: "منیش تەنیا دەنگە زلەکەم هەیە"

بزن گوتی: "کەواتە ئێستا چ بکەین؟"

چەندیان بیر کردەوە، ئەقڵیان بە هیچ کوێ ڕانەگەییشت. بە ترسەوە خێرا سەرکەوتنە سەر درەختێك، ڕێوی چووە سەر بەرزترین لق. بزنەکەش چووە سەر لقێکی خوار ئەوەوە. کەرو مانگاکەش کە قورس بوون، لە بنی درەختەکەدا مانەوە. پڵنگ و ورچەکە گەیینە نزیکیان ڕێوییەکە لەرزی و لەو سەرەوە کەوتە خوارێ. بزنەش لەرزی و کەوتە خوارەوە. مانگاکە کە لە وێندەر وەستابوو، ئەوەندە ترسا، ئەوەندە ترسا لە تاوا کەوتە بۆڕە بۆڕ. کەرەکەش بە دەنگی بەرز کەوتە زەڕین، دەنگیان تێکەڵ بوو وەکو نەعرەتەی دێوێك بەر گوێی پڵنگ و ورچەکە کەوت، پڵنگەکە لە هەوەڵەوە ترسا بوو، هەر کە گوێی لە دەنگەکە بوو هەنگاوێ گەڕایەوە و هەڵهات، ورچەکە ویستی ڕای بگرێت، بەڵام پڵنگەکە وەکو با هەڵهات و توند پەتەکەی ڕاکێشا و بێ ئەوەی ئاگای لێبێ، سەری ورچەکەی، کە بە سەرەکەی تری پەتەکەوە بەسترابوو، لە لەشی جیاکردەوە و لەگەڵ خۆیدا بردی. ماوەیەك ڕای کرد و پاشان ئاوڕی دایەوە و بینی شتێك بە دویدا دێت. جوان دیقەتیدا سەیری کرد سەری ورچەکەیە. پڵنگەکە زۆر ترسا و لە دڵی خۆیدا گوتی: "وای! ئەو حەیوانە سەیرە، ورچەکەی خواردووە و تەنیا سەرەکەی هێشتووەتەوە. هاکا هەڵی کوتایە سەری منیش. نابێ بۆ ساتێك لەم ناوە بمێنم".

تا هێز لە لاقی دا بوو غاریدا و هەڵات.

دەوڵەمەندی پیسەکە و مار

لە زەمانی کۆندا، پیاوێکی هێندە دەوڵەمەند هەبوو کە جێ نەبوو سەروەتی تێ دابنێ. ئەم پیاوە تۆزقاڵێك رەحم و بەزەیی نەبوو و کۆمەکی بە کەس نەدەکرد و ئەهلی بەخشش‌و چاکە نەبوو. ئەگەر میوانێك رووی کردبا ماڵەکەی تەنیا نانی وشکی بۆ دادەنا، لێ بە خۆی بە تاقی تەنیا بەقەد دە نەفەری دەخوارد. ئەگەر بییویستایە بۆ شوێنێ بڕوات، یەکەم راسپاردەی بۆ ژنەکەی ئەوە بوو کە ئاگای لە سەروەتەکەی بێ‌و کەم خەرج بکات.

رۆژێ لە رۆژان بیستی کە لە ئۆزبەکستان مەڕ و ماڵات هەرزان بووە. کابرای دەوڵەمەند سێ‌و دووی لێ نەکرد و بەرەو ئەوێندەر کەوتە رێ. جگە لە ژنەکەی و بووکەکەی کەس لە ماڵەوە نەما. کوڕەکەشی کە شوان بوو، هەمیشە بە دەشت و دەرەوە بوو. کابرای دەوڵەمەند بە سواری ئەسپ دەڕۆیی، لە پڕ چاوی بە قوتوویەکی تەنەکەی جوان کەوت کە لەسەر ئەرزەکە کەوتبوو. خێرا لە ئەسپەکەی دابەزی و سەری قوتووەکەی کردەوە. لەو کاتەدا مارێکی گەورە لە قوتووەکە دەرپەڕی و لە گەردنی کابرای دەوڵەمەند ئاڵا. کابرا کە زۆر ترسا بوو، هەستی بە خنکان کرد. هەرچی کۆشا مارەکە لە گەردنی خۆی بکاتەوە، فایدەی نەبوو. کابرای دەوڵەمەند لە ئەنجامدا بە تۆبزی هاتە زمان و گوتی: "ئەی مار! بۆچی واهی لە گەردنم ئاڵاوی؟ ئاخر چ خراپەیەکت لە من دیتووە؟"

مارەکە گوتی: "مەگەر نەت بیستووە کە پاداشتی چاکە خراپەیە؟ ئەمە پەندێکی باوە"

– نا، نا، ئەمە راست نییە، پاداشتی چاکە، چاکەیە. من تۆم لە قەفەز رزگار کرد، تۆش وازم لێ بێنە.

مارەکە گوتی: "قسەکەتم قەبووڵ نییە"

دەوڵەمەندی پیسکە گوتی: "ئەگەر حەز دەکەیت با بچینە لای چەند کەسێك و با شەرعمان بکەن، ئەوان هەرچییەکیان گوت، من قەبووڵیدەکەم. ئەگەر هەق بە تۆ بوو، ئەوسا دەتوانی سوك و ئاسان بمکوژیت. بەڵام ئێستا ئەوەندە ملم گوشار مەدە"

مارەکە قەبووڵیکرد و خۆی لە ملی دەوڵەمەندەکە شلکرد. بەر لە هەموو کەسێك چوونە لای مێگەلە مەڕەکانی کابرای دەوڵەمەند. سەگێکی پیر چاودێری مەڕەکانی دەکرد. لە سەگە پیرەکەیان پرسی: "ئەرێ راستە کە دەڵێن پاداشتی چاکە، خراپەیە؟"

سەگەکە وەڵامی دایەوە: "بەڵێ دروستە. هەر چەند چاکە بکەی. تەنیا خراپە دەبینییەوە"

ئەوجا رووی لە کابرای دەوڵەمەند کرد و گوتی: "گوێ بگرە ئاغا! من ئەوە چەندین ساڵە کە چاودێری و ئاگاداری پەزەکانت دەکەم و نەم هێشتووە دەستی گورگێك بە مەڕەکانت بگات. لێ تا ئێستا، نە منو نە شوانەکە، هیچ کاممان تۆزقاڵێك گۆشتمان نەخواردووە و خواردنمان هەر نانی وشکی کەڕوودارە. بەڵام ئەگەر خوا نەکردە، مەڕێکت ئەجەلی بێ و بمرێ، رۆژمان لێ تاڵ دەکەی. ئەمە خراپە نییە کە لە بری چاکە دەیکەی؟"

کابرای دەوڵەمەند رەنگی زەرد بوو و سەری داخست، مارەکە بە کابرای دەوڵەمەندی گوت: "ئێستا جوابی خۆت وەرگرت؟ ئامادە بە تا پێوەت بدەم!"

دەوڵەمەندەکە لەرزی و گوتی: "نا، ماری ئازیز! سەبرکە، سەگ ناتوانێ وەڵامی دروست بداتەوە. با لە کەسێکی تر بپرسین"

مارەکە قاییل بوو و پێکەوە چوونە نك مەڕو بزنەکان و پرسییان: "راستە کە دەڵێن پاداشتی چاکە خراپەیە؟".

مەڕو بزنەکان وەڵامیان دایەوە: "بەڵێ راستە، ئێمە ساڵانە چەندین بێچوو بەرخۆلە و کارژۆڵە بۆ ئاغا دێنینو ژمارەی مەڕەکانی زیاد دەکەین، کەچی ئەو هیچ بیرێك لە حاڵی ئێمە ناکاتەوە. بۆ لەوەڕی ئێمە شوێنی بژوێن فەراهەم ناکات و مەجبوورین هەمیشە لەم شوێنە وشكو بێ ئاوو گیایە بلەوەڕێن"

کابرای دەوڵەمەند دیسانەوە وەڵامی پێچەوانەی ژنەوت، گوتی: "با لە وشترەکانیشم بپرسین"

مارەکە قاییل بوو و پێکەوە چوونە لای وشترەکانو لە وشترێکی پیریان پرسی: وشتری پیر ئاهێکی هەڵکێشاو وەڵامی دانەوە: "ئەم وشترە جاحێڵانە دەبینن؟ هەر هەموویان لە منن و من هێناومن و بۆ ئاغام گەورە کردوون. لێ ئەم ئاغا بێ بەزەییە، تاکو ئێستا هیچ هەواڵێکی منی نەپرسیوە. زستانانی سارد، شوێنی گەرمم نییە. ددانیشم نەماوە تا خواردنەکەم بجووم، لێ ئاغا گوێ بە من نادات. پاداشتی چاکەی من ئەمەیە؟"

دەوڵەمەندی پیسکە کە دیسان وەڵامێکی توندی ژنەوتبوو، پەریشان بوو و گوتی: "وەرە با بۆ دواجار لە یەکێکی دیکەش بپرسین، ئەگەر ئەمجارەش مەحکوم کرام، ئامادەم کە بمکوژی"

ڕۆییشتنو لە بووکەکەیان پرسی بوکێ بە خەمبارییەوە وەڵامی دایەوە: "هەر چەندە خانەوادەی ئێمە زۆر دەوڵەمەندە، بەڵام ئەم پیاوە نایەڵێت کە ژەمە خواردنێکی باش بخۆین و جلێکی باش لەبەر بکەین. لە کاتێکدا ئێمە شەو و ڕۆژ کاری ماڵەکەی بۆ بەڕێوە دەبەین".

کابرای دەوڵەمەند لە وەڵامی بووکەکەی سەرسام بوو.

مارەکە گوتی: "ئێستا بە ئەندازەی کافی پرسیارمان کرد، تۆ پاداشتی چاکەت بە خەراپە داوەتەوەو هەنووکە دەبێ خەراپە بدینی"

مارەکە گوشاری خستە سەر گەردنی کابرا. کابرای دەوڵەمەند کە خەریك بوو دەخنکا، گوتی: "ئاه، هەق بە تۆیە. راستیان گوتووە کە پاداشتی چاکە خراپەیە. هۆیەکەشی پیسکەیی و حەسوودی من و خەڵکانی وەك منە. بەڵام ئەی ماری ئازیز! تۆ رەحم بە مندا بکە. قەول دەدەم کە لەمەو دوا پیسکە نەبم. تکا دەکەم بەرەڵڵام بکە"

مارەکە گوتی: "من لەم قسانەم زۆر ژنەوتووە"

و بە کابرای دەوڵەمەندەوەی داو کوشتی.

کێ گەورە ترە؟

هەبوو نەبوو لە زەمانی کۆندا ڕێوییەکی چکۆلە هەبوو کە زۆربەی ڕۆژان ڕاوی دەست نەدەکەوت و بە برسێتی دەمایەوە.

ڕۆژێك کە ڕێوییەکە ئاوارە و سەرگەردان دەگەڕا، چاوی بە گورگێ کەوت کە بە دووی کەروێشکێکدا غاری دەدا. گورگەکە هەر چەند رای دەکرد نەیدەتوانی بە کەروێشکەکەدا بگا. ڕێوییەکە لە دڵی خۆیدا گوتی: "وا چاکە منیش لەگەڵ گورگەکەدا دووی کەروێشکەکە بکەوم، ئەگەر گورگە کەروێشکەکەی گرت، ئەوا بە حیلە و حەواڵەش بوو بێ، هەر بەشی خۆمی لێ دەسەنم".

شان بە شانی گورگە کەوتە غاردان. ماوەیەکی زۆر غاریاندا. ئاقیبەت کەروێشکەکە ماندوو بوو و وەستا. گورگەش کە زۆر ماندوو بوو بوو، تاقەتی بڕا بوو. کەروێشكو گورگ توانای جووڵەیان لەبەر بڕا بوو و لەو گۆڕە کەوتن ڕێوییەش وای نواند کە هیلاك بووە، لەبەردەم کەروێشکەکەدا وەرکەوت. گورگە گوتی: "ئەهای ڕێوی! ئێمە لە ماندوێتیدا کەوتین. تۆ بۆ وەردەکەوی؟"

ڕێوی وەڵامی دایەوە: "ئەی گورگی میهرەبان، مەگەر نابینی منیش هێندەم غارداوە کە تاقەتم لێبڕاوە. ئێستاش بەردەم کەروێشکەکەم گرتووە تا غار نەکات"

گورگ گوتی: "مەمنونم. بەڵام خۆ تۆ چاوت نەبڕیوەتە کەروێشکەکە؟ ئەگەر تەمای بە دوو قۆڵی ئەم کەروێشکە بخۆین، ئەوا هیچمان تێر ناکات".

ڕێوی گوتی: "کەواتە کێ گەورەتر بوو با ئەوە بیخوات"

گورگە قایبیل بوو. ڕێوی گوتی: "دۆستی من! تۆ، بڵێ بزانم، چەندساڵی؟"

گورگە بە درۆ گوتی: "من زۆر گەورەم. سەد ساڵ لەمەوپێش هاتوومە دنیاوە"

ڕێوییەکە ناڵەیەکی کردو گوتی: "ئاه، ڕاست دەکەی؟"

هۆن هۆن گریا، گورگە پرسی: "بۆچی دەگریە؟"

ڕێوی وەڵامی دایەوە: "ئاه، ڕێك ئەو زەمانەی کە تۆ هاتوویە سەر دنیا، کوڕە چل ساڵانەکەم مرد. چما دەکرێ نەگریم؟ کوڕەکەت هێنامەوە یاد!"

گورگەکە حەپەسا و ڕێویەکە بەسەر گورگەکەدا سەرکەوتو کەروێشکەکەی خوارد.

چەقەڵ و ڕێوی

هەبوو نەبوو پیرێژنێك هەبوو لە گوندێکدا دەژیا. پیرەژن مریشکێکی هەبوو کە نابوویەوە تا جووجەڵەی بۆ هەڵبێنێ. هەر شتێکی لە دانەوێڵە و نان پەیدا کردبا دەیرشتە بەر مریشکەکە. تا مریشکەکەی تەواو قەڵەو بوو.

ڕۆژێك چەقەڵێکی برسی کە بۆنی بە عاردییەوە دەکرد و بە دوای خواردنا دەگەڕا، چاوی بە کولانەی مریشکەکە کەوت و مریشکە قوت و قەڵەوەکەی بەدی کرد و خێرا کردی بە ملیا و مریشکەی هەڵگرت و تێی تەقاند.

جووجەڵەکان کە تازە لە هێلکە هاتبوونە دەرێ، کردیان بە هات و هاوار و جووکە جووك و بانگی دایکیان کرد. دەنگیان گەییە گوێی پیرەژن. پیرەژن هات و سەیری کولانەکەی کرد و بینی کە مریشکە قەڵەوەکەی دیار نییە. یەکسەر تێگەیی کە کار، کاری چەقەڵی بەدجنسە و کەوتە هاتو هاوار: "ئەی چەقەڵی بێ بەزەیی! دەستو پێت بشکێ، جووجەڵە داماوەکانت هەتیو خستم!"

هێندەی هاوار کرد تا هەموو خەڵکی گوند گوێیان لێی بوو و لەبەر ماڵەکەیدا خڕ بوونەوە و پرسیان خێرە؟ چ قەوماوە؟"

پیرەژن هەموو شتێکی گێڕایەوە و گوتی: "مریشکە نازدارەکەم زۆر قەڵەو بوو. دە کیلۆ دەبوو. حەیف!"

پیرەژن زۆر نارەحەت بوو و باقی دێهاتییەکانیش نارەحەت بوون.

جا بێینە سەر چەقەڵەکە. چەقەڵە مریشکەکەی بە دەمەوە بوو و هەر ڕای دەکرد. لە پڕ ڕێوییەك لە بەردەمیا قوت بووەوە و گوتی: "ها چەقەڵ گیان! ئەو پیرەژنە بۆ وا هاتو هاوار دەکا؟"

چەقەڵ گوتی: "ڕێوی ئازیز! من سەری لێدەرناکەم. بەخودای لە هەموو عەمرمدا تەنیا یەکجار مریشکەکەیم دزیوە. بزانە چ هاوارێکی بەرپا کردووە و دەڵێت:

"جوجەڵەکانم هەتیو کەوتوون، مریشکەکەم قەڵەو بوو، دە کیلۆ دەبوو و..."

ڕێوی بیرێکی بە مێشکدا هات و گوتی:

"ئەرێ جەنابی چەقەڵ! مریشکیش دە کیلۆ دەبێ؟ ناکا پیرەژن درۆ بکات! کوا با بەدەست هەڵی بسەنگێنم، لەوەیە دە کیلۆ نەبێت".

چەقەڵ گوتی: "ڕێوی ئازیز! بەڕاستی ئەقڵت باش کار دەکات. تۆ تەماشای من کە خەریك بوو باوەڕ بە قسەی پیرەژن بکەم. باشە، هەڵی بسەنگێنە بزانە چەندە؟"

ڕێوی مریشکەکەی لە چەقەڵ وەرگرت و لە ناو دەستیا هەڵی سوڕاند و خێرا ئەم دەست و ئەو دەستی پێکرد و بە دەوری خۆیدا سووڕایەوە، بە جۆرێ کە چەقەڵە گێژ بوو، و ڕێوی ئەو هەلەی قۆستەوە و مریشکەکەی لوش کرد. چەقەڵی بێ ئەقڵ کە هێشتا نەیزانی بوو، پرسی: "ئێ ڕێوی ئازیز! سەنگی چەند بوو؟"

ڕێوی وەڵامی دایەوە:

"دۆستی ئازیز تا درەنگ نەبووە برۆ بە پیرەژن بڵێ ئەوەندە هاتو هاوار مەکە. لە کوێ دە کیلۆ بوو؟ مرشکەکەی سکی یەکێکی وەکو منی تێر نەکرد!"

چەقەڵ تازە تێگەیی کە خاپێنراوە. لێ تازە کار لە کار ترازا بوو، ڕێوی بە کاوەخۆ ملی ڕێگەی گرت و گوتی:

"خودا حافیز، دەتبینمەوە!"

مشکی چاو چنۆک

هەبوو نەبوو جوتیارێك هەبوو لە گوندێکدا دەژیا. ساڵانە گەنمی تۆو دەکردو بەروبومێکی زۆری دەدوورییەوە و گەنمەکەی لە گونیان دەکرد و لە پاڵ ماڵەکەیدا دای دەنا.

ڕۆژێ لە ڕۆژان، دوو مشك لە نزیکی گونییە گەنمەکان لانەیەکیان بۆ خۆ دروستکرد و گونییەکانیان کون کرد و گەنمیان بۆ لانەکەیان کێشایەوە. تا ماوەیەك درێژەیان بەم کارەدا. دوای چەند ڕۆژێك، یەکێك لە مشکەکان گوتی:

"دۆستی ئازیز! ئیدی بەسە، هێندەمان گەنم هێناوەتە ژووریّ، تا کۆتایی زستان بەشمان دەکات. دوای زستانیش بیریّ دەکەینەوە"

لیّ دۆستەکەی گوتی: "نەو، کە چەند گونییە گەنمێکمان پەیدا کردووە، نابیّ ئەم دەرفەتە لە دەست بدەین. دەبیّ هەموو گەنمەکە بەرین تاکو تاکۆتایی تەمەنمان خواردنمان هەبیّ"

مشکەکەی دی گوتی: "هەڵە مەکە. هەموو شتێك سنووری خۆی هەیە. ئەوانەی لەو سنوورە دەردەچن، هەمیشە سەریان لەبەرد دەدا. ئەگەر تاقە جارێك جووتیارە پێمان بزانیّ فەوتو فەنامان دەکات"

— مەترسە هاوڕیّ! ئەگەر جووتیارەکە پێی زانین، سوکیّ لە کونەکەی تری لانەکەمانەوە دەردەفرتێین. خەم مەخۆ.

— ئەمە کارێکی گەوجانەیە. ئەگەر واز ناهێنی. من دەڕۆم.

چووە لانەکەوە و لە سوچێکدا خەوت. ئەو مشکەی لە دەرێی لانەکە بوو، تا توانی گەنمی بردە ناو لانەکەیانو هەر چاوی تێر نەدەبوو. ڕۆژێك جووتیارەکە بەر لەوەی بۆ مەزراکەی بڕوات، لێبڕا چاوێك بە گونییە گەنمەکاندا بخشێنیّو ڕێکیان بخاتەوە. کە گەییە نزیکی گونییەکان بینی هەموویان کون کون بوون. جووتیارە حاڵی بوو کە کار، کاری مشکە و لە تەنیشتی گونییە گەنمەکانەوە تەڵەیەکی نایەوە.

ڕۆژێك مشکە چاو چنۆکەکە دووبارە هات تا گەنم ببات لە پڕ بوو بە تەڵەکەوە و مرد. بەڵام مشکەکەی دی کە قەناعەتی کردبوو، بە ساغی مایەوە.

ڕێویی ناو بیر

هەبوو نەبوو ڕێویەك هەبوو لە بیابانێکی وشك و برینگدا دەژیا. ڕۆژێ مام ڕێوی بە دووی خواردندا دەگەڕا کە لەپڕ کەوتە بیرێکەوە. لەناو بیرەکەدا جگە لە بەردێکی سپی درێژ چی دیکە نەبوو. لە ناچاریدا پشتی بە بەردەکەوەداو پاشان خەوت. چەند ڕۆژێك بووری. ڕۆژێ مام ڕێوی دەنگێکی لە دەرێی بیرەکەوە ژنەوت، باش گوێی هەڵخست، بۆی دەرکەوت کە ئەم دەنگە، دەنگی مەیمونە، خێرا فێڵێکی دۆزییەوەو هاواری کرد: "ئەهای گۆریلی ئازیز! وەرە ئێرە، سەرگەرمییەکم دۆزیوەتەوە!"

مەیمون گوێی لە دەنگی بوو، هاتە دیار بیرەکە و ڕێوییەکەی لە بنی بیرەکەدا بینی و گوتی: "ئەوە چ دەکەی لەوێندەر؟ چ سەرگەرمییەکت دۆزیوەتەوە؟".

ڕێوی بەردە چەرمووەکەی نیشانداو گوتی: "دوگێکی سپی گەورەم دۆزیوەتەوە. چەندی لێ دەخۆم تەواو نابێ. ئای کە بەلەزەتە! ئەگەر برسیتە وەرە پێکەوە بخۆین"

مەیمون گوتی: "ڕێوی! ناچێتە ئەقڵمەوە. باوەڕناکەم دوگێك پەیدا بێ کە تۆ میوانی بۆ دەعوەت بکەی"

– بەڵام ئەو دوگانەی لێرەن یەك و دووان نین. ئێرە پڕە لە دوگی مەڕان. من کە ژەمێکم خواردووە، حەز دەکەم تۆش سکێ تێر بکەی".

ڕێوی لە بری ئەوەی بیر لە هاتنە دەرەوە بکات، دەیویست ئەوانی دیکەش وەکو خۆی گیرۆدەبن. ئاخیرەکەی مەیمونی هەڵخەڵەتاند و مەیمون خۆی هەڵدایە بیرەکەوە و

خێرا قەپی بە بەردەکەدا کرد و ئەوسا بۆی دەرکەوت کە چ دوگێك ل گۆڕێ نەبووە. لەو ڕۆژە بە دواوە ئەو جووتە لە بیرەکەدا زیندانی بوون.

چەند ڕۆژێ دواتر، گورگێك کە لەو نزیکەوە ڕەت دەبوو، سەر و سەدای مەیمون و ڕێوییەکی ژنەوتو هاتە دیار بیرەکە. ڕێوی گورگەی بینیو هاواری کرد: "ئەهای گورگە! ئەگەر حەزت لێیە دوگ بخۆی وەرە خوارەوە. ئێمە هێندەمان خواردووە ناتوانین هەستین. تۆش وەرە باقییەکەی بخۆ، دەترسم ئەگەر ئەم دوگە زۆر بمێنێتەوە، خەراپ ببێ".

بەردە چەرمووەکەی بە گورگەکەش نیشاندا. گورگە هەر کە گوێی لە ڕێوی بوو، بەرەو بەردەکە خۆی هەڵدا. ویستی قەپێك بخوات لێ چەند ددانێکی شکاو هەنگێ بۆی دەرکەوت کە فریوی خواردووە. گورگەش ناچار بوو لە گۆشەیەکدا سەری خۆی کز بکات.

دوای چەند ڕۆژێك، هەموو پێکەوە بەرازێکیان خەڵەتاند و هێنایانە ناو بیرەکەوە و بەرازەکەش لە ناچاریدا لەوێندەر مایەوە. ئەوجا پڵنگیانیش بە هەمان دەرد برد و زۆریان کەیف بە کارەکەی خۆیان هات. بەم جۆرە، ڕێوی‌و مەیمون و گورگو پڵنگو بەراز هەر پێنجیان لەناو بیرەکەدا مانەوە.

چەند ڕۆژێك بووری. هەموو برسییان بوو. سکیان کەوتە قوڕە قوڕ. ئاقیبەت ڕێوی تاقەتی چوو و دیسان نەخشەیەکی داناو گوتی: "دۆستان! ئەگەر هەروا دانیشین، لە برساندا دەمرین. من پێشنیازێکم هەس"

هەموو گوتیان: "باشە، بیڵێ!"

ڕێوی گوتی: "دۆستان! گورگ خوازبێنی کەری ئێمەیە. ڕێوی شادی هێنی ئێمەیە. پڵنگ ، گەورەی ئێمەیە، بەرازیش هاوڕێمانە. بەڵام مەیمون، ئەحمەقی ئێمەیە. کەواتە باشتر وایە بیخۆین"

هەموو گوتیان: "بەڵێ دروستە، دروستە، وەرن با مەیمون بخۆین"

هەموو دەوری مەیمونیان گرت و کوشتیان و گۆشتەکەیان بەش کرد. چەند ڕۆژێکیان بەگۆشتی مەیمون بردە سەر.

ئەوجا دیسان برسی بوونەوە. دەبوو دیسان شتێ بخۆن.

ڕێوی گوتی: "دۆستان! پێشنیازێکم هەس"

هەموو گوتیان: "باشە بیلێ، زووتر بیلێ، خەریکە لە برسانا دەمرین"

ڕێوی گوتی: "پڵنگ گەورەی ئێمەیە، گورگیش خوازبێنیکەری ئێمەیە، ڕێویش شادی هێنە. هاوڕێشمانە ناوێ، کەواتە دەبێ بەراز بخۆین"

هەر کە ئەم قسەیە لە دەمی ڕێوی دەرهات، پڵنگ و گورگ پەلاماری بەرازیان داو کوشتیانو گۆشتەکەیان بەشکرد.

کەیەك دوو ڕۆژی دی بووری، دیسان برسی بوونەوە و داوایان لە ڕێوی کرد کە ڕێیەکیان نیشانبدات. ڕێوی گوتی: "پڵنگ گەورەی ئێمەیە. ڕێوی شادی هێنی ئێمەیە، گورگیش خوازبێنی کەری ئێمەیە، ئێمەش کیژمان نییە تا گورگ بکەین بە زاوای خۆمان و دڵی تەنگی شاد بکەین. کەواتە باشتر وایە ئەو بخۆین و لە کۆڵی بکەینەوە"

پڵنگ دەم و دەست گورگەی کوشت و گۆشتەکەیان بەشکرد. ئێستا هەر ڕێوی و پڵنگ مابوونەوە.

چەند ڕۆژێکی دی بووری. دیسان برسی بوونەوە. ڕێوی ڕیخۆڵەکانی بەرازی شاردبووەوە و هەر ڕۆژەی کەمێکی لێ دەخوارد. پڵنگی برسی ڕۆژێ ڕێوی بینی کە سەرگەرمی خواردنە، گوتی: "هێی ڕێوی! ئەوە چ دەخۆیت؟ بۆچی خوڵکێکی دۆستەکەت ناکەیت؟"

ڕێوی وەڵامی دایەوە: "پڵنگ گیان! من لە برسانا خەریکە ڕیخۆڵەکانی خۆم دەخۆم"

پڵنگ گوتی: "بەڕاستتە؟ کەواتە بۆ منیش ڕیخۆڵەی خۆم نەخۆم؟ بەڵام با بزانین چۆن دەستت بە ڕیخۆڵەکانت دەگات؟"

ڕێوی گوتی: "من ددانەکانم توند لە یەك سوی و چەقۆیەکم بە ورگی خۆمدا کرد و ڕیخۆڵەم دەرهێنا"

پڵنگ گوتی: "وای، من ناتوانم چەقۆ بە ورگی خۆمدا بکەم. تکات لێدەکەم تۆ ئەم کارەم بۆ بکە!"

ڕێوی گوتی: "باشە، پێیدا دەکەم. بەڵام دەترسم تورە ببیو پەلامارم بدەیت"

پڵنگ گوتی: "نە، دڵنیابە هیچت پێ ناڵێم. ئەگەر باوەڕ ناکەی وەرە ئەم بەردە بخە سەر سەرم. ئەگەر توورە بووم هەقی خۆتە بەردەکە گوشار بدەی تا نەتوانم هەستم!"

ڕێوی دڵنیابوو و یەکسەر چەقۆیەکی بە ورگی پڵنگدا کرد و پڵنگەش کوژراو ڕێوی خواردی. بەڵام ئیدی ڕێوی بە تەنیا مابووەوە. نە پڵنگێك بوو و نە گورگێ و نە....

ڕێوی قەت نەیدەتوانی بە تەنێ لە بیرەکە بێتە دەرێ و ڕۆژان بورین. چ کەسێك بەو ناوەدا نەهات و ڕێویش لە برساندا مرد.

ماری چل سەر

هەبوو نەبوو لە جێیەك دوو ماری گەورە هەبوون. یەکێك لە مارەکان چل سەر و یەك کلك و ئەوی دی چل کلك و یەك سەری هەبوو. رۆژێ لە رۆژان ئاگر لە شوێنی مارەکان کەوتەوە. ماری یەك سەر هەڵات. لێ ماری چل سەر لە جێی خۆی نەبزووت. ماری یەك سەر لە کاتی راکردنەکەدا ئاوڕی دایەوە و گوتی: "ئەهای هاوڕێ! بۆ وەستاوی؟ وەرە هەڵێین و خۆمان نەجات بدەین. دەنا لە ئاگرەکەدا دەسووتێین!"

ماری چل سەر کە نەیدەتوانی لە جێی خۆی بجووڵێ، وەڵامی دایەوە" ئەگەر بمتوانی بوایە تا ئێستا رامکردبوو. لێ بەداخەوە سەرەکانم پێکەوە ناسازێن! چەند سەرێکم دەیانەوێ بەرەو باشوور و چەند دانەیەکیان بەرەو رۆژهەڵات، چەند دانەیەکی دی بەرەو رۆژئاوا، چەند دانەیەکیش بەرەو باکوور برۆن. حەوت هەشت دانەشیان بەراکردن قایییل نین‌و دەڵێین ئاگرەکە بۆ خۆی دەسوتێ و تەواو دەبێ. بە کورتی ئەم سەرانە لە بەینی خۆیاندا ناکۆکن و منیش ناتوانم بۆ هیچ کوێیەك برۆم.

ماری یەك سەر کە گوێی لەو قسانە بوو، گوتی: "کەوایە! من رۆییشتم"

و لە ئاگرەکە دوور کەوتەوە. بەڵام ماری چل سەر نەگەییە هیچ ئەنجامێك‌و لەنێو ئاگرەکەدا مایەوە و سوتا و مرد.

میوەی جادوو ئامێز و وەزیری دڵڕەش

هەبوو نەبوو لە زەمانی کۆندا پاشایەك هەبوو، تووتییەکی هەبوو دەیتوانی پێشبینی بکات. پاشا زۆری دڵ بەتوتییەکەی خۆش بوو و خۆشی دەویست، بۆیە وەزیرەکەی بەغیلی پێدەهات.

ڕۆژێ توتییەکە دەیویست لە کۆشك بچێتە دەرێو پیاسە بکات. تووتییەکە مۆڵەتی لە پاشا خواست وەزیر یەکسەر ڕەتی کردەوە و گوتی: "ئەگەر ئەم تووتییە بڕوات، ئیدی ناگەڕێتەوە. درۆت لەگەڵدا دەکات. بڕوای پێ مەکە و مەیەڵە بڕوات!"

پاشا کە متمانەی بەتووتییەکە هەبوو، گوتی: "من مۆڵەتی دەدەمێ. بەڵام ئەگەر ئەم تووتییە نەگەڕایەوە، پایەی پاشایەتییەکەم دەدەم بە تۆ، ئەگەر گەڕاشەوە، تۆ دەبێ هەرچیت هەیە بیدەیتە من!"

پاشا مۆڵەتی بە تووتییەکەدا، تووتی لە شەقەی باڵیدا و ڕۆیی. ڕۆژێ بووری و نەگەڕایەوە. دووەم ڕۆژ، ناوکێکی بەدەمەوە بوو گەڕایەوە.تووتی ناوکەکەی دا بە پاشا و گوتی: "ئەگەر ئەم ناوەکە بچێنی، دەبێ بەمێو و هەر پیرەمێردێك لەبەری ئەو مێوە بخوات، دەبێتەوە بە لاوێکی هەژدە ساڵە"

پاشا خۆشحاڵ بوو. زوو فرمانیدا کە ناوکەکە بڕوێنن. باغەوانێکی پیری دۆزییەوە کە ژنێکی پیری هەبوو. دەستووری دانێ کە ئاگایان لە مێوەکەی بێو هەر کاتێ بەریدا، دەتوانن نیوەی بەرەکەی بۆ خۆیان بچننەوە و بیخۆن و باقییەکەی بدەن بە پاشا.

پاشان پاشا، ئەو مەرجەی بیرکەوتەوە کە لەگەڵ وەزیردا کردبووی. پۆستی وەزارەت و سەروەتو سامانەکەی لێسەندەوە و لە کۆشك وەدەری نا. وەزیر زۆر توڕە بوو.

ئەو ناوکەی کە تووتییەکە هێنابووی، بوو بە درەختێکی گەورە و درەختە دوو هێشووە ترێی گرت. ترێیەکان پێگەیین. باغەوان یەکێکیانی بۆ خۆی هەڵگرت و ئەوی دیکەیانی کردەوە تا بیدات بە پاشا. لەگەڵ ژنەکەیدا بەرەو کۆشکی پاشا وەڕێ کەوتن. لە ڕێگەدا..

وەزیری جاران پێشی گرتو گوتی: "بۆ کوێ دەچیت؟"

باخەوان گوتی: "ئەو ناوکەی پاشا دایمێ، بوو بە درەخت و درەختە ترێی گرت و ئێستایەکێك لەو هێشوە ترێیانە بۆ پاشا دەبەین"

وەزیر گوتی: "ئاوها! با منیش ببینم بزانم ئەم ترێیە چۆنە؟!"

باخەوان دایە دەستی وەزیر. وەزیر کە پێشتر دەستی خۆی ژەهراوی کردبوو، ترێیەکەی ئاڵوودە کرد و دایەوە دەستی باخەوانەکە و باخەوان و ژنەکەی میوەکەیان برد و پێشکەشی پاشایان کرد و گەڕانەوە بۆ باخەکە.

پاشا خەریك بوو ترێیەکە بخوات کە کۆنە وەزیر هات بە سەرداو گوتی: "پاشای گەورە! هاتووم بزانم ئەو میوەیەی کە تووتییەکەت باسی دەکرد چ کاریگەرییەکی هەیە".

پاشا گوتی: "کارێکی چاکت کرد، من ئێستا دەمەوێ میوەکە بخۆم"

وەزیر گوتی: "ببووره عەرزێکم هەیە. ئایا باشتر نییە بەر لە خواردن، ئەم ترێیە تاقی بکەیتەوە؟ ئاخر تا ئێستا کەس لێی نەخواردووە لەوەیە میوەیەکی باش نەبێ!"

پاشا کە قسەکەی وەزیری ژنەوت، گومانی پەیدا کرد و چەند بۆڵێکی لە هێشووە ترێیەکە دەرخواردی سەگێکدا، سەگەکە دوای خواردنی، دەستبەجێ گیانی دەرچوو. وەزیر گوتی: "دەبینی، دەبینی تووتییەکەت دەیویست چ بەڵایەکت بەسەرا بێنێ؟

وەزیر داوای لە پاشا کرد کە تووتییەکە بکوژێت، پاشا باوەڕی بە قسەکانی وەزیر کرد و بەر لە هەر شتێك دەستووریدا کە باخەوانەکە و ژنەکەی بگرن و بیانهێنن.

سەربازان هاتنە باخەکەوە، لێ هەر چەند گەڕان چ خەبەرێك لە باخەوان و ژنەکەی نەبوو، گەیینە ژێر درەختی ئەنگورەکە و چاویان بە کچ‌و کوڕێکی هەژدە ساڵان کەوت کە لە بن دار مێوەکەدا دانیشتبوون. سەربازەکان لێیان پرسین: "ئەرێ پیرەمێرد و پیرەژنە باخەوانەکان لە کوێن؟"

کچە و کوڕە وەڵامیان دایەوە: "ئەوەتان لە بەردەمی ئێوەدا وەستاون، ئێمەین!"

ماموران گوتیان: "بەڵام پاشا باخەوانە هەفتاساڵە و پیرەکانی ئەم باخەی دەوێ، ئێمە کارمان بە ئێوەی گەنج نییە"

سەربازەکان گەڕانەوە لای پاشا و چییان دیتبوو ژنەوتبوو، بۆیان گێڕایەوە. پاشا دەستووریدا: "بڕۆن ئەو کچ و کوڕە گەنجانە بێنن".

سەربازان ڕۆییشتن‌و ئەو دووەیان هێنا. پاشا پرسی: "ئێوە بە ئیزنی کێ چوونەتە ئەو باخەوە؟ ئەدی باخەوانەکانی من لە کوێندەرن؟"

وەڵامیان دایەوە: "ئەی پاشا! ئێمە هەمان پیرەژن و پیرەمێردی باخەوانی جەنابتین! ڕاستییەکەی بیستمان کە دەستووری کوشتنی ئێمەت داوە، بۆیە بڕیارماندا هێشوە ترێیەکە بخۆین و بمرین، نەك لەبەر چاوی خەڵکیدا لە گەردنمان بدرێ، هێشوە ترێیەکەمان خوارد، بەڵام نەك هەر نەمردین، بەڵکو بووینەوە بە هەژدە ساڵان. ئێستا داوای لێبوردن لە ئێوە دەکەین. ئێمە هەمان پیرە هەفتا ساڵانەکەین"

پاشا زۆری سەیر پێ هات‌و زانی ئەم ماستە موویەکی تێدایە و کەسێك لەم بەینەدا نیازی خراپی هەیە. پاشا پرسی: "بەر لەوەی مێوەکە بدەنە من، ئایا کەسێك دەستی تێوە نەدا؟"

بە جووتە وەڵامیان دایەوە: "کاتێ کە ئەنگورەکەمان بۆ لای تۆ دەهێنا، کۆنە وەزیرەکەی جەنابت هاتە سەر ڕێگەمان و ترێیەکەی لە دەستمان وەرگرت‌و هەندێ تەماشای کرد و ئەوسا دایەوە پێمان"

پاشا گوتی: "ئاوها! ئێستا هەموو شتێك حاڵی بووم. هەموو ئەم بەزم و بەڵایە لە ژێر سەری وەزیر دایە"

و دەستووری کوشتنی وەزیری حیلەباز و دڵڕەشیدا.

گۆزەی ڕۆن

هەبوو نەبوو، ڕێوییەك هەبوو، ڕۆژێك لە سارایەكدا دەگەڕا، لە پڕ چاوی بە گورگێك كەوت و بەخۆی گوت: "قەت بە بیرمدا نەدەهات جگە لە من لەم سارایەدا چ حەیوانێكی دی هەبێ"

بەرەو لای گورگە چوو و گوتی: ئەی گورگی ئازیز! وەرە با ببینە هاوڕێ"

و بوون بە دۆستو هاوڕێ. بە جووتە دەگەڕان كە لە پڕ گۆزەیەك ڕۆنیان دۆزییەوە. گورگ گوتی: "هێی ڕێوی! وەرە ئەم ڕۆنە پێكەوە بخۆین" ڕێوی گوتی: "نە، كەمێ سەبر بكە، با گۆزە ڕۆنێكی دیكەش بدۆزینەوە، ئەوجا بیخۆین"

گورگە قاییل بوو. ئەو گۆزە ڕۆنەیان لە شوێنێ داناو دیسان كەوتنە گەڕان لە گۆزەیەكی دیكە. ماوەیەك لەم لاو لەولا سوڕانەوە. لەم ماوەیەدا ڕێوی هەر بیری لەلای گۆزە ڕۆنەكە بوو، تا فرسەتی هێناو بە دزی لە گورگە جیا بووەوە و ڕۆیی و هەندێ لە ڕۆنی گۆزەكەی خوارد. دوای ماوەیەك گورگە هیلاك و ماندوو پەیدا بوو. ڕێوی پرسی: "گۆزەیەكت دۆزییەوە؟"

گورگ گوتی: "نەخێر نەم دۆزییەوە، ئەدی تۆ؟"

ڕێوی كە سەرتوێژی ڕۆنەكەی خواردبوو، وەڵامی دایەوە: "نا، گورگی ئازیز! منیش هیچم بە دەست نەهێنا. بەڵام لە گوندی یەكێك بەناوی (سەرخان) خێری دەكرد. چوومە ئەوێندەرو سكی خۆم تێركرد و گەڕامەوە"

ڕۆژی دواتر، گورگو ڕێوی، بێ ئەوەی ڕۆنەكەی پێشوو بخۆن، دووبارە ڕۆییشتن بە دووی گۆزە ڕۆندا. ڕێوی كە بینی گورگە ئاگای لێ نییەو دوورە گەڕایەوەو نیوەی ڕۆنی گۆزەكەی خوارد. دوای تۆزێك گورگە هاتەوە و گوتی: "گۆزەیەكت پەیدا نەكرد؟"

ڕێوی كە ڕۆنەكەی نیوە كرد بوو، گوتی: "نا، گورگی ئازیز! منیش وەكو تۆ بە دەستی تاڵ گەڕامەوە. لێ لە گوندیدا دەولەمەندێك بە ناوی (نیوخان) خواردنی نەرزی دەبەشییەوە، چووم و خواردنم خوارد و گەڕامەوە"

ڕۆژی دواتر دیسان چوونەوە لە گۆزە ڕۆن بگەڕێن. ڕێوی دیسان بەر لە گورگە گەڕایەوە و هەموو ڕۆنەكەی خواردو بنی گۆزەكەشی لیستەوە و خۆی مڕ كرد. كە گورگە گەڕایەوە، ڕێوی لێی پرسی: "گورگی ئازیز شتێكت پەیدا نەكرد؟"

گورگ وەڵامی دایەوە: "نەخێر، ئەدی تۆ؟"

ڕێوی كە هەموو ڕۆنی گۆزەكەی خواردبوو، گوتی: "منیش هیچم پەیدا نەكرد، بەڵام لە گوندیدا (بن خان) زەماوەندی هەبوو، لەوێ نانێكم خوارد و گەڕامەوە"

گورگ گوتی: "ئەی ڕێوی ئێمە هێندە بە دوای گۆزە ڕۆندا گەڕاین، بە هیلاك چووین. جارێ ئەو گۆزەیەی كە هەمانە بێنە تا ڕۆنێ بخۆین، ئەگەر ویستت ئەوسا بەدوای گۆزەیەكی دیدا دەگەڕێین"

ڕێوی هەوەڵجار ویستی گورگەكە فریو بدات، لێ ئەم كارە فایدەی نەبوو. گورگی برسی زوو دەركی گۆزەكەی كردەوە و بینی كە گۆزەكە بە تاڵی بە تاڵە. گورگە توڕە بوو و گوتی: "تۆ ڕۆنەكەت خواردووە؟"

ڕێوی گوتی: "چی؟ من خواردوومە؟ بزانە كاكی گورگ! بێگومان خۆت هەموویت خواردووە و دەیخەیە ئەستۆی من."

گورگ گوتی: "نە، من دەمم تێوە نەداوە. تۆ خواردووتە"

و هەڕەشەی لە ڕێوی كرد و هاواری كرد.

ڕێوی گوتی: "هاوار هاوار مەكە. من نەمخواردووە، بێگومان تۆ خواردووتە"

گورگەکە زیاتر توڕە بوو و گوتی: "جگە لە تۆ کێ دەتوانێ بیخوات؟ ئێستا دەزانم تۆ ئەوسای سەرتوێژی ڕۆنەکەت خوارد، گوتت: "سەرخان نەزری دابەش دەکرد، کە نیوەی گۆزەکەت خوارد، گوتت نیوخان خێری کردبوو و کاتێ کە ڕۆنەکەت تا بنی گۆزەکە خوارد، گوتت، بن خان زەماوەندی هەبوو، من ئەوسا لە مەبەستت تێ نەگەییم، لێ ئێستا دەزانم چ کڵاوێکت لەسەر ناوم!"

و دەستی ڕێوی گرت.

ڕێوی گوتی: "گورگی ئازیز! ئەوەندە هاتوهاوار مەکە. وەرە هەردووکمان لەبەر هەتاوەکە بنووین، هەنگێ هەر کەسێك ڕۆنەکەی خواردبێ بێگومان سکی دەبریقێتەوەو خێرا خەتابار بەدەردەکەوێ"

گورگە قاییل بوو و هەردووکیان لەبەر هەتاوەکە ڕاکشان. پاش تۆزێ، گورگە خەوی لێکەوت. بەڵام ڕێوی نەخەوت و ئەو تۆزە ڕۆنەی، کە بەبن و قەدی گۆزەکەوە مابوو، دەرهێنا و ماڵی بە سکی گورگەداو بەر لەوەی شوێنەواری ڕۆنەکە بچێتەوە، گورگەی بێدار کردەوە و گوتی: "ئەهای گورگ! تەماشاکە! بزانە سکت ڕۆناوییە و دەبریقێتەوە. ئێستا دەرکەوت کە کێ ڕۆنەکەی خواردووە!"

گورگە حەپەساو سەری سوڕما..

گوڵنار

هەبوو نەبوو، لە زەمانی کۆندا پاشایەك هەبوو سێ کوڕی هەبوو. پاشا ڕۆژێك سەر و تیر و کەوانی دانە دەست و گوتی: "هەر یەك تیرێ بهاوێ. تیری هەر کەسە کەوتە هەر ماڵێکەوە کچی ئەو ماڵەی بۆ دەخوازم!"

تیری کوڕی گەورە، کەوتە ماڵی وەزیرەوە. بۆیە کچی وەزیریان بۆ خواست. تیری کوڕی ناوەنجی کەوتە ماڵی قازییەوە و کچی قازییان لێ مارەکرد. تیری کوڕە بچووك بە جورێ دەرچوو کە شارو گوندانی بڕی و بەرەو دەشت و دەران ڕۆی. دوای تیرەکە کەوت و دیتیان تیرەکە کەوتۆتە ناو بێشەیەك و ها وەدەست مەیمونێکەوە و سەرگەرمی جوینێتی. بۆیە لێبڕان کە مەیموونەکە لە کوڕی بچووکی پاشا مارە بڕن و وایان کرد.

برا گەورەکان، گاڵتەیان بە برا بچووکەکەیان دەکرد کە مەیموونی خواستبوو. ڕۆژێك برا گەورەکان پێیان گوت: "ئێمە دەمانەوێ هەریەکەمان بە بۆنەی ژن هێنانمانەوە میوانداریییەك ڕێك بخەین و بابمان دەعوەت بکەین."

برا بچووك بەم قسەیە غەمگین بوو، چونکە دەبووایە ئەویش میوانداریییەك بکات، بەڵام ژنەکەی ئەو کە مەیمون بوو، نەیتوانی چێشت لێ بنێو پێشوازی میوان بکات. برا بچووك هاتە لای مەیمونەو گوتی: "برایەکانم بابم بۆ ماڵی خۆ دەعوەت دەکەن، ئێمەش دەبێ کارێك بکەین"

مەیموون وەڵامی دایەوە: "بە بابت و دەست و پێوەندەکەی بڵێ با بێنە پشتی کێوی تا لەوێندەر پێشوازییان بکەم!"

برا بچووك ڕۆیی‌و ئەم قسانەی بە پاشاو هاونشینەکانی گوت: باوك هەر کە گوێی لە ناوی پشتی کێو بوو، توڕە بوو و دەعوەتەکەی ڕەفز کرد. بەڵام کوڕی بچووك هاونشینانی بابی‌و دوو براکەی بردن بۆ ئەوێندەر. لە بناری کێودا، بۆ بەستنەوەی هەوساری هەر ئەسپێك، کۆڵەیەکی زێڕ داچەقێنرا بوو، و بۆ هەر میوانێك خواردنی جۆربە جۆر و بەتامیان لە قاپی زێڕ کردبوو. پیاوان دانیشتن‌و نانیان خواردو لەزەتیان بردو ئەوجا هەستان. ئەوسا کوڕی بچووك هاواری کرد: "ئەی میوانانی ئازیز! هەر کەسەو قاپە زێڕەکەی بەردەمی‌و ئەو کۆڵەکە زێڕەی ئەسپەکەی پێوە بەسترابوو هەڵگرێ و بۆ خۆی بیبات، ئەمە دیاری ئێمەیە بۆ ئێوە"!

برا گەورەکان بەغیلییان پێ برد و بە یەکتریان گوت: "دەبێ بە بابمان بڵێین کە بووکەکانی دەعوەت بکا و میوانداریییان بکات. ئەوسا برا بچووکەکەمان مەجبور دەبێ پەتێ بکاتە ملی مەیمونە و بەدوای خۆیدا ڕای بکێشێت. ئێمەش لەسەر ڕێگە، سەگ بەر دەدەینە گیانی مەیمونەکە تا هەرایەك بەرپا ببێ!"

دوای چەند ڕۆژێك، پاشا کوڕو بووکەکانی بۆ میوانی دەعوت کرد. کوڕی بچووك چووە لای ژنەکەی‌و گوتی: "بابمان دەعوتی کردووین، ئێستا چی بکەین؟"

مەیمون وەڵامی دایەوە: "بڕۆ بۆ پشتی هەمان کێوی کە میوانەکانت بۆ برد بوو و هاوار بکە گوڵنار! ئەوسا گرفتی تۆ چارەسەر دەبێ"

کوڕی پاشا ڕۆیی‌و بانگی کرد: "گوڵنار!"

لەپڕ پەرییەك بە هەڵبەز و دابەزەوە لە نێو کێوەکەوە هاتە دەرێ. کوڕی پاشا کە بینی لە هۆش خۆی چوو. دوای تۆزێك بە هۆش هاتەوە. پەرییەکە کە بەدیارییەوە دانیشتبوو، گوتی: "من ژنی تۆم، گوڵنارم"

ئەوجا پێستی مەیمونەکەی، کە بە دەستەوە بوو، داییۆ گوتی: "وەرە با بچینە میوانی، بەڵام ئاگاداربە کەس ئەم پێستە نەدزێ، ئەگەر بیدزن، ئیدی تۆ ناتوانی هەرگیز من بدینی"

کوڕی پاشا گوتی: "باشە، ئاگادارم"

بەرەو کۆشك ڕۆییشتن، برا گەورەکان کە ئەو جووتەیان بەو حاڵەوە بینی هێندە سەریان سوڕما کە هۆش لە کەللەیان نەماو بە گوێی یەکتریاندا چپاند: "ئەمجارەش خۆی دەرباز کرد. ئێستاچ بکەین؟"

برا گەورەکەیان گوتی: "پێت وایە رازێك لە پێستی مەیمونەکەدا نەبێ، پێویستە برا بچووکەکەمان سەرگەرم بکەینو فریوی بدەین و ئەوجا پێستە مەیمونەکە بدزین"

برا بچووکەکەیان فریودا و پێستە مەیمونەکەیان لە دەستی سەندو خستیانە ئاگرەوە و سوتاندیان.

دەنگێکی ترسناك لە پێستەکە بەرز بووەوە. کوڕی بچووك بە ژنەوتنی ئەم دەنگە وەئاگا هاتو پێستەکەی بینی. ویستی لە ناو ئاگرەکە دەری بێنێ، بەڵام پێستەکە زوو بوو بە خۆڵەمێشو لە بەین چوو و برا بچووکەکە ئیدی نەیتوانی گوڵنار بدینێو بەختەوەری خۆی لە دەستدا.

دەکات و منەت بەسەر کەسدا ناکات، چونکە باوەڕی وایە کە ڕۆڵەی میللەتی مەزلوم مەحکومە بە پێشمەرگایەتی.

- لە هەشتاکانەوە تا ئێستا ڕاستەوخۆ سەرپەرشتی و سەرۆکایەتی لقی کەرکووکی یەکێتیی نووسەرانی کوردی کردووە.
- زۆر بەرهەم و کتێبی چاپ و بڵاو کردۆتەوە، لێ زۆربەی هەرە زۆریان، بە تایبەتی ئەوانە لە چیادا چاپ بوون بە نوسخەی هێندە کەم بڵاو بوونەتەوە، لە نرخی نەبوو دان و هەر ئەوەندەیە کە لە فەوتان ڕزگار بوون. هەندێك لە وانە:

١- تیرۆژ، کۆ چیرۆك، چاپی یەکەم ١٩٧٩
٢- کۆچی سوور، ڕۆمان، چاپی یەکەم ١٩٨٨
٣- بەیداخ، چیرۆك، ١٩٨٨
٤- داوەتی کۆچەرییان، کۆ چیرۆك چاپی دووەم ٢٠٠٥
٥- لە خۆ بێگانە بوون، کۆمەڵە چیرۆك، چاپی یەکەم (١٩٩٩) دەزگای گوڵان
٦- کوچ سرخ، کۆ چیرۆك، بە فارسی، وەرگێران چاپی یەکەم ١٩٨٧ شاخ
٧- نینا، ڕۆمان، سابت ڕەحمان، دوو چاپ، شاخ، شار ٢٠٠٢
٨- نامۆ، ڕۆمان، ئەلبیر کامۆ، دوو چاپ، شاخ، شار ٢٠٠٣ دەزگای ئاراس
٩- ڕێبەر، ڕۆمان، مەهدی حسین، یەك چاپ (شاخ)
١٠- شکست، ڕۆمان، ئەلکساندەر فەدایەف، چاپی شاخ (راه کارگر)
١١- هاومالەکان، ڕۆمان، ئەحمەد مەحمود، دوو چاپ، شاخ، شار ٢٠٠٠ گوڵان
١٢- بێناسنامەکان، ڕۆمان، عەزیز نەسین، ٣ چاپ شاخ، شار ٢٠٠٣
١٣- قوربانی، ڕۆمان، هیرب میدۆ، چاپی یەکەم ٢٠٠٤ دەزگای شەفەق
١٤- دووره ولات، ڕۆمان ع. ڤاسموف، چاپی یەکەم٢٠٠٠ دەزگای گوڵان
١٥- ئازادی یا مەرگ، ڕۆمان، کازانتزاکیس، چاپی یەکەم ٢٠٠٣ کتێبخانەی سۆران
١٦- چیرۆکەکانی سەمەدی بیهرەنگی، دوو چاپ، شاخ، شار ٢٠٠٤ کتێبخانەی سۆران هەولێر

حەمە کەریم عارف

- کەرکووکییە و لە ساڵی ١٩٥١دا لەدایك بووە.
- لە ساڵی ١٩٧٥ کۆلێژی ئەدەبیاتی بەغدای تەواو کردووە.
- یەکەم بەرهەمی شیعرێکە بەناوی (هەڵبەستێکی هەتیو کەوتوو) کە لە ژمارە (١٧٠) ڕۆژنامەی هاوکاری ساڵی ١٩٧٣ بڵاوبووەتەوە.
- لە ساڵی ١٩٧٦ەوە بە بەردەوامی نووسین و بەرهەمی ئەدەبی بڵاو دەکاتەوە.
- سەرنووسەر یان بەڕێوەبەری نووسین یان سکرتێری نووسین یان ئەندامی دەستەی نووسەرانی ئەم گۆڤار و بڵاوکراوانە بووە: گۆڤاری گزنگی نووسەرانی کەرکوك، نووسەری کوردستان، کەلتوور، نووسەری کورد، گوڵانی عەرەبی، ئاڵای ئازادی تا ژمارە ٢٢٢٠٠، گۆڤاری نەوشەفەق.
- جگە لە ناوی خۆی، بە تایبەتی لە گۆڤاری گزنگی نووسەرانی کەرکوك، نووسەری کوردستان، کەلتوور، ڕۆژنامەی ئاڵای ئازادی تا ژ: ٢٢٢ بەناوی گۆڤەند، زنار، سیپان، پاکزاد، محەمەدی حاجی، سیروان عەلی، دیدار هەمەوەندی، هێژا، ح. ع بەرهەمی بڵاو کردۆتەوە.
- جگە لە پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتیی قوتابیانی کوردستان ئیدی ئەندامی هیچ حیزب و ڕێکخراوێکی سیاسی نەبووە، لە ساڵی ١٩٧٤-١٩٧٥دا پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول بووە، لە هەشتاکاندا بۆ ماوەی نۆ ساڵ، بێ وابەستەگی حیزبی، پێشمەرگە بووە و وەکو بەشدارییەکی مەیدانی و ویژدانی لە خەباتی ڕەوای نەتەوەی کوردا شانازی پێوە

١٧- ئامانجی ئەدەبیات. م. گۆرکی، چاپی شاخ ١٩٨٥

١٨- دلێریی خۆراگرتن، ئەشرەفی دەهقانی، چاپی شاخ

١٩- مەسەلەی کورد لە عێراقدا، عزیز شەریف

٢٠- مێژووی ڕەگ و ڕەچەڵەکی کورد، ئیحسان نوری پاشا، یەك چاپ

٢١- خەباتی چەکداری هەم تاکتیکە هەم ستراتیژ، مەسعودی ئەحمەد زادە، چاپی شاخ

٢٢- کورد گەلی لە خشتەبراوی غەدر لێکراو، د. کوینتەر دیشنەر، چاپی سێیەم ٢٠٠٤ دەزگای ئاراس

٢٣- لە مەهابادی خوێناوییەوە بۆ کەنارێن ئاراس، نەجەف قولی پسییان

٢٤- گوزارشتی مۆسیقا، د. فۆاد زەکەریا.

٢٥- دەربارەی شیعر و شاعیری، ڕەزا بەراهەنی.

٢٦- ڤنسنت ڤان گوگ، شانۆنامە، باول ئایز لەر

٢٧- بە دوعا شاعیرەکان، شانۆنامە، جەلیل قەیسی (گزنگ ژ:١٢)

٢٨- جوولەکەکەی مالتّا، شانۆنامە، مالرۆ.

٢٩- دادپەروەران، شانۆنامە، ئەلبیر کامۆ.

٣٠-بەد حاڵی بوون، شانۆنامە، ئەلبیر کامۆ.

٣١- چاو بە چاو، شانۆنامە، گەوهەر مراد (غولام حسەینی ساعیدی)

٣٢- ریچاردی سێیەم، شانۆنامە، شەکسپیر.

٣٣- گەمەی پاشا و وەزیر، شانۆنامە، عەبدوڵلائەلبوسێری.

٣٤- کورد لە ئەنسکلۆپیدیای ئیسلام دا، چاپی یەکەم ١٩٩٨ وەزارەتی ڕۆشنبیری.

٣٥- هونەر و ژیانی کۆمەڵایەتی، پلیخانۆڤ، چاپی یەکەم ٢٠٠٥ دەزگای موکریانی

٣٦- پێکهاتەی بەدەنی و چارەنووسی ئافرەت، ئیڤلین رىید.

٣٧- لێکدانەوەیەك لە مەرِ نامۆ، لویس ریی.

٣٨- منداڵە دارینە، چیرۆکی درێژ بۆ منداڵان.

٣٩- فاشیزم چیی؟ کۆمەڵە چیرۆك بۆ منداڵان، یەلماز گونای

٤٠- شوانە بچکۆلەکە، چیرۆکێکی درێژی چینی یە بۆ منداڵان

٤١- زارۆکستان (چوار شانۆنامە بۆ مناڵان)

٤٢- لە گەنجینەی حیکایەتی تورکمانییەوە.

٤٣- کۆمەڵێك ئەفسانەی جیهانی (٢٣ ئەفسانە)

٤٤- زنیدە خەون، کۆمەڵە چیرۆکی چیخوف، چاپی یەکەم (٢٠٠١) دەزگای موکریانی

٤٥- ئەفسانەێن گریکی و ڕۆمانی، چاپی یەکەم (٢٠٠٤) کتێبخانەی سۆران، هەولێر

٤٦- جیّ پیّ، کۆمەڵێك چیرۆکی فارسی چیرۆکنووسان:(سادقی هیدایەت، جەلال ئال ئەحمەد، بوزرگی عەلەوی، سادقی چوبەك، مەنسوری یاقوتی)

٤٧- چیرۆکستان، کۆمەڵێك دەق و ڕەخنە، چاپی یەکەم ٢٠٠٥ نووسەرانی کەرکووك

٤٨- چۆنیەتی فێر بوونی زمانی فارسی، چاپی یەکەم (٢٠٠٠) حەمە کەریم عارف

٤٩- گۆڤەند و زنار (فەرهەنگی فارسی — کوردی) حەمە کەریم عارف

٥٠- پەلکە ڕەنگینە، حەمە کەریم عارف، چاپی یەکەم (٢٠٠٤) وەزارەتی ڕۆشنبیری

٥١- کۆمەڵێك چیرۆکی بێگانە

٥٢- چزیشفسکی، فەیلەسوف و زانای گەورەی میللەتی روس

٥٣- چایکۆ فسکی، ژیان و بەرهەمی.

٥٤- ئیدگار ئالین پۆ، ژیان و بەرهەمی.

٥٥- جاك لەندەن، ژیان و بەرهەمی

٥٦- گوگول، نووسەری ریالیست

٥٧- یەڵماز گونای، ژیان و بەرهەمی

٥٨- سادقی هیدایەت، ژیان و بەرهەمی

٥٩- خافروغ لە شیعر دەدویّ، ژیان و بەرهەمی

٦٠- ڕێبازە هونەرییەکانی جیهان

٦١- ریالیزم و دژە ریالیزم لە ئەدەبیاتدا، چاپی یەکەم (٢٠٠٤) دەزگای سپیرێز

٦٢- راگەیاندن لە پەراوێزی دەسەڵاتدا (بە شەریکی) چاپی یەکەم (٢٠٠١) دەزگای گوڵان

٦٣- راگەیاندن لە نێوان حەقیقەت بێژی و عەوام خەڵەتێنیدا، حەمە کەریم عارف

٦٤- دیدار و دەق و رەخنە.

٦٥- دیداری چیرۆکڤانی.

٦٦- قوتابخانە ئەدەبییەکان، رەزا سەید حسەینی.

٦٧- ناودارانی ئەدەب، حەمە کەریم عارف

٦٨- هەزار تۆپی شیعری نوێخوازی و چەند باسێکی دی، حەمە کەریم عارف.

٦٩- کورد لە سەدەی نۆزدە و بیستدا، کریس کۆچرا، چاپی یەکەم ٢٠٠٣ کتێبخانەی سۆران

❊ لە راپەڕینەوە تا نهۆ چالاکانە بەشداری بزاڤی ئەدەبی و رۆشنبیریی کوردی دەکات و بەرهەمی هەمە جۆر (نووسین و ئامادە کردن و وەرگێڕان) بڵاو دەکاتەوە..

❊ ئەو بەرهەمانە و زۆری دیکەی ئامادەن بۆ چاپ و چاپکردنەوە و هەر کەس و گرووپ و لایەن و دەزگایەك تەماحی بڵاو کردنەوەی هەبن، ئامادەیە بە خۆڕایی پێشکەشیان بکات و...